

Analiza financiranja kulture

KAZALO

Povzetek	7
Odnos do kulture in udejstvovanje v njej	10
Javni izdatki za kulturo	16
Mednarodna primerjava javnih izdatkov za kulturne storitve	16
Obseg sredstev	16
Razmerje med ravnmi oblasti	18
Nacionalni javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva	20
Nacionalni javni izdatki za kulturne storitve v primerjavi z izdatki za druga področja	21
Proračun Ministrstva za kulturo	26
Obseg sredstev	26
Struktura po glavnih področjih kulture	28
Struktura po prejemnikih	31
Struktura po statističnih regijah	33
Proračuni za kulturo v lokalnih skupnostih	35
Obseg sredstev in hierarhija področij javnega financiranja	35
Struktura po vrsti izdatkov	39
Zasebni izdatki za kulturo	40
Izdatki prebivalstva	40
Prispevki gospodarstva za kulturo	40
Ocena odstotka bruto domačega proizvoda, ki ga namenijo za kulturo država in prebivalci	41
Knjige, brošure in serijske publikacije	42
Radijski in televizijski programi	43
Kinematografi z dolgometražnimi filmi	49
Poklicni orkestri in zbori	49
Muzeji in galerije	50
Kulturni domovi	51
Gledališča	51
Festivali	55
Delovno aktivni v kulturi	56
Delovno aktivni v kulturi po Anketi o delovni sili – mednarodno primerjalni pogled	56
Delovno aktivni v kulturi po Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva	59
Zaposleni v javnih zavodih v kulturi	63
Prihodki v kulturnih dejavnostih	64

Prejemniki sredstev iz proračuna Ministrstva za kulturo	67
Festivali.....	69
Nevladne/neprofitne organizacije	69
Posamezniki	71
Dohodki samozaposlenih v kulturi.....	72
Pravica do plačila prispevkov iz državnega proračuna za socialno varnost	74
Dnevno nadomestilo za čas zadržanosti od dela zaradi bolezni	75
Republiška priznavalnina	76
Javni zavodi	76
Kronologija prevzemanja obveznosti javnih zavodov	76
Sredstva po skupinah dejavnosti	77
Sredstva po namenu	78
Sredstva po viru prihodkov	79
Stroški dela	81

Tabele in grafi

Graf 1: Ljudje umetnost in kulturo različno razumemo; imamo različna prepričanja o tem, kakšen pomen imata v današnji družbi. Našteli vam bomo nekaj možnih pogledov nanju, vas pa prosimo, da poveste, kako blizu so vam osebno.	10
Graf 2: Koliko milijonov evrov po vašem mnenju država letno nameni za kulturo in umetnost?*	11
Graf 3: Razmerje med mnenjem, da bi morala država bolje financirati kulturo in informiranostjo o dejanskem znesku	11
Graf 4: Kulturna udeležba	12
Tabela 1: Ovire pri dostopu do kulture – udeležba na dogodkih*	13
Tabela 2: Cene vstopnic	13
Graf 5: Kako pogosto uporabljate internet za kulturne namene, na primer za iskanje informacij o kulturi, kupovanje kulturnih proizvodov ali branje člankov povezanih s kulturo?*	14
Graf 6: Za katerega od naslednjih namenov uporabljate internet?*	14
Graf 7: Kje najpogosteje dobite informacije o posameznih kulturnih dogodkih?	15
Graf 8: Vključenost v kulturno-umetniške dejavnosti.....	15
Tabela 3: Javni izdatki za kulturne storitve kot odstotek bruto družbenega proizvoda (evropske države, 2008–2015)*	17
Graf 9: Javni izdatki za kulturne storitve v nominalnih zneskih (Slovenija, 2008–2015)*	18
Tabela 4: Razmerje med državno in drugimi ravnmi oblasti pri financiranju kulturnih storitev (evropske države, 2008 in 2015).....	18
Tabela 5: Javni izdatki za kulturne storitve kot odstotek vseh javnih izdatkov (evropske države, 2008–2015)	20
Graf 10: Javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva (2008–2015)*	21
Tabela 6: Hierarhija javnih izdatkov (2008)*	21
Tabela 7: Hierarhija javnih izdatkov (2015)*	23
Tabela 8: Primerjava mest na hierarhični lestvici javnih izdatkov (2008 in 2015).....	25
Tabela 9: Državni proračun in proračun Ministrstva za kulturo (1992–2017)*	27
Graf 11: Smeri gibanja nominalnih zneskov proračuna Ministrstva za kulturo in državnega proračuna (1993–2016).....	28
Tabela 10: Struktura proračuna Ministrstva za kulturo po glavnih področjih (1992–2015)	29
Graf 12: Financiranje glavnih področij iz proračuna Ministrstva za kulturo (1992 in 2015)*	31
Tabela 11: Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2002–2015).....	32
Graf 13: Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2015)*	33
Tabela 12: Struktura realizacije državnega proračuna za kulturo po statističnih regijah (2002–2015)*	33
Tabela 13: Število poslovnih subjektov v kulturi po statističnih regijah (31. 12. 2015)*	34
Tabela 14: Sredstva za kulturo v proračunih lokalnih skupnosti (2008–2015).....	35
Tabela 15: Sredstva za kulturo v primerjavi s sredstvi za druga področja v proračunih lokalnih skupnosti (2008 in 2015).....	36
Tabela 16: Struktura občinskih proračunov za kulturo po vrsti izdatkov (2008 in 2015).....	39
Tabela 17: Povprečna letna porabljen denarna sredstva gospodinjstev za kulturo (2002–2010, 2012 in 2015)	40
Tabela 18: Zneski, ki so jih davčni zavezanci iz dela svoje dohodnine namenili za donacije upravičencem do donacij s področja kulture (2007–2015)	40
Tabela 19: Sponzorska in donatorska sredstva javnih zavodov (2015)*	41
Tabela 20: Javni izdatki ter izdatki gospodinjstev za kulturo (Slovenija, 2015).....	41
Graf 14: Izdaja knjig in brošur ter serijskih publikacij (Slovenija, 1992, 1997, 2002, 2007–2015).....	42
Graf 15: Gibanje števila založnikov (2009–2015).....	42
Tabela 21: Izposojeni naslovi v splošnih knjižnicah (1990–2015)*	43
Graf 16: Število radijskih programov in njihovih ur (2004–2015)*	44
Graf 17: Število televizijskih programov in njihovih ur (2004–2015)	44
Tabela 22: Ure radijskega programa (2004–2015)*	45
Graf 18: Struktura radijskega glasbenega programa (2004–2015).....	46

Graf 19: Struktura radijskega govornega programa (2004–2015)	46
Tabela 23: Ure televizijskega programa (2004–2015)	47
Graf 20: Struktura predvajanih televizijskih zvrsti (2004 in 2015)	48
Graf 21: Kinematografi z dolgometražnimi filmi in njihov obisk (2004–2015)	49
Graf 22: Poklicni orkestri in zbori ter koncerti v matični hiši (2010–2015)*	50
Graf 23: Poslušalci koncertov v matični hiši (2010–2015).....	50
Graf 24: Razstave in obiskovalci v muzejih ter galerijah (2004–2015)	51
Tabela 24: Prireditve v kulturnih domovih in njihov obisk (2004–2015)	51
Tabela 25: Gledališke predstave in njihov obisk (2004–2015).....	52
Graf 25: Razmerje med gledališkimi predstavami in obiskom (2004–2015).....	52
Graf 26: Struktura predstav in struktura njihovega obiska (2015).....	52
Graf 27: Razmerje med lastnimi in gostujočimi predstavami v matični hiši (2004–2015)	53
Graf 28: Predstave na gostovanjih zunaj matične hiše in gostovanjih v njej (2004–2015)*.....	53
Graf 29: Struktura predstav (2004–2015)*	54
Graf 30: Časovnica festivalov – novi festivali v posameznem letu (1991–2016)*.....	55
Tabela 26: Festivali po področjih (2012–2016)*	55
Graf 31: Odstotek delovno aktivnih v kulturi v celotnem številu delovno aktivnih (evropske države, 2008 in 2015).....	57
Tabela 27: Socialnodemografske značilnosti delovno aktivnih v kulturi (Slovenija, 2015)	57
Graf 32: Starostna struktura delovno aktivnih v kulturi (Slovenija ns. povprečje EU–28, 2015).....	58
Graf 33: Delovna aktivnost v kulturi po starostnih skupinah (Slovenija, 2008 in 2015)	58
Graf 34: Delovna aktivnost pisateljev, novinarjev, jezikoslovcev, umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev (Slovenija in povprečje EU–28, 2011–2015)	59
Tabela 28: Socialnodemografske značilnosti delovno aktivnih pisateljev, novinarjev, jezikoslovcev, umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev (Slovenija in povprečje EU–28, 2015)	59
Tabela 29: Delovno aktivni v kulturnih dejavnostih po Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva (2008–2015)	61
Graf 35: Razmerje med samozaposlenimi in zaposlenimi v kulturnih dejavnostih (2015)*.....	63
Graf 36: Število zaposlenih v javnih zavodih v kulturi (2008–2015)*	63
Graf 37: Poslovni subjekti (ki so oddali poslovno poročilo) glede na pravno-organizacijsko obliko (2008 in 2015)*	65
Graf 38: Čisti prihodki od prodaje, donosi od dejavnosti oz. prihodki od poslovanja v poslovnih subjektih (ki so oddali poslovno poročilo) v kulturnih dejavnostih (2008 in 2015)*	65
Graf 39: Povprečna bruto mesečna plača pri poslovnih subjektih (ki so oddali poslovno poročilo) v kulturnih dejavnostih (2008 in 2015)*.....	66
Tabela 30: Prejemniki proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)*.....	68
Graf 40: Financiranje festivalov iz proračuna Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)*	69
Tabela 31: Struktura financiranja nevladnih/neprofitnih organizacij* iz proračuna Ministrstva za kulturo po področju delovanja (2002 in 2015)*	70
Tabela 32: Struktura financiranja posameznikov iz proračuna Ministrstva za kulturo po namenu (2002 in 2015)*	71
Tabela 33: Bruto letni dohodki samozaposlenih v kulturi – velike skupine (2015)*	72
Tabela 34: Bruto letni dohodki samozaposlenih v kulturi – opisna statistika (2009–2015)*	73
Graf 41: Samozaposleni v kulturi – število oseb in sredstva za prispevke iz državnega proračuna za socialno varnost (2008–2016)*	74
Graf 42: Samozaposleni v kulturi – sredstva za prispevke iz državnega proračuna za socialno varnost po področjih kulture (2016)*	75
Graf 43: Izplačana nadomestila samozaposlenim v kulturi za čas odsotnosti z dela zaradi bolezni prvih 30 dni (2014–2016)*	75
Graf 44: Zneski republiških priznavalnin in njihovi prejemniki, Slovenija (2008–2015).....	76
Graf 45: Število redno financiranih javnih zavodov iz proračuna Ministrstva za kulturo (1989–2015, večletni intervali)	77

Tabela 35: Financiranje javnih zavodov po skupinah dejavnosti iz proračuna Ministrstva za kulturo (2008–2015).....	78
Graf 46: Struktura financiranja javnih zavodov po skupinah dejavnosti iz proračuna Ministrstva za kulturo (2015)	78
Tabela 36: Financiranje javnih zavodov po namenih iz proračuna Ministrstva za kulturo (2008–2015).....	79
Graf 47: Struktura financiranja javnih zavodov po namenih iz proračuna Ministrstva za kulturo (2015)	79
Tabela 37: Celoten prihodek nacionalnih javnih zavodov po viru (2008–2015)*	80
Graf 48: Struktura celotnega prihodka nacionalnih javnih zavodov po viru (2015)*	80
Tabela 38: Celoten prihodek* občinskih javnih zavodov** po viru v nominalnih zneskih (2008–2015).....	81
Graf 49: Struktura celotnega prihodka* občinskih javnih zavodov po viru** (2015).....	81
Tabela 39: Sredstva, ki so jih javni zavodi* namenili za izplačila stroškov dela (2008–2015)**	82
Graf 50: Struktura sredstev, ki so jih javni zavodi namenili za izplačila stroškov dela (2015)*	82

Povzetek

Na podlagi anketne raziskave Odnos do kulture (2017, n = 1019, 15–75 let) kultura le desetini prebivalstva Slovenije ne pomeni ničesar, za druge pa nosi različne pomene: najbolj razširjeni sta razumevanji, da je to način kultiviranega bivanja ter pripomoček za ugodje in samouresničevanje, pogosti pa sta tudi pojmovanji, da je kultura rezultat umetniške dejavnosti in sidro narodne zavesti. Prebivalstvo je javnemu financiranju umetnosti in kulture naklonjeno – meni, da je potrebno in da bi moralo biti izdatnejše, o njegovi višini pa je slabo poučeno, saj v povprečju meni, da država za kulturo nameni 29 milijonov evrov letno.

Slovenija je leta 2015 namenila za kulturne storitve 275,3 milijone evrov (državni in lokalni proračuni skupaj) oz. 0,7 % bruto družbenega proizvoda. To jo uvršča na četrto mesto med evropskimi državami, ki v povprečju namenijo za kulturo 0,4 % bruto družbenega proizvoda. Prejšnja leta (od 2008 naprej), ko smo za kulturne storitve namenjali več, smo bili uvrščeni bodisi na drugo ali tretje mesto. V Evropi lokalne skupnosti praviloma prispevajo vsaj toliko ali več sredstev za kulturne storitve kot državni proračun. Leta 2015 je bilo tako v 18-ih državah – tudi v Sloveniji – od 27-ih, za katere so podatki.

Poleg odstotka bruto družbenega proizvoda so na razpolago tudi mednarodno primerljivi podatki o javnih izdatkih za kulturne storitve glede na vse javne izdatke. V Sloveniji je obseg javnih izdatkov za kulturne storitve v obdobju 2008–2010 znašal 1,8 %. Nato se je leta 2011 začel zniževati in leta 2013 dosegel najnižjo raven doslej (1,3 %). V letu 2014 se je krivulja obrnila navzgor in leta 2015 je bil 1,5 %, kar uvršča Slovenijo na sedmo mesto med evropskimi državami in nad povprečje EU-28, ki je bilo 1 %.

Proračun Ministrstva za kulturo se je od leta 1992 naprej (prvo polno leto delovanja Ministrstva za kulturo) do leta 2009 nominalno zviševal (iz 22 na 204 milijone evrov), leta 2010 pa je začel padati in leta 2016 pristal na ravni leta 2005 – slabih 147 milijonov evrov. Z letom 2017 se krivulja obrača navzgor: sprejeti proračun Ministrstva za kulturo za leto 2017 znaša 155.222.162 evrov, predvideni proračun za leto 2018 pa 157.180.838 evrov.

Nominalno zviševanje proračuna Ministrstva za kulturo je, če ga opazujemo v razmerju do državnega proračuna, relativno zniževanje: odstotek proračuna Ministrstva za kulturo v državnem proračunu je od leta 1992 naprej zlagoma padal – z 2,47 % na 1,63 % v letu 2016. Nižal (z nekaj nihaji v nasprotno smer) se je tudi odstotek integralnih proračunskih sredstev na račun sredstev evropske kohezijske politike.

Leta 1992 je bilo največ (od 17 do 22 %) sredstev namenjenih za varstvo premične kulturne dediščine, glasbo in uprizoritvene umetnosti, leta 2015 pa za ista tri področja ter za varstvo nepremične kulturne dediščine (od 15 do 17 %). Leta 1992 je bilo najmanj sredstev (manj kot 1 %) namenjenih za manjšinske skupnosti v RS, Slovence zunaj RS, ljubiteljsko kulturo in štipendije, leta 2015 pa za intermedijske umetnosti, investicije in investicijsko vzdrževanje, štipendije ter mednarodno sodelovanje.

Danes približno 60 % proračuna Ministrstva za kulturo prejmejo javni zavodi, približno 12 % je namenjeno za investicije, približno 10 % sredstev je namenjeno za delovanje ministrstva, Arhiva RS, Inšpektorata za kulturo in medije, Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Javne agencije za knjigo RS in Slovenskega filmskega centra, približno 18 % pa programom in projektom nevladnih/neprofitnih organizacij in gospodarskih družb ter za projekte in socialne prispevke posameznikov.

Približno dve tretjini sredstev proračuna Ministrstva za kulturo je namenjeno osrednjeslovenski regiji. Druga po vrsti je bila leta 2015 podravska regija, ki je prejela dobro desetino sredstev, tretja pa goriška z dvajsetino sredstev. Regije, ki so leta 2015 prejele najmanj sredstev – manj kot odstotek –, so bile zasavska, koroška in spodnjeposavska.

Slovenska gospodinjstva za kulturo v povprečju namenijo dobre 3 % svojih letnih izdatkov, kar na ravni države znaša približno 500 milijonov evrov na leto, poleg tega so leta 2015 posamezniki iz donacij dohodnine za financiranje kulturnih namenov prispevali slabih 170 tisoč evrov. Tako je vsota javnih izdatkov za kulturne storitve, izdatkov gospodinjstev za kulturo ter donacije posameznikov iz dohodnine leta 2015 znašala 1,99 % slovenskega bruto družbenega proizvoda.

Kulturna produkcija se je z manjšimi odstopanji povečala na vseh področjih, ki jih spremlja uradna statistika (predstave v gledališčih, koncerti poklicnih orkestrrov in zborov, ure televizijskega in radijskega programa, prireditve v kulturnih domovih, razstave v muzejih in galerijah), le v založništvu je padla.

Slovenski Statistični register delovno aktivnega prebivalstva je konec leta 2015 beležil 25.282 delovno aktivnih v kulturnih dejavnostih. V obdobju od leta 2008 do leta 2015 se je njihovo število povečalo iz 24.234 oseb na 25.282 oseb oziroma za 4,3 %, medtem, ko se je število vseh delovno aktivnih v vseh dejavnostih skupaj zmanjšalo iz 880.252 na 803.644 oseb oziroma za 8,7 %. (Število zaposlenih – na podlagi opravljenih delovnih ur – v javnih zavodih v kulturi je zlagoma naraščalo vse do leta 2011, ko jih je bilo 6.344. Leta 2015 se je znižalo na 6.167). V kulturnih dejavnostih je odstotek samozaposlenih višji kot v drugih dejavnostih. Leta 2015 je v povprečju znašal približno eno tretjino, v vseh dejavnostih skupaj pa blizu desetine.

Za leto 2015 je Agenciji RS za javnopravne evidence in storitve poslovna poročila oddalo 8.903 poslovnih subjektov v kulturnih dejavnostih, od tega je bilo največ samostojnih podjetnikov – 50 %, 33 % je bilo gospodarskih družb, po 7 % društev in pravnih oseb zasebnega prava (v glavnem so bili to zasebni zavodi) ter 3 % oseb javnega prava (praviloma javni zavodi). Primerjava števila poslovnih subjektov (ki so oddali poslovna poročila) po skupinah med letoma 2008 in 2015 kaže, da se je povečalo število vseh, a najbolj – za dvakrat, je naraslo število zasebnih zavodov. Tem se je v opazovanem obdobju za približno ena- in polkrat povečal tudi prihodek od poslovanja, ki se je sicer drugim zmanjšal (podjetja in društva) ali povečal le malo (samostojni podjetniki in javni zavodi). V zasebnih zavodih se je v obdobju 2008–2015 bolj kot pri vseh drugih poslovnih subjektih povečala tudi povprečna plača.

Gospodarske družbe, ki delujejo v kulturnih dejavnostih, so imele leta 2015 približno milijardo evrov čistih prihodkov od prodaje (vse poslovne osebe skupaj pa približno milijardo in pol). Dejavnosti z največjim čistim prihodkom od prodaje so bile oglaševanje (596 gospod. družb je ustvarilo pribl. 232 milijonov evrov), arhitekturno projektiranje (638 gospod. družb je ustvarilo pribl. 108 milijonov evrov) in produkcija filmov, video filmov in televizijskih oddaj (182 gospod. družb je imelo pribl. 104 milijone evrov čistih prihodkov od prodaje). Ob upoštevanju števila gospodarskih družb, ki delujejo v posamezni dejavnosti, pa sta na vrhu trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s knjigami (slabih 59 milijonov evrov je ustvarilo 14 gospodarskih družb) in trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s časopisi in revijami (slabih 46 milijonov evrov je ustvarilo 11 gospodarskih družb), sledita dejavnost izdajanja časopisov (dobrih 87 milijonov je ustvarilo 42 gospodarskih družb) in kinematografska dejavnost (slabih 13 milijonov je ustvarilo 14 gospodarskih družb).

Povprečna bruto mesečna plača na zaposlenega delavca v kulturnih dejavnostih je znašala od slabih 900 evrov do nekaj manj kot 1.800 evrov. Najvišje povprečne plače so imeli v javnih zavodih, najnižje pa zaposleni pri samostojnih podjetnikih. Glede na vrsto dejavnosti in pravno-organizacijsko obliko so imeli najvišjo povprečno bruto mesečno plačo v gospodarskih družbah s področja izdajanja časopisov (2.392,00 EUR), pri samostojnih podjetnikih, ki delujejo v kinematografski dejavnosti (1.143,00 EUR), v društvih s področja umetniškega uprizorjanja (1.701,00 EUR), v zasebnih zavodih s področja izdajanja revij in druge periodike (2.740,00 EUR), v javnih zavodih pa s področja televizijske dejavnosti (2.075,00 EUR).

Podatki Finančne uprave RS za leto 2015 o celoletnih bruto dohodkih 2.595 samozaposlenih v kulturi, ki so obdavčeni z dohodnino, kažejo, da 120 oseb ni imelo dohodkov, preostalih 2.475 oseb pa je imelo skupno 33,4 milijone evrov dohodkov. Pri slednjih je najnižji dohodek znašal 7 evrov, najvišji pa skoraj 286 tisoč evrov. Brez dohodkov je bilo 4,6 % samozaposlenih; dohodke, ki v povprečju na mesec niso presegli minimalne plače, je imelo 41,3 % oseb; dohodke, ki so bili v povprečju na mesec višji od minimalne plače a manjši od povprečne plače v Sloveniji, je imelo 35,5 % oseb, dohodke, ki so bili v povprečju na mesec enaki povprečni plači ali od nje višji, je imelo 18,6 % oseb.

Navedeno pomeni, da je imelo 81,4 % samozaposlenih v kulturi povprečne mesečne dohodke nižje od povprečne slovenske plače, medtem ko je imelo v letu 2015 plačo nižjo od povprečne 64,9 % vseh zaposlenih v Sloveniji. Če se omejimo samo na odstotek oseb z dohodki do višine minimalne plače, pa je razmerje takšno: med samozaposlenimi je imelo 41,3 % oseb dohodke do višine minimalne plače, med zaposlenimi po kolektivnih pogodbah v zasebnem sektorju 6,8 %, med zaposlenimi po kolektivnih pogodbah v javnem sektorju pa 5,4 %.

Proračun Ministrstva za kulturo je bil leta 2015 za 38 % višji od proračuna v letu 2002, število njegovih osrednjih prejemnikov pa je naraslo za več kot dvakrat. Leta 2015 je proračunske sredstva prejelo bistveno več – za skoraj devetkrat več – posameznikov kot leta 2002. Razlogi za povečanje števila posameznikov – prejemnikov sredstev so pretežno v povečanju števila odobrenih individualnih projektov na razpisih in v uvedbi knjižničnega nadomestila za avtorje del, ki se izposojajo v knjižnicah. Leta 2015 je bilo (za leto 2014) izplačano knjižnično nadomestilo 907 avtorjem. Povečalo se je število financiranih agencij (ustanovljena je bila Javna agencija za knjigo), ter za nekaj odstotkov tudi število nevladnih/neprofitnih organizacij (društva, zasebni zavodi, ustanove in zbornice). Medtem ko se je število vseh javnih zavodov, ki so prejeli kakršnakoli sredstva iz proračuna Ministrstva za kulturo, povečalo za 4 %, je Ministrstvo za kulturo leta 2015 redno financiralo 10 javnih zavodov več, kar predstavlja 16 % rast. Leta 2015 je bilo sofinanciranih 124 festivalov, kar je skoraj dvainpolkrat več kot leta 2002. Med sofinancirami festivali se je najbolj – za petkrat – povečalo število literarnih festivalov (in večjih dogodkov) ter število festivalov s področij filma ter novih medijev in vizualnih umetnosti (za več kot trikrat). Med vsemi festivali, ki jih Ministrstvo za kulturo sofinancira, je največ glasbenih.

Leta 2015 je bilo v primerjavi z letom 2002 dobrih 20 % več oseb s pravico do plačila socialnih prispevkov iz državnega proračuna za kulturo, število prejemnikov republiških priznavalnin pa se je potrojilo. Leta 2002 je bilo za financiranje socialnih prispevkov samozaposlenih v kulturi namenjenih približno 82 % vseh sredstev, ki so bila izplačana posameznikom ali zanje, leta 2015 pa približno 70 % (hkrati nominalni zneski teh sredstev hitro naraščajo). Zmanjšalo se je financiranje štipendij – iz približno 9 % vseh sredstev na dobrih 5 % in obnove kulturnih spomenikov (fizičnim osebam) iz dobrih 4 % na približno 1 %. Omenjena zmanjšanja so spremljala povečanja na drugih področjih: leta 2002 je bil obseg sredstev, namenjen financiranju umetniških projektov posameznikov zanemarljiv, medtem ko je bilo leta 2015 tem projektom in knjižničnemu nadomestilu avtorjev namenjenih dobrih 17 % sredstev. Republiške priznavalnine (dodatek k pokojnini) so leta 2002 pomenile 3,3 % sredstev izplačanih posameznikom, leta 2015 pa dvakrat več. Leta 2002 samozaposleni še niso imeli pravice do boleznine – plačila bolniškega dopusta (tudi za prvi mesec in če hkrati traja več kot mesec dni), leta 2015 pa.

V letu 2015 je Ministrstvo za kulturo redno financiralo 72 javnih zavodov: 27 javnih zavodov, katerih ustanoviteljica je država ter 45 javnih zavodov, katerih ustanoviteljice so lokalne skupnosti. Ministrstvo za kulturo večinsko financira tako nacionalne (okrog 80 % celotnega njihovega prihodka) kot občinske javne zavode (okrog 60 % celotnega njihovega prihodka).

Od leta 2011 naprej sredstva za javne zavode zdržema padajo – iz 108,9 milijonov so se do leta 2015 znižala na 94,8 milijonov evrov. Sredstva, ki jih Ministrstvo za kulturo nameni javnim zavodom, predstavljajo približno 60 % njegovega proračuna. Od sredstev za javne zavode se približno 46 % nameni javnim zavodom, ki delujejo na področjih glasbe in gledališča, 28 % muzejem in galerijam, 10 % zavodom na področju nepremične dediščine, 7 % Narodni in univerzitetni knjižnici, 5 % Cankarjevemu domu, 4 % arhivom in 0,5 % Filmskemu studiu Viba.

V sredstvih, ki jih Ministrstvo za kulturo nakaže javnim zavodom, je približno 69 % namenjenih plačam, 28 % materialnim stroškom in 3 % investicijskemu vzdrževanju ter nakupu opreme. Ker imajo javni zavodi tudi druge prihodke iz javnih financ in lastne prihodke, skupni stroški dela, kamor sodijo plače, avtorski honorarji, pogodbe o delu in plačila prek študentskega servisa, predstavljajo približno 60 % celotnega prihodka javnih zavodov. Leta 2015 so imeli nacionalni javni zavodi približno 13 % lastnih prihodkov iz opravljanja javne službe in 7 % iz opravljanja tržne dejavnosti, občinski pa 14 % lastnih prihodkov iz opravljanja javne službe in 1 % iz opravljanja tržne dejavnosti.

S pričujočo analizo želimo pregledno in glede na razpoložljive podatke kar se da natančno zajeti zahtevno in razvejano področje financiranja kulture. K tabelam in slikovnim prikazom, na podlagi katerih bi bralci utegnili soditi prenažno, so dodana metodološka in druga pojasnila. Podane so tudi povezave na vire, ki omogočajo dodatno poglobitev razumevanja analize.

Odnos do kulture in udejstvovanje v njej

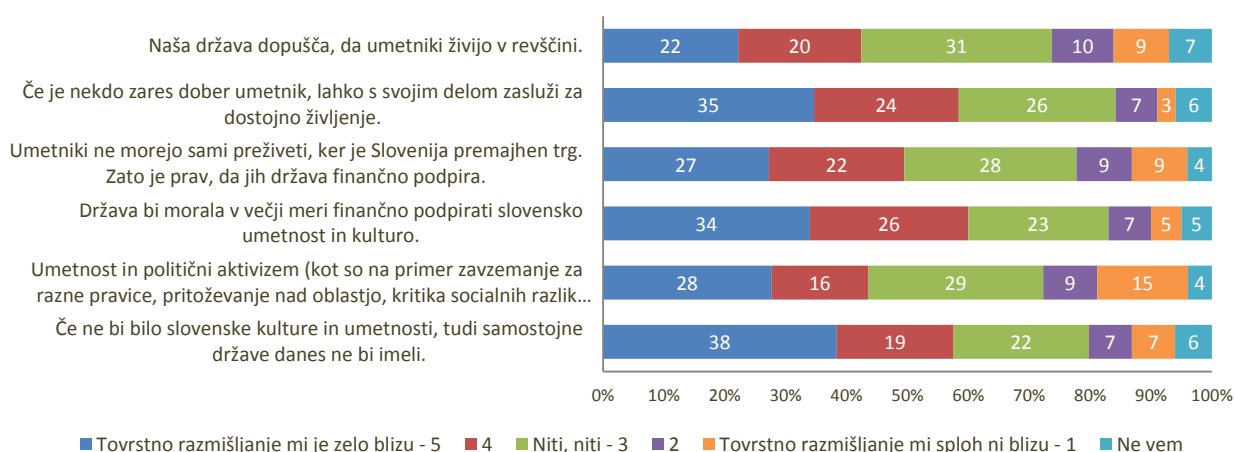
Uvodoma predstavljamo rezultate anketne raziskave¹ iz leta 2017 o odnosu do kulture in udejstvovanju v kulturnih dejavnostih med prebivalci Slovenije. Vsebine, ki smo jih vključili vanjo, so posredno povezane z vprašanji javnega financiranja kulture, ki mu je sicer posvečena ta analiza, in ki jih naslavlja nacionalni kulturni program (npr. pomen kulture, informiranost o javnem financiranju kulture, kulturna udeležba, razširjenost ljubiteljske kulture, potrošnja kulturnih vsebin prek spleta, ovire pri dostopu do kulture).

Prvo vprašanje je bilo namenjeno identificiranju pomenov, ki jih ima kultura za posameznika. Da bi odgovora nanj ne obarvala vsebina vprašanj pred njim, smo ga zastavili na začetku vprašalnika, da pa bi ujeli čim večjo raznolikost pomenov, anketirancem nismo ponudili vnaprej pripravljenih odgovorov. Na odprto vprašanje *Kaj vam osebno pomeni kultura?* je 10 % vprašanih odgovorilo, da nič posebnega, da kultura zanje nima pomena. Ostali ji pripisujejo najrazličnejše pomene, ki smo jih razvrstili v štiri skupine:

- 36 %: kultura je način kultiviranega bivanja (odgovori: *življenje, način življenja; način obnašanja, odnos ljudi, povezanost; spoštovanje kulture, umetnikov, stvaritev; veliko*);
- 32 %: kultura je pripomoček za ugodje, razvedrilo in samouresničevanje (odgovori: *razvedrilo, zabava, sprostitvev; zadovoljstvo, užitek, za dušo; izobraževanje, širitev obzorja; lepota, drugačnost, edinstvenost; osebni razvoj, izpopolnitev, izražanje*);
- 21 %: kultura kot umetniška dejavnost ali njen rezultat (odgovori: *glasba, film; literatura, knjige, umetnost, dogodki, predstave*);
- 19 %: kultura kot sidro narodne zavesti (odgovori: *zgodovina, dediščina, tradicija; narodna identiteta, pripadnost; dejavnost naroda*).²

Mnenja o kulturi (graf 1) so, tako kot mnenja o mnogih družbenih vprašanjih, protislovna. Na eni strani je politično delovanje kulturnikov/umetnikov odobravano, saj se s trditvijo *Če ne bi bilo slovenske kulture in umetnosti, tudi samostojne države danes ne bi imeli* strinja 57 % vprašanih. Na drugi strani pa so do njihovega političnega angažmaja kritični – 44 % vprašanih meni, da *Umetnost in politični aktivizem (kot so na primer zavzemanje za razne pravice, pritoževanje nad oblastjo, kritika socialnih razlik med ljudmi itd.) nista za skupaj. Umetniki naj se ukvarjajo z umetnostjo, drugo pa naj pustijo pri miru*.

Graf 1: Ljudje umetnost in kulturo različno razumemo; imamo različna prepričanja o tem, kakšen pomen imata v današnji družbi. Našteli vam bomo nekaj možnih pogledov nanju, vas pa prosimo, da poveste, kako blizu so vam osebno.

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udejstvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

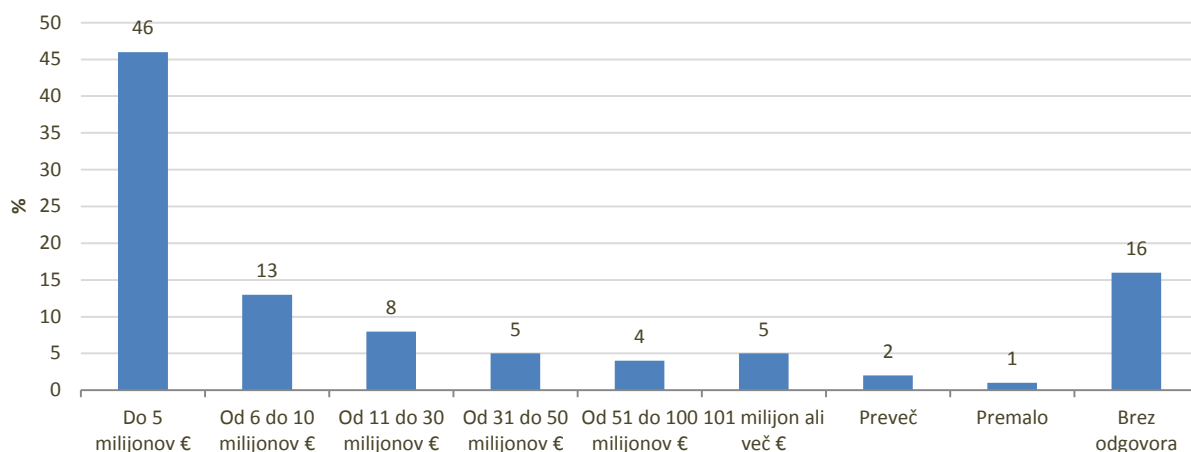
¹ Računalniško podprto spletno anketiranje (CAWI) s pomočjo spletnega panela podjetja za raziskave Valicon je bilo izvedeno v obdobju od 29. marca 2017 do 2. aprila 2017. V anketi je sodelovalo 1019 oseb starih od 15 do 75 let. Rezultati so uteženi in reprezentativni po kombinaciji spol-starost, regija-tip naselja, izobrazba.

² Seštevek odgovorov o pomenu kulture presega 100 %, ker so anketiranci navajali več kot en pomen oz. vsebinsko različne pomene.

Nekaj nasprotnočen si mnenj je tudi o javnem financiranju kulture: trditev *Če je nekdo zares dober umetnik, lahko s svojim delom zasluži za dostojno življenje* je blizu 59 % vprašanih, naslednjima, v veliki meri nasprotnima trditvama *Umetniki ne morejo sami preživeti, ker je Slovenija premajhen trg. Zato je prav, da jih država finančno podpira* ter *Naša država dopušča, da umetniki živijo v revščini*, pa pritrjuje le nekaj manj vprašanih.

Zanimiva ugotovitev raziskave je, da vprašani nimajo najboljše predstave o tem, koliko Slovenija nameni za kulturo (graf 2). 16 % jih je odgovorilo, da ne ve, 46 % pa da do 5 milijonov evrov. Povprečna vrednost vseh navedenih zneskov v anketi je 29 milijonov evrov, pri čemer proračun Ministrstva za kulturo za leto 2017 znaša dobrih 155 milijonov evrov, občinski proračuni za kulturo pa še enkrat toliko.³

Graf 2: Koliko milijonov evrov po vašem mnenju država letno nameni za kulturo in umetnost?*

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeještvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

* Vprašanje v anketi je bilo odprto, brez vnaprejšnjih ponujenih odgovorov. Razrede/skupine zneskov smo oblikovali v analizi. Sicer pa je povprečje navedenih zneskov znašalo 29 milijonov evrov.

Odgovore o zneskih smo primerjali z odzivom na trditev *Država bi morala v večji meri finančno podpirati slovensko umetnost in kulturo*. Zanimalo nas je, kolikšen znesek so v povprečju navedli tisti, ki mnenju pritrjujejo in kolikšen tisti, ki mu ne. Anketiranci, ki menijo, da bi morala država v večji meri podpirati kulturo in umetnost, ocenjujejo, da zanju nameni povprečno 28 milijonov evrov letno, tisti, ki mnenju nasprotujejo pa, da jima nameni 37 milijonov evrov. Odgovori so konsistentni – tisti, ki menijo, da bi država morala kulturo in umetnost financirati izdatneje, hkrati ocenjujejo, da država daje manj sredstev kot tisti, ki trditvi nasprotujejo. Oboji pa so dejanski znesek precej podcenili (graf 3).

Graf 3: Razmerje med mnenjem, da bi morala država boljše financirati kulturo in informiranostjo o dejanskem znesku

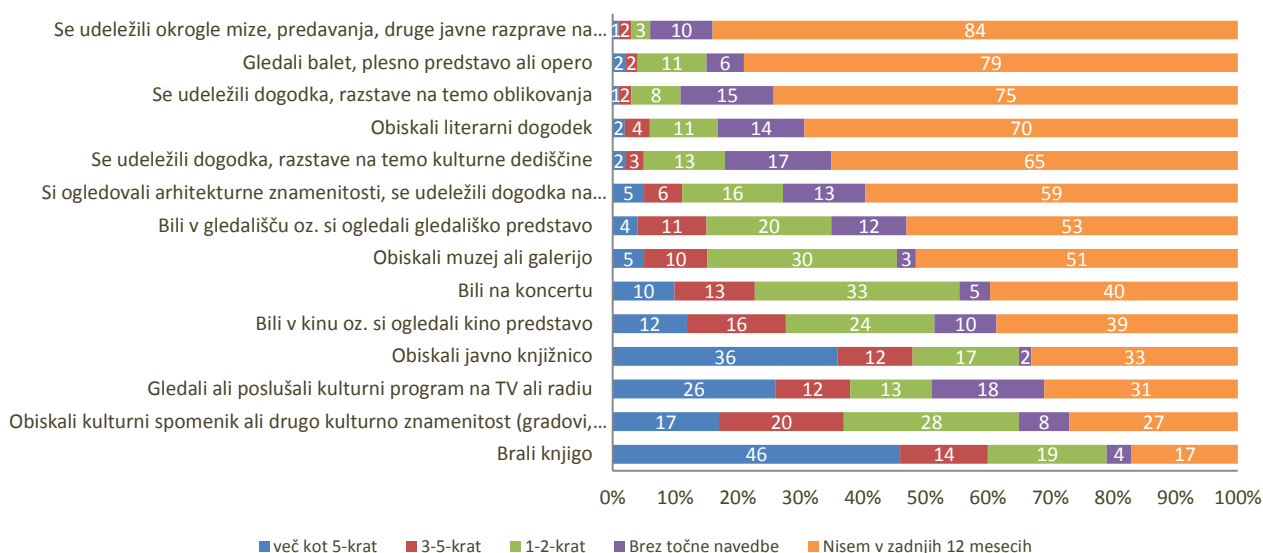

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeještvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

³ Skupni znesek občinskih proračunov za kulturo je znan šele iz poročil o realizaciji proračuna, je pa iz dosedanjih podatkov razvidno, da občine namenijo za kulturne dejavnosti približno toliko kot država (glej graf 9 *Javni izdatki za kulturne storitve v nominalnih zneskih (Slovenija, 2008–2015)*).

Večino vprašanj v raziskavi smo posvetili kulturni udeležbi v Sloveniji.⁴ Poleg vprašanja o pogostosti kulturne udeležbe, smo anketirance prosili tudi za konkretne informacije o dogodku oz. dejavnosti (npr. čigavega koncerta so se udeležili, katero gledališko predstavo ali film so si ogledali ipd.), da bi identificirali družbeno zaželene odgovore oz. pretiravanja, ki so v raziskavah o kulturni potrošnji pogosta težava. Naši podatki, kažejo, da ljudje najbolj pretiravajo pri poročanju o zahtevnejših oblikah kulturne udeležbe, kot so npr. okrogle mize ali predavanja na temo kulture ter kulturni dogodki – literarni, na temo oblikovanja, arhitekture, kulturne dediščine ..., hkrati so to poleg ogleda baleta in opere, o pogostosti katerega tudi pretiravajo, najbolj redke oblike udeležbe. Anketiranci najpogosteje berejo knjige, obiščejo javno knjižnico, gledajo ali poslušajo kulturni program na televiziji ali radiu in obiščejo kulturni spomenik ali drugo kulturno znamenitost (graf 4).

Graf 4: Kulturna udeležba

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udejstvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

V nadaljevanju analize anketnih odgovorov smo se osredotočili na anketirance, ki so bili v preteklem letu na posameznem področju dejavni vsaj trikrat in so dejavnost tudi znali navesti, ter anketirance, ki so odgovorili, da niso počeli nič od naštetega. Glede na zahtevnost tipa kulturne potrošnje, bi lahko govorili vsaj o štirih profilih uporabnikov, ki si sledijo od bolj do manj zahtevnega:

- **15 %** vprašanih je v zadnjih 12-ih mesecih vsaj trikrat obiskalo nek dogodek ali razstavo na temo kulturne dediščine; literarni dogodek; dogodek ali razstavo na temo oblikovanja; baletno, plesno predstavo ali opero; okroglo mizo, predavanja ali drugo javno razpravo na temo kulture in umetnosti. Glede na siceršnjo zastopanost socialnodemografskih skupin v vzorcu, je v tem profilu nekoliko višji odstotek najstarejše starostne skupine (65–75 let), glede na delovno aktivnost upokojencev, glede na izobrazbo tistih z višjo, visoko šolo ali več, glede na dohodek pa oseb, ki živijo v gospodinjstvih z dohodkom od 2.200 do 2.900 evrom na mesec.
- **35 %** vprašanih je v zadnjih 12ih mesecih vsaj trikrat obiskalo ali gledalo koncert; kino oz. kino predstavo; muzej ali galerijo; gledališče oz. gledališko predstavo (ni pa se udeležilo dogodkov iz zgornje skupine). Glede na siceršnjo zastopanost socialnodemografskih skupin v vzorcu, je v tem profilu nekoliko višji odstotek treh mlajših starostnih skupin (15–19 let, 20–29 let, 30–49 let), glede na delovno aktivnost zaposlenih in šolajočih, glede na izobrazbo pa tistih z višjo, visoko šolo ali več ter šolajočih.

⁴ V tem delu ankete smo se zgledovali po raziskavi Eurobarometer [Cultural Access and participation, 2013](#) (Special Eurobarometer 399).

- **32 %** vprašanih je v zadnjih 12ih mesecih vsaj trikrat obiskalo knjižnico ali kulturni spomenik oz. kulturno znamenitost; gledalo ali poslušalo kulturni program na TV ali radiu (ni pa se udeležilo dogodkov iz zgornjih dveh skupin). Glede na siceršnjo zastopanost socialnodemografskih skupin v vzorcu, je v tem profilu nekoliko višji odstotek dveh starejših starostnih skupin (50–64, 65–75), glede na delovno aktivnost upokojencev, glede na izobrazbo oseb s štiriletno srednjo šolo, glede na dohodek pa oseb, ki živijo v gospodinjstvih z najnižjimi dohodki – do vključno 730 evrov mesečno.
- **18 %** vprašanih v zadnjih 12ih mesecih ni počelo nič od naštetega v vprašalniku. Glede na siceršnjo zastopanost v vzorcu, je v tej skupini nekoliko višji odstotek starostne skupine 30–49 let, glede na delovno aktivnost zaposlenih pa tudi nezaposlenih, glede na izobrazbo oseb s poklicno šolo ter osnovno šolo ali manj, glede na gmotno stanje pa oseb, ki živijo v gospodinjstvih z dohodkom od 730–1460 evrov mesečno.

76 % vprašanim trenutna kulturna udeležba zadošča, 24 % pa bi se želelo v kulturi udeleževati pogosteje. Ker sta previsoka cena in pomanjkanje časa priročna odgovora za majhen angažma v družbeno zaželenih dejavnostih (kot je npr. kulturna potrošnja, pa tudi zdravo prehranjevanje, telesna vadba ipd.),⁵ pri vprašanju o ovirah pri dostopu do kulture teh dveh možnosti nismo ponudili vnaprej, so ju pa lahko anketiranci sami dodali. Rezultati v tabeli 1 kažejo, da pomanjkanje časa verjetno ni med najpomembnejšimi ovirami, visoka cena pa je na četrtem mestu. Pred njo so pomanjkanje primerne družbe, slaba izbira v domačem kraju in premalo informacij o kulturnem dogodku.

Tabela 1: Ovine pri dostopu do kulture – udeležba na dogodkih*

Zakaj se pogosteje ne udeležujete kulturnih dogodkov, obiskujete muzejev, gledališč ...?	%
Nisem imel/a primere družbe	35
Slaba izbira v mojem kraju	31
Premalo informacij o dogodkih	29
Visoka cena, pomanjkanje denarja	22
Neprijemna ura dogodkov	14
Pomanjkanje časa	12
Težko dobim varstvo otrok	12
Nimanje prevoza, slabe povezave javnega prometa	10
Dogodki niso primerni za mojo generacijo	8
Zaradi bolezni	2
Drugo	4

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeleževanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

* Podatki se nanašajo na 24 % vprašanih, ki so odgovorili, da jim trenutna kulturna udeležba ne zadošča. Seštevek presega 100 %, ker je bilo možno navesti več razlogov.

Vprašani so za udeležbo na kulturnih dogodkih v povprečju pripravljeni plačati manj kot sicer ocenjujejo, da dogodek stane, in če bi stal manj, menijo, da bi se ga udeležili večkrat. A kulturni dogodki po cenah katerih smo spraševali, praviloma stanejo v povprečju manj kot mislijo anketiranci (tretja vrstica v tabeli 2). Drži pa tudi, da je povprečna cena vstopnic orientacijskega zanjaja, saj je izračun različnih vrst vstopnic: a) rednih in vstopnic s popusti za abonente, velike skupine, otroke, invalide, upokojence, študente; b) za različno kakovostne sedeže – parter, stranska loža, balkon; različna pa je tudi za sprednje in zadnje vrste v parterju in na balkonu; c) za premiere in redne predstave; d) za domače, gostujoče, otroške, predstave itd.

Tabela 2: Cene vstopnic

	Cena vstopnice za gledališče (EUR)	Cena vstopnice za muzej (EUR)	Cena vstopnice za opero (EUR)	Cena vstopnice za kino predstavo (EUR)
Koliko menijo, da stane vstopnica (povprečje)	16	10	23	8
Koliko bi morala stati, da bi se dogodka večkrat udeležili (povprečje)	9	6	12	5
Povprečna cena vstopnic leta 2015	7,8 ¹	2,5 ²	18,5 ³	3,7 ⁴

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeleževanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

⁵ Pomanjkanje časa in previsoka cena sta bili v Eurobarometri raziskavi Cultural Access and participation (2013) druga in tretja od najpogosteje navajanih ovir (prva je bila pomanjkanje interesa) za majhno kulturno udeležbo pri anketirancih iz Slovenije.

¹ Povprečna cena v nacionalnih gledališčih in gledališčih, katerih ustanoviteljice so občine, in so v pristojnosti Ministrstva za kulturo (12 gledališč). Ministrstvo redno financira tudi Slovensko narodno gledališče v Trstu, ki v izračun povprečne cene vstopnic ni vključeno in katerega povprečna cena vstopnice je leta 2015 znašala 15 evrov. Če ga vključimo v izračun, je bila povprečna cena vstopnic 13 gledališč 8,4 evre.

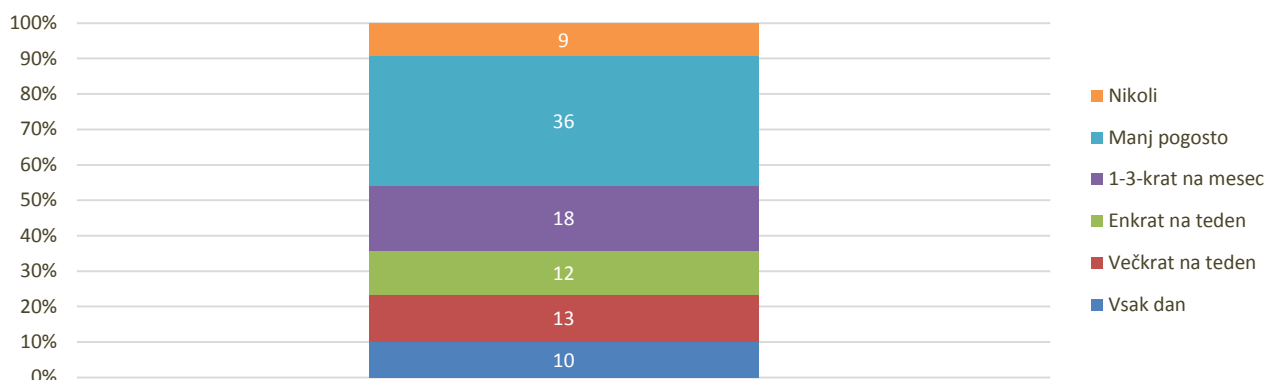
² Muzeji, katerih soustanoviteljice so občine (37 muzejev), in so v pristojnosti Ministrstva za kulturo.

³ Povprečna cena, ki jo navajamo, se nanaša na operne in tudi baletne predstave v SNG Opera in balet Ljubljana in SNG Maribor.

⁴ Povprečna cena za Kinodvor v Ljubljani.

Del kulturne potrošnje se odvija na internetu. 91 % vprašanih navaja, da uporabljajo internet za kulturne namene, npr. za iskanje informacij o kulturi, kupovanje kulturnih proizvodov ali branje člankov povezanih s kulturo (graf 5).⁶ Najpogosteje ga uporabljajo za branje časopisov oz. člankov o kulturi, poslušanje radia ali glasbe, gledanje filmov, filmov na zahtevo ali TV programov ter prenašanje glasbe (graf 6).

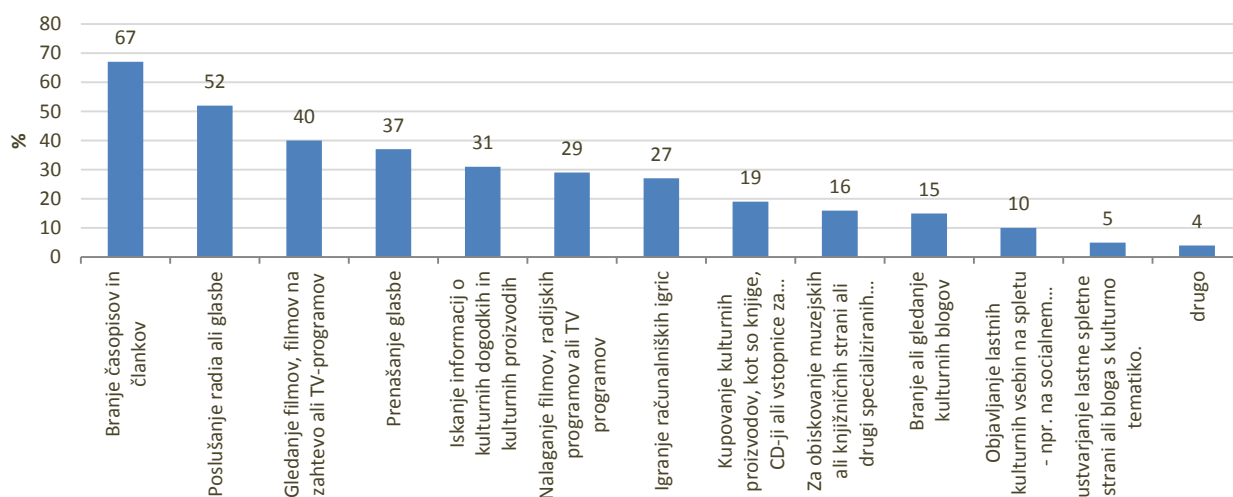
Graf 5: Kako pogosto uporabljate internet za kulturne namene, na primer za iskanje informacij o kulturi, kupovanje kulturnih proizvodov ali branje člankov povezanih s kulturo?*

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeleževanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

* Ker je zbiranje podatkov potekalo prek spleta (tj. v spletnem panelu), je glede na specifičnost vprašanja, pogostost rabe interneta verjetno precejšnja za 10–15%.

Graf 6: Za katerega od naslednjih namenov uporabljate internet?*

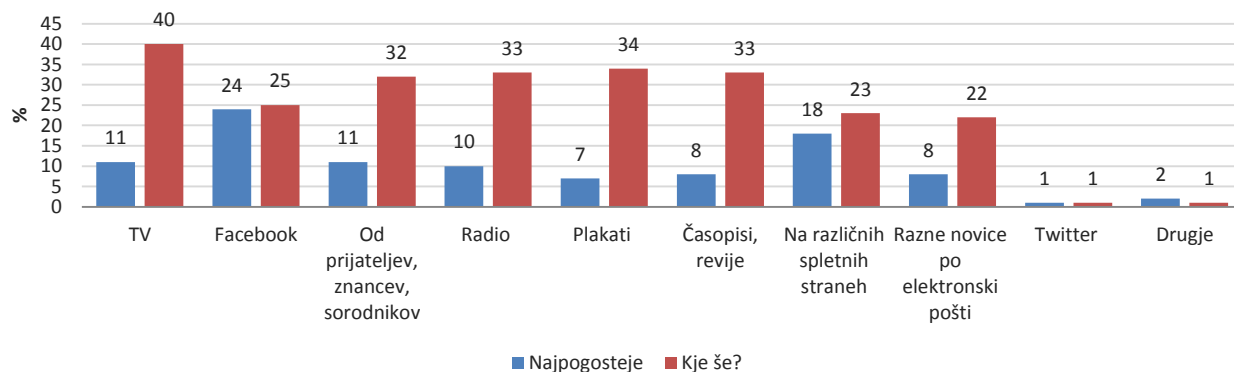
Vir: Raziskava Odnos do kulture / udeleževanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

*Seštevek presega 100 %, ker je bilo možno izbrati več namenov.

⁶ Ker je zbiranje podatkov potekalo prek spleta (tj. v spletnem panelu), je glede na specifičnost vprašanja, pogostost rabe interneta verjetno precejšnja za 10–15 %. Po podatkih Statističnega urada RS je v prvem četrtletju 2016 75 % oseb, starih 16–74 let, redno uporabljajo internet (v 2015: 73 %), 55 % prek mobilnega telefona. 64 % jih je internet uporabljalo vsak dan ali skoraj vsak dan (v 2015: 61 %). Več podatkov je na spletni strani [SURSI](http://SURSI.si) in v podatkovnem portalu SiStat → Ekonomsko področje → Informacijska družba.

Facebook je poleg televizije najpomembnejši vir informiranja o kulturnih dejavnostih. 24 % vprašanih, ga je navedlo kot najpogostejši, 40 % pa kot drugi vir, medtem ko je televizijo kot najpogostejši vir navedlo 11 % vprašanih, 25 % pa kot drugi vir (graf 7).⁷

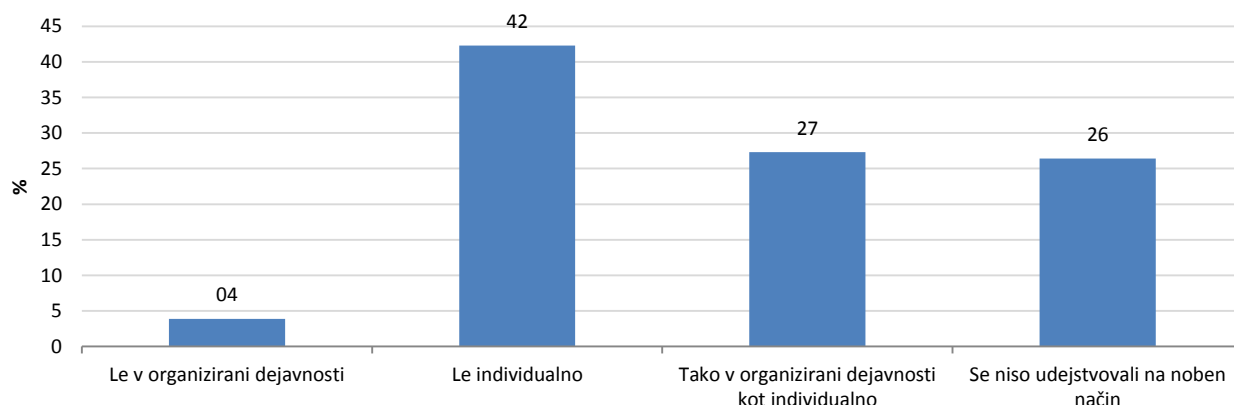
Graf 7: Kje najpogosteje dobite informacije o posameznih kulturnih dogodkih?

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udejstvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

Pregled rezultatov zaključimo z ljubiteljsko kulturno dejavnostjo, ki je videti precej razširjena, saj je v zadnjem letu skoraj tri četrtine vprašanih sodelovalo v kateri od kulturnih dejavnosti. Od teh je 4 % vprašanih sodelovalo le v organiziranih dejavnostih, 42 % samo v individualnih, 27 % pa tako v organiziranih kot v individualnih (graf 8). Glede na siceršnjo zastopanost v raziskavi, med vprašanimi, ki niso ne organizirano ne individualno sodelovali v kulturnih dejavnostih, nekoliko nadpovprečno odstopata starostni skupini 30–49 in 50–64 let. Med tistimi, ki so sodelovali tako v organiziranih kot v individualnih dejavnostih pa izstopata najmlajši starostni skupini 15–19 in 20–29 let. Vprašani so najpogosteje navedli fotografiranje, nato si po vrsti sledijo: ročna dela (šivanje, pletenje, kvačkanje), ples, petje, literarno ustvarjanje (pisanje pesmi, zgodb ...), igranje na glasbeni inštrument, izdelovanje ustvarjalnih izdelkov z računalnikom, kot je npr. oblikovanje spletne strani ali bloga, izdelava umetnin (kiparjenje, slikanje, risanje ...), igra, sodelovanje v skupini, ki se ukvarja z dejavnostmi kulturne dediščine in sodelovanje v literarnem krožku.

Graf 8: Vključenost v kulturno-umetniške dejavnosti

Vir: Raziskava Odnos do kulture / udejstvovanje v kulturi, 2017, n = 1019. Naročnik: Ministrstvo za kulturo. Izvajalec: Valicon.

⁷ Svoj Facebook profil ima v Sloveniji več kot 830.000 oseb v starosti od 15 do 75 let, od teh ga dnevno uporablja dobrih 70 %, to je skoraj 600.000 oseb. Po številu ustvarjenih profilov je drugi na lestvici Twitter z nekaj več kot 200.000 profili, od teh ga dnevno uporablja 33.000 oseb, torej ena šestina vseh, ki imajo profil. Po številu dnevniških uporabnikov sta na sicer drugem in tretjem mestu Snapchat in Instagram, z nekaj čez 66.000 oz. 62.000 dnevniških uporabnikov ([Uporaba družbenih omrežij v Sloveniji v številkah](#), Raziskava MEDIA+, Valicon. Maj/Junij 2016, n=9.798).

Javni izdatki za kulturo

Mednarodna primerjava javnih izdatkov za kulturne storitve

Obseg sredstev

Slovenija je leta 2015⁸ namenila za kulturne storitve 275,3 milijone evrov oz. 0,7 % bruto družbenega proizvoda. To jo uvršča na četrto mesto med evropskimi državami, ki v povprečju namenijo za kulturo 0,4 % bruto družbenega proizvoda. Večji odstotek BDP kot Slovenija so namenile Estonija, Latvija, Islandija (vse tri po 1,1 %), Malta (0,9 %) in Madžarska (0,8 %), enakega pa Bolgarija, Francija, Danska in Hrvaška. Prejšnja leta smo bili uvrščeni višje – na drugo ali tretje mesto (tabela 3 in graf 9).

K temu kaže dodati dve pojasnili:

1) pogosto je slišati mnenje, da je omenjeni podatek metodološko sporen, ker metodologija COFOG,⁹ po kateri je izračunan, v javne izdatke za kulturo šteje tudi izdatke za rekreacijo/šport ter verske storitve, ki vanjo ne sodijo in izdatke za nacionalno televizijo, ki jih financira prebivalstvo prek obveznega RTV prispevka, česar ne bi smeli obravnavati kot javni izdatek. Ta pomislek bi bil upravičen, če bi v tej analizi uporabljali skupni odstotek BDP, ki ga država namenja za kulturne, rekreativne in verske storitve ter za RTV (in založništvo),¹⁰ a navajamo le podatke za podskupino 0820 »kulturne storitve«¹¹ (tj. brez izdatkov za RTV in založništvo ter rekreativne in verske storitve), glede katere sorodnih metodoloških pomislekov ni, podatke o izdatkih za RTV in založništvo pa prikazujemo ločeno in brez mednarodnih primerjav;¹²

2) državne statistike v javne izdatke za kulturne storitve ne povzemajo preprosto proračunov pristojnih ministrstev, temveč izdatke, ki so namenjeni kulturnim storitvam neglede na državni organ, ki jih financira,¹³ ter tudi izdatke, ki kulturi namenijo lokalne skupnosti. V Sloveniji javne razprave o skromnih sredstvih za kulturo praviloma spregledajo, da lokalne skupnosti za kulturne storitve namenijo približno toliko kot državni proračun.¹⁴

⁸ Zadnje oz. najnovejše leto, za katerega so na voljo mednarodno primerljivi podatki.

⁹ Funkcionalna klasifikacija izdatkov države (COFOG) je prikaz namenske razvrstitve izdatkov po posameznih funkcijah države. Klasifikacija razčlenjuje celotno porabo vseh institucionalnih enot, ki so vključene v sektor države: državni in občinski proračuni, skladi socialnega zavarovanja, javni skladi in agencije, javni zavodi ter druge osebe javnega prava. Prikazuje za kakšne funkcionalne namene država v širšem smislu troši javnofinančna sredstva ([Ministrstvo za finance](#)).

¹⁰ Izdatki za RTV in založništvo so po metodologiji COFOG enovita skupina.

¹¹ »0820 Kulturne storitve:

- zagotavljanje kulturnih storitev; upravljanje kulturnih storitev; nadzor in urejanje kulturnih ustanov;
- delovanje ali podpora ustanov za kulturno udejstvovanje (knjižnice, muzeji, galerije, gledališča, razstavišča, spomeniki, spominske hiše in zgodovinske znamenitosti, živalski in botanični vrtovi, akvariji, arboretumi itd.); produkcija, delovanje in podpora kulturnim dogodkom (koncerti, odrska in filmska produkcija, umetniške prireditve itd.);

- donacije, posojila ali subvencije umetnikom, pisateljem, oblikovalcem, skladateljem in drugim, ki delajo v kulturi ali organizacijam, ki se ukvarjajo s spodbujanjem kulturnih dejavnosti.

Vključuje: nacionalna, regionalna in lokalna praznovanja, če niso pretežno namenjena privabljanju turistov.

Ne vključuje: kulturne prireditve izven nacionalnih meja (0113); nacionalna, regionalna in lokalna praznovanja, namenjena privabljanju turistov (0473); priprava kulturnega gradiva namenjenega oddajanju po radiu in televiziji (0830).« ([OZN-Statistični oddelek](#))

¹² Brez mednarodnih primerjav zato, ker vse države ne prištevajo izdatkov za nacionalno TV in radio med javne izdatke, čeprav jih zberejo z obveznimi prispevki gospodinjstev.

¹³ Večina sredstev za kulturo v državnem proračunu, je v proračunu Ministrstva za kulturo, ne pa vsa – nekaj sredstev je tudi v proračunih Ministrstva za zunanje zadeve, Urada Vlade RS za Slovence v zamejstvu in po svetu, Urada Vlade RS za narodnosti itd.

¹⁴ Stolpci »lokalna država« prikazujejo javne izdatke lokalnih skupnosti, stolpci »centralna država« pa prikazujejo izdatke državnega proračuna.

Tabela 3: Javni izdatki za kulturne storitve kot odstotek bruto družbenega proizvoda (evropske države, 2008–2015)*

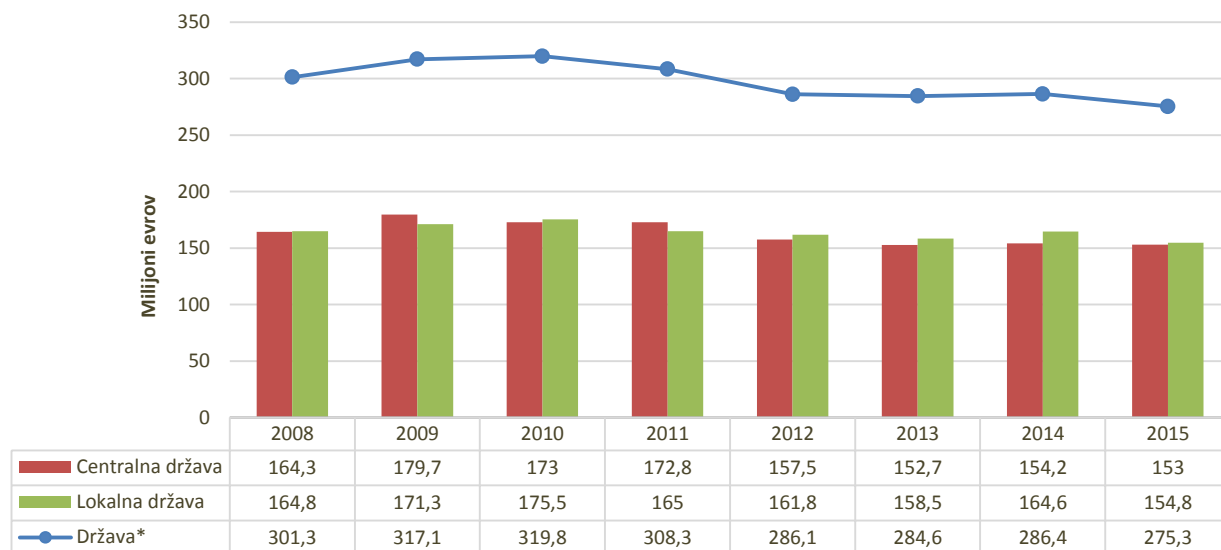
Vrstni red v letu 2015	Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
		%	%	%	%	%	%	%	%
1.	Estonija	1,3	1,2	1,1	1,0	1,0	1,1	1,1	1,1
1.	Latvija	1,1	1,2	1,1	1,0	1,1	1,2	1,2	1,1
1.	Islandija	–	–	–	–	–	1,1	1,1	1,1
2.	Malta	0,4	0,5	0,5	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9
3.	Madžarska	0,6	0,7	0,8	0,8	0,7	0,7	0,8	0,8
4.	Bolgarija	0,4	0,3	0,4	0,4	0,4	0,5	0,6	0,7
4.	Danska	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
4.	Francija	0,7	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
4.	Hrvaška	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,7	0,6	0,7
4.	Slovenija	0,8	0,9	0,9	0,8	0,8	0,8	0,8	0,7
5.	Češka	0,6	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
5.	Litva	0,7	0,8	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
5.	Poljska	0,8	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6	0,7	0,6
5.	Norveška	0,5	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
6.	Belgija	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
6.	Luksemburg	0,6	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
6.	Avstrija	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5
6.	Slovaška	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
6.	Finska	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5
6.	Švedska	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	0,5
	EU–28	–	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
7.	Nemčija	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
7.	Španija	0,7	0,6	0,6	0,6	0,5	0,4	0,5	0,4
7.	Italija	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,4
7.	Nizozemska	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4
7.	Romunija	–	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4
8.	Ciper	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2	0,3
8.	Velika Britanija	0,3	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
9.	Irska	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,2
9.	Portugalska	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3	0,3	0,2	0,2
10.	Grčija	0,2	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1

Vir: Eurostat.

* V javnih izdatkih za kulturne storitve so upoštevani tako državni (t.i. centralna država) kot lokalni proračuni (t.i. lokalna država).

Nominalni zneski javnih izdatkov za kulturne storitve (tj. državnega in lokalnih proračunov skupaj) so v obdobju od 2008 do 2010 naraščali – od 301 milijona evrov v letu 2008 do 320 milijonov evrov leta 2010, ko je Slovenija za kulturne storitve namenila največ. Od takrat naprej sredstva padajo – leta 2014 so znašala dobrih 286 milijonov evrov, leta 2015 pa dobrih 275. Znižanje skupnega zneska za 11 milijonov evrov v letu dni kaže pripisati predvsem lokalnim proračunom. Lokalne skupnosti so v obdobju 2008–2015 namenjale za kulturne storitve približno toliko kot državni proračun.

Graf 9: Javni izdatki za kulturne storitve v nominalnih zneskih (Slovenija, 2008–2015)*

Vir: Statistični urad Republike Slovenije (Podatki pred letom 2007 so preračunani v evre po fiksnem tečaju 1 evro = 239,64 tolarja.).

*Zneski v vrstici »država« so ustreznejša informacija o javnih sredstvih za kulturne storitve kot preprost seštevek zneskov iz vrstic »centralna država« (tj. državni proračun za kulturo) in »lokalna država« (proračuni za kulturo v lokalnih skupnostih). Od vsote zneskov »centralna država« in »lokalna država« so nižji predvsem zato, ker ne vsebujejo izdatkov iz lokalnih proračunov, ki so bili prilivi iz državnega.

Razmerje med ravnmi oblasti

V nadaljevanju preverimo, kakšno je razmerje med lokalnimi in državnimi proračuni v drugih evropskih državah.

Tabela 4: Razmerje med državno in drugimi ravnmi oblasti pri financiranju kulturnih storitev (evropske države, 2008 in 2015)

	Državni proračun (2008, milijoni EUR)	Državni proračun (2015, milijoni EUR)	Lokalni proračun (2008, milijoni EUR)	Lokalni proračun (2015, milijoni EUR)	Proračuni enot manjše od države in večje od lokalnih skupnosti (2008, milijoni EUR)	Proračuni enot manjše od države in večje od lokalnih skupnosti (2015, milijoni EUR)	Kateri proračun je prispeval več sredstev za kulturne storitve? (2008)	Kateri proračun je prispeval več sredstev za kulturne storitve? (2015)
Belgija	89	101	921	1.119	882	963	več lokalne skupnosti (in druge oblasti)	več lokalne skupnosti (in druge oblasti)
Bolgarija	77	93	80	239			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Češka	317	323	590	671			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Danska	518	674	988	1.239			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Nemčija	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.
Estonija	118	131	116	92			več centralna država	več centralna država
Irska	379	289	436	296			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Grčija	378	84	10	95			več centralna država	več lokalne skupnosti
Španija	1.543	ni pod.	4.090	ni pod.	2.138	ni pod.	več lokalne skupnosti (in druge oblasti)	ni pod.
Francija	5.138	5.084	9.609	11.236			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Hrvaška	61	146	178	153			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Italija	2.551	2.956	4.605	3.488			več lokalne	več lokalne

	Državni proračun (2008, milijoni EUR)	Državni proračun (2015, milijoni EUR)	Lokalni proračun (2008, milijoni EUR)	Lokalni proračun (2015, milijoni EUR)	Proračuni enot oblasti, ki so manjše od države in večje od lokalnih skupnosti (2008, milijoni EUR)	Proračuni enot oblasti, ki so manjše od države in večje od lokalnih skupnosti (2015, milijoni EUR)	Kateri proračun je prispeval več sredstev za kulturne storitve? (2008)	Kateri proračun je prispeval več sredstev za kulturne storitve? (2015)
							skupnosti	skupnosti
Ciper	44	31	18	16			več centralna država	več centralna država
Latvija	138	119	150	156			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Litva	147	132	97	108			več centralna država	več centralna država
Luksemburg	180	189	96	94			več centralna država	več centralna država
Madžarska	448	595	346	465			več centralna država	več centralna država
Malta	25	80	2	3			več centralna država	več centralna država
Nizozemska	1.015	735	2.574	2.454			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Avstrija	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.	ni pod.
Poljska	1.051	645	2.009	2.117			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Portugalska	281	137	395	270			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Romunija	ni pod.	153	ni pod.	547			ni pod.	ni pod.
Slovenija	164	153	165	155			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Slovaška	148	231	151	206			več lokalne skupnosti	več centralna država
Finska	468	554	635	740			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Švedska	831	958	1.345	1.613			več lokalne skupnosti	več lokalne skupnosti
Velika Britanija	3.288	3.669	3.866	3.184			več lokalne skupnosti	več centralna država
Islandija	ni pod.	70	ni pod.	96			ni pod.	več lokalne skupnosti
Norveška	854	1.240	767	1.178			več centralna država	več centralna država
Švica	137	231	692	1.234	572	1.083	več lokalne skupnosti (in druge oblasti)	več lokalne skupnosti (in druge oblasti)

Vir: Eurostat.

Iz tabele 4 je razvidno, da v Evropi lokalne skupnosti praviloma prispevajo vsaj toliko ali več sredstev za kulturne storitve kot državni proračun. Leta 2008 je bilo tako v 19-ih državah od 27-ih, za katere so podatki, leta 2015 pa v 18 državah. Podatki za Slovenijo kažejo malenkost večji prispevek lokalnih proračunov v obeh opazovanih letih. Posebej velike razlike v obsegu prispevka med državnim in lokalnimi proračuni so na Malti, kjer državni proračun za kulturne storitve obsega 32-kratnik prispevka lokalnih skupnosti in v Belgiji, kjer prispevajo lokalne skupnosti 11-krat toliko, regije/province pa 9-krat toliko kot centralna država.

Poleg odstotka BDP so na razpolago tudi mednarodno primerljivi podatki o javnih izdatkih za kulturne storitve glede na vse javne izdatke. Države z najvišjimi odstotki javnih sredstev za kulturne storitve so bolj ali manj iste kot države z najvišjimi odstotki bruto domačega proizvoda za kulturne storitve. V Sloveniji je odstotek javnih izdatkov za kulturne storitve v obdobju 2008–2010 znašal 1,8. Nato se je leta 2011 začel zniževati in leta 2013 dosegel najnižjo raven doslej (1,3 %). V letu 2014 se je krivulja obrnila navzgor in leta 2015 je bil 1,5, kar uvršča Slovenijo na sedmo mesto med evropskimi državami in nad povprečje EU–28, ki je 1 %.

Tabela 5: Javni izdatki za kulturne storitve kot odstotek vseh javnih izdatkov (evropske države, 2008–2015)

Vrstni red v letu 2015	Država	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	%	%	%	%	%	%	%	%	%
1.	Latvija	3,1	2,7	2,5	2,5	2,9	3,2	3,2	3,0
2.	Estonija	3,4	2,7	2,7	2,8	2,5	2,9	2,8	2,7
3.	Islandija	–	–	–	–	–	2,6	2,3	2,5
4.	Malta	1,0	1,2	1,3	1,4	1,5	1,6	2,0	2,2
5.	Bolgarija	1,1	0,9	1,0	1,1	1,2	1,2	1,5	1,8
5.	Litva	2,0	1,8	1,5	1,4	1,5	1,6	1,7	1,8
6.	Madžarska	1,2	1,3	1,6	1,6	1,4	1,5	1,6	1,7
7.	Hrvaška	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0	1,4	1,2	1,5
7.	Poljska	1,9	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5	1,6	1,5
7.	Slovenija	1,8	1,8	1,8	1,7	1,6	1,3	1,5	1,5
8.	Češka	1,4	1,5	1,5	1,5	1,4	1,4	1,4	1,4
9.	Francija	1,3	1,3	1,4	1,3	1,4	1,4	1,4	1,3
9.	Norveška	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3	1,3
10.	Danska	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2
10.	Luksemburg	1,4	1,3	1,2	1,2	1,1	1,2	1,1	1,2
10.	Romunija	:	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,3	1,2
10.	Slovaška	1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	1,2
10.	Švica	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,2	1,2	1,2
	EU-28	:	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0
11.	Španija	1,7	1,4	1,4	1,3	1,0	1,0	1,0	1,0
11.	Nizozemska	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0	1,0
11.	Avstrija	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
11.	Švedska	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	1,0
12.	Belgija	1,0	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
12.	Nemčija	0,8	0,8	0,8	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
12.	Finska	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	0,9	0,9	0,9
13.	Irska	1,0	0,9	0,6	0,8	0,9	0,8	0,8	0,8
14.	Italija	0,8	0,9	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7	0,7
14.	Ciper	0,8	0,9	0,8	0,9	0,7	0,7	0,5	0,7
15.	Velika Britanija	0,8	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,6	0,6
16.	Portugalska	0,8	0,8	0,8	0,7	0,6	0,6	0,4	0,5
17.	Grčija	0,3	0,2	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2

Vir: Eurostat.

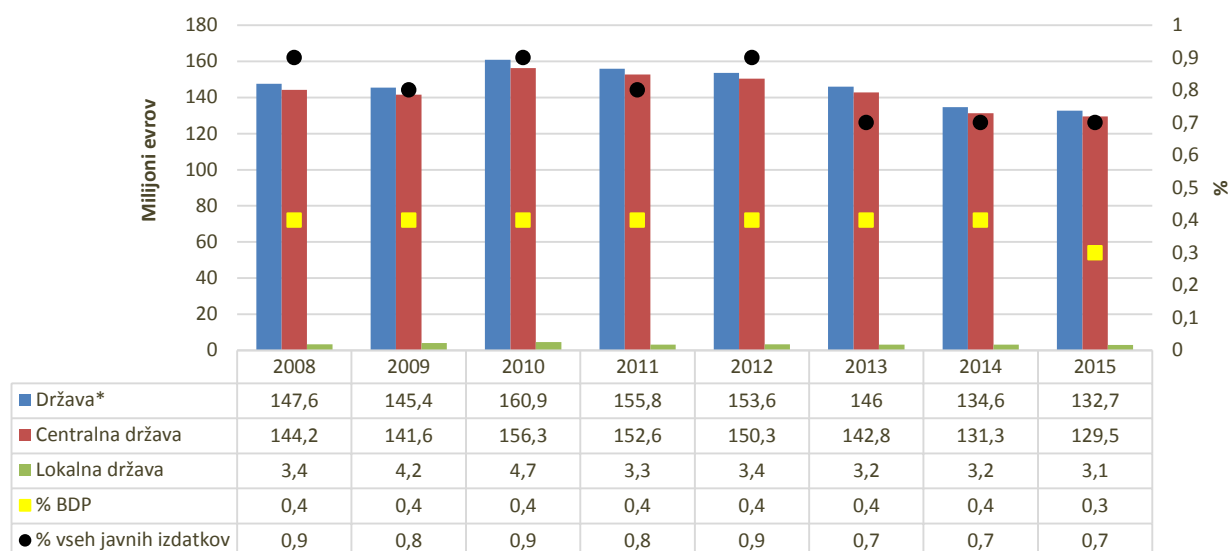
Nacionalni javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva

V javne izdatke na področju kulture poleg izdatkov za kulturne storitve sodijo še javni izdatki za RTV in založništvo (enovita skupina), ki pa jih ne obravnavajo vse države na enak način; oziroma, nekatere izdatkov za nacionalno televizijo in radio ne štejejo med javne izdatke, ampak jih obravnavajo kot tržni prihodek nacionalnih RTV-jev, čeprav jih zbirajo na podoben način kot Slovenija, tj. z obveznim prispevkom gospodinjstev. Zato podatki o javnih izdatkih za RTV niso mednarodno primerljivi, kar povzroča tudi neprimerljivost podatkov o javnih izdatkih za založništvo, ker jih državne statistike prikazujejo v isti skupini. To je razlog, da javne izdatke za storitve radia, televizije in založništva obravnavamo ločeno in jih ne prikazujemo v mednarodnem kontekstu.

Leta 2015 so javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva znašali slabih 0,3 % bruto družbenega proizvoda oz. 0,7 % vseh javnih izdatkov oz. 133 milijonov evrov (graf 10). To je skoraj 15 milijonov evrov manj kot v letu 2008 oz. 28 milijonov manj kot v letu 2010, ko so bila sredstva najvišja.

Lokalne skupnosti prispevajo za storitve radia, televizije in založništva le malo. Veliko večino izdatkov predstavljajo odhodki nacionalnega radia in televizije: Ministrstvo za kulturo (oz. Javna agencija za knjigo) je leta 2015 za založništvo namenilo 4,6 milijona evrov, prihodki od RTV prispevka (ki so kasneje postali izdatki) so znašali 93,5 milijonov evrov, celotni izdatki RTV pa 127,3 milijone evrov ([Letno poročilo RTV Slovenija 2015](#)).

Graf 10: Javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva (2008–2015)*

Vir: Statistični urad Republike Slovenije. (Podatki pred letom 2007 so preračunani v evre po fiksnem tečaju 1 evro = 239,64 tolarja.)

*Zneski v stolpcu »država« (skupaj državni proračun in proračuni lokalnih skupnosti) so nižji od vsote zneskov »centralna država« (državni proračun) in »lokalna država« (proračuni lokalnih skupnosti) predvsem zato, ker ne vsebujejo izdatkov iz lokalnih proračunov, ki so bili prilivi iz državnega.

Nacionalni javni izdatki za kulturne storitve v primerjavi z izdatki za druga področja

O pomenu, ki ga določenemu področju pripisujeta državna in lokalna politika, je mogoče sklepati tudi iz obsega sredstev, ki mu jih namenjata v primerjavi z drugimi področji. Zato v nadaljevanju primerjamo javne izdatke za kulturne storitve z javnimi izdatki za druga področja.

Uporabili bomo podatke za leto 2008 in zadnje dostopne podatke (iz leta 2015 za državni in lokalne proračune skupaj) zbrane z enako metodologijo (COFOG)¹⁵ kot podatki, ki smo jih predstavljali doslej.

Slovenija je leta 2008 za kulturne storitve namenila 301,3 milijone evrov, za storitve radia, televizije in založništva pa 147,6 milijonov. Na hierarhični lestvici javnih izdatkov, ki ima 69 mest, so bile kulturne storitve na 16.-, storitve radia, televizije in založništva pa na 25. mestu. Več javnih sredstev kot za kulturne storitve je država namenila za starost (pokojnine), izvršilne in zakonodajne organe, bolnišnične in izvenbolnišnične storitve ter medicinske proizvode, medicinske pripomočke in medicinsko opremo, bolezni in invalidnost (bolniška nadomestila, invalidske pokojnine), transport (izdatki za ceste, železnice, zračni in vodni promet ter komunikacije), različne ravni izobraževanja (vrtci, osnovne in srednje šole ter univerze), družine in otroke (otroški dodatki, porodniška in starševska nadomestila, subvencije staršem za vrtce), servisiranje javnega dolga, policijo in vojaško obrambo.

Tabela 6: Hierarhija javnih izdatkov (2008)*

Vrstni red	Področje (raven 1.) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Milijoni evrov
1.	Socialna zaščita	Starost	3161,9
2.	Javna uprava	Izvršilni in zakonodajni organi, finančne in davčne zadeve, zunanje zadeve	962,6
3.	Zdravstvo	Bolnišnične storitve	952,4
4.	Socialna zaščita	Bolezni in invalidnost	934,7
5.	Ekonomске dejavnosti	Transport	914,8
6.	Izobraževanje	Sekundarno izobraževanje	862,5
7.	Izobraževanje	Predprimarno in primarno izobraževanje	814,6
8.	Zdravstvo	Zunajbolnišnične storitve	793,4

¹⁵ Razlaga metodologije COFOG je v opombi št. 9.

Vrstni red	Področje (raven 1.) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Milijoni evrov
9.	Socialna zaščita	Družine in otroci	716,1
10.	Socialna zaščita	Preživeli družinski člani	575,4
11.	Obramba	Vojaška obramba	432,4
12.	Javna uprava	Servisiranje javnega dolga	428,0
13.	Izobraževanje	Terciarno izobraževanje	401,9
14.	Zdravstvo	Medicinski proizvodi, pripomočki in oprema	386,0
15.	Javni red in varnost	Policija	308,2
16.	Rekreacija, kultura in religija	Kulturne storitve	301,3
17.	Ekonomске dejavnosti	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lov	275,5
18.	Ekonomске dejavnosti	Spolšne ekonomске in trgovinske zadeve in zadeve, povezane z zaposlovanjem	229,8
19.	Javna uprava	Spolšne storitve	229,5
20.	Socialna zaščita	Druge oblike socialne izključenosti	199,6
21.	Javni red in varnost	Sodišča in drugi pravosodni organi	197,9
22.	Javna uprava	Temeljne raziskave	184,1
23.	Socialna zaščita	Druge dejavnosti s področja socialne zaščite	182,7
24.	Ekonomске dejavnosti	Raziskave in razvoj na področju ekonomskih dejavnosti	162,5
25.	Rekreacija, kultura in religija	Storitve radia, televizije in založništva	147,6
26.	Javna uprava	Druge dejavnosti s področja javne uprave	141,4
27.	Ekonomске dejavnosti	Komunikacije	121,7
28.	Socialna zaščita	Brezposelnost	119,1
29.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadno vodo	111,4
30.	Varstvo okolja	Oskrba z vodo	104,2
31.	Rekreacija, kultura in religija	Rekreacijske in športne storitve	101,6
32.	Varstvo okolja	Stanovanjske dejavnosti	100,3
33.	Zdravstvo	Druge dejavnosti s področja zdravstva	91,7
34.	Ekonomске dejavnosti	Druge dejavnosti	80,0
35.	Izobraževanje	Dopolnilne izobraževalne storitve	73,8
36.	Izobraževanje	Druge dejavnosti s področja izobraževanja	73,3
37.	Izobraževanje	Izobraževanje, ki ni opredeljeno po stopnjah	71,6
38.	Zdravstvo	Javno zdravstvo ¹	69,9
39.	Obramba	Druge dejavnosti s področja obrambe	67,0
40.	Varstvo okolja	Varstvo biološke raznovrstnosti in krajine	63,7
41.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadki	59,8
42.	Javni red in varnost	Gasilci	57,2
43.	Javni red in varnost	Druge dejavnosti s področja javnega reda in varnosti	50,6
44.	Rekreacija, kultura in religija	Druge dejavnosti s področja rekreacije, kulture in religije	45,2
45.	Varstvo okolja	Druge dejavnosti s področja varstva okolja	37,4
46.	Varstvo okolja	Javna razsvetljava	35,9
47.	Obramba	Civilna obramba	32,0
48.	Javni red in varnost	Zapori	31,6
49.	Varstvo okolja	Prostorski razvoj	27,4
50.	Varstvo okolja	Druge dejavnosti s področja stanovanjske dejavnosti in urejanja okolja	27,4
51.	Rekreacija, kultura in religija	Verske in druge družbene storitve	20,9
52.	Ekonomске dejavnosti	Pridobivanje in distribucija goriv in energije	16,2
53.	Varstvo okolja	Raziskave in razvoj na področju varstva okolja	12,1
54.	Zdravstvo	Raziskave in razvoj na področju zdravstva	11,1
55.	Varstvo okolja	Zmanjševanje onesnaževanja	9,3
56.	Javna uprava	Raziskave in razvoj na področju javne uprave	6,0
57.	Javna uprava	Gospodarska pomoč tujini	5,2
58.	Varstvo okolja	Raziskave in razvoj na področju stanovanjskih dejavnosti in urejanja okolja	5,2
59.	Socialna zaščita	Stanovanja	5,1
60.	Rekreacija, kultura in religija	Raziskave in razvoj na področju rekreacije, kulture in	4,2

Vrstni red	Področje (raven 1.) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Milijoni evrov
		religije	
61	Obramba	Raziskave in razvoj na področju obrambe	2,0
62	Ekonomske dejavnosti	Rudarstvo, predelovalne dejavnosti in gradbeništvo	0,8
63	Socialna zaščita	Raziskave in razvoj na področju socialne zaščite	0,2
64	Javna uprava	Splošni transferji med različnimi ravni države	0,0
65	Obramba	Vojaška pomoč tujini	0,0
66	Javni red in varnost	Raziskave in razvoj na področju javnega reda in varnosti	0,0
67	Ekonomske dejavnosti	Druge ekonomske dejavnosti	0,0
68	Izobraževanje	Post-sekundarno neterciarno izobraževanje	0,0
69	Izobraževanje	Raziskave in razvoj na področju izobraževanja	0,0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije, Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

* Državni proračun in lokalni proračuni skupaj.

¹ Pri izdatkih za to področje ne gre za financiranje delovanja inštitucij, ki sestavljajo javno zdravstveno službo (npr. zdravstvenih domov, bolnišnic ipd.), kot bi bilo mogoče sklepati iz poimenovanja, temveč za financiranje t.i. javnega zdravlja, področja, ki obsega zlasti preventivne dejavnosti (načrtovanje rojstev, cepljenja, sistematski pregledi, ozaveščanje), spremljanje pojavljanja določenih bolezni (npr. nalezljivih bolezni, kroničnih bolezni), transfuzijsko dejavnost, epidemiološke raziskave ipd.

Leta 2015 je Slovenija za kulturne storitve namenila 275,3 milijone evrov (kar je za 26 milijonov manj kot leta 2008), za storitve radia, televizije in založništva pa 132,7 milijonov (kar je 15 milijonov manj kot leta 2008).¹⁶ Na hierarhični lestvici javnih izdatkov, ki ima 69 mest, so bile kulturne storitve na 17. mestu, storitve radia, televizije in založništva pa na 28. Sredstva za kulturo so se torej v obdobju 2018–2015 torej zmanjšala tako v absolutnem kot relativnem smislu (vrstni red na lestvici).

Tabela 7: Hierarhija javnih izdatkov (2015)*

Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Milijoni evrov
1.	Socialna zaščita	Starost	3824,1
2.	Javna uprava	Servisiranje javnega dolga	1185,9
3.	Ekonomske dejavnosti	Transport	1123,8
4.	Zdravstvo	Bolnišnične storitve	1081,6
5.	Javna uprava	Izvršilni in zakonodajni organi, finančne in davčne zadeve, zunanje zadeve	902
6.	Socialna zaščita	Bolezen in invalidnost	874,4
7.	Zdravstvo	Zunajbolnišnične storitve	852,3
8.	Izobraževanje	Predprimarno in primarno izobraževanje	800,4
9.	Izobraževanje	Sekundarno izobraževanje	767
10.	Socialna zaščita	Družine in otroci	758,6
11.	Ekonomske dejavnosti	Splošne ekonomske in trgovinske zadeve in zadeve, povezane z zaposlovanjem	635,3
12.	Socialna zaščita	Preživeli družinski člani	540,8
13.	Izobraževanje	Terciarno izobraževanje	404
14.	Zdravstvo	Medicinski proizvodi, pripomočki in oprema	375,4
15.	Socialna zaščita	Druge oblike socialne izključenosti	327,1
16.	Javni red in varnost	Policija	290,1
17.	Rekreacija, kultura in religija	Kulturne storitve	275,3
18.	Obramba	Vojaška obramba	244
19.	Socialna zaščita	Brezposelnost	233,6
20.	Ekonomske dejavnosti	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lov	225,3
21.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadno vodo	220,2
22.	Javni red in varnost	Sodišča in drugi pravosodni organi	189,8
23.	Javna uprava	Temeljne raziskave	186,6
24.	Ekonomske dejavnosti	Raziskave in razvoj na področju ekonomskih dejavnosti	170,5
25.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Oskrba z vodo	146,5
26.	Socialna zaščita	Druge dejavnosti s področja socialne zaščite	137,8

¹⁶ Glej grafa 9 Javni izdatki za kulturne storitve v nominalnih zneskih (Slovenija, 2008–2015) in 10 Javni izdatki za storitve radia, televizije in založništva (2008–2015).

Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Milijoni evrov
27.	Zdravstvo	Javno zdravstvo ¹	134,1
28.	Rekreacija, kultura in religija	Storitve radia, televizije in založništva	132,7
29.	Rekreacija, kultura in religija	Rekreacijske in športne storitve	130,4
30.	Zdravstvo	Druge dejavnosti s področja zdravstva	117,6
31.	Javna uprava	Splošne storitve	115,6
32.	Izobraževanje	Dopolnilne izobraževalne storitve	110,2
33.	Javna uprava	Druge dejavnosti s področja javne uprave	110,1
34.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadki	84,6
35.	Ekonomске dejavnosti	Pridobivanje in distribucija goriv in energije	73,9
36.	Ekonomске dejavnosti	Druge dejavnosti	62,5
37.	Javni red in varnost	Gasilci	51,8
38.	Rekreacija, kultura in religija	Verske in druge družbene storitve	41,1
39.	Javni red in varnost	Druge dejavnosti s področja javnega reda in varnosti	38,7
40.	Rekreacija, kultura in religija	Druge dejavnosti s področja rekreacije, kulture in religije	35,3
41.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Javna razsvetljava	34
42.	Obramba	Druge dejavnosti s področja obrambe	33,6
43.	Izobraževanje	Druge dejavnosti s področja izobraževanja	32,7
44.	Javni red in varnost	Zapori	32,2
45.	Izobraževanje	Izobraževanje, ki ni opredeljeno po stopnjah	30,9
46.	Zdravstvo	Raziskave in razvoj na področju zdravstva	29
47.	Varstvo okolja	Zmanjševanje onesnaževanja	27,9
48.	Obramba	Civilna obramba	26,2
49.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Stanovanjske dejavnosti	25,6
50.	Varstvo okolja	Varstvo biološke raznovrstnosti in krajine	25,1
51.	Obramba	Vojaška pomoč tujini	23,1
52.	Varstvo okolja	Druge dejavnosti s področja varstva okolja	18,1
53.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Prostorski razvoj	13,4
54.	Varstvo okolja	Raziskave in razvoj na področju varstva okolja	13
55.	Javna uprava	Gospodarska pomoč tujini	12,8
56.	Socialna zaščita	Stanovanja	9,1
57.	Rekreacija, kultura in religija	Raziskave in razvoj na področju rekreacije, kulture in religije	9
58.	Ekonomске dejavnosti	Komunikacije	8,1
59.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Raziskave in razvoj na področju stanovanjskih dejavnosti in urejanja okolja	6,4
60.	Ekonomске dejavnosti	Rudarstvo, predelovalne dejavnosti in gradbeništvo	6,3
61.	Stanovanjske dejavnosti in urejanje okolja	Druge dejavnosti s področja stanovanjske dejavnosti in urejanja okolja	6,3
62.	Javna uprava	Raziskave in razvoj na področju javne uprave	3,2
63.	Javni red in varnost	Raziskave in razvoj na področju javnega reda in varnosti	0,6
64.	Socialna zaščita	Raziskave in razvoj na področju socialne zaščite	0,1
65.	Izobraževanje	Raziskave in razvoj na področju izobraževanja	0,1
66.	Ekonomске dejavnosti	Druge ekonomske dejavnosti	0,1
67.	Javna uprava	Splošni transferji med različnimi ravnmi države	0
68.	Obramba	Raziskave in razvoj na področju obrambe	0
69.	Izobraževanje	Post-sekundarno neterciarno izobraževanje	0

Vir: Statistični urad Republike Slovenije.

* Državni proračun in lokalni proračuni skupaj.

¹ Pri izdatkih za to področje ne gre za financiranje delovanja inštitucij, ki sestavljajo javno zdravstveno službo (npr. zdravstvenih domov, bolnišnic ipd.), kot bi bilo mogoče sklepati iz poimenovanja, temveč za financiranje t.i. javnega zdravlja, področja, ki obsega zlasti preventivne dejavnosti (načrtovanje rojstev, cepljenja, sistematski pregledi, ozaveščanje), spreminjanje pojavljanja določenih bolezni (npr. nalezljivih bolezni, kroničnih bolezni), transfuzijsko dejavnost, epidemiološke raziskave ipd.

V tabeli 8 prikazujemo, katere dejavnosti so v obdobju 2008–2015 svoja mesta ohranile, pridobile oz. izgubile. Svoj položaj je izboljšalo 30 dejavnosti, ohranilo 4, poslabšalo pa 35. Kulturne storitve so izgubile eno mesto, kar drži tudi za bolnišnične storitve, različne stopnje izobraževanja, temeljne in druge raziskave, sodišča in druge pravosodne organe, policijo ter ukrepe za družine in otroke. Storitve radia, televizije in založništva so uvrščene nižje za tri mesta; med tistimi, ki so izgubili več mest od njih, kaže omeniti prostorski razvoj (4 mesta nižje kot leta 2008), vojaško obrambo (7 mest nižje), varstvo biološke raznovrstnosti in krajine (10 mest nižje), stanovanjske dejavnosti (17 mest nižje) in komunikacije, ki so izgubile največ, 31 mest.

Tabela 8: Primerjava mest na hierarhični lestvici javnih izdatkov (2008 in 2015)

Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	Vrstni red leta 2015	Vrstni red leta 2008	Razlika z vidika mesta na hierarhični lestvici, ki ga je zasedalo področje leta 2008
Pridobivanje in distribucija goriv in energije	35	52	17
Vojaška pomoč tujini	51	65	14
Verske in druge družbene storitve	38	51	13
Servisiranje javnega dolga	1	12	11
Javno zdravstvo	27	38	11
Brezposelnost	19	28	9
Ravnanje z odpadno vodo	21	29	8
Raziskave in razvoj na področju zdravstva	46	54	8
Zmanjševanje onesnaževanja	47	55	8
Splošne ekonomske in trgovinske zadeve in zadeve, povezane	11	18	7
Ravnanje z odpadki	34	41	7
Druge oblike socialne izključenosti	15	20	5
Oskrba z vodo	25	30	5
Gasilci	37	42	5
Javna razsvetljava	41	46	5
Druge dejavnosti s področja javnega reda in varnosti	39	43	4
Druge dejavnosti s področja rekreacije, kulture in religije	40	44	4
Zapori	44	48	4
Raziskave in razvoj na področju izobraževanja	65	69	4
Druge dejavnosti s področja zdravstva	30	33	3
Dopolnilne izobraževalne storitve	32	35	3
Stanovanja	56	59	3
Raziskave in razvoj na področju rekreacije, kulture in religije	57	60	3
Raziskave in razvoj na področju javnega reda in varnosti	63	66	3
Transport	3	5	2
Rekreacijske in športne storitve	29	31	2
Gospodarska pomoč tujini	55	57	2
Rudarstvo, predelovalne dejavnosti in gradbeništvo	60	62	2
Zunajbolnišnične storitve	7	8	1
Druge ekonomske dejavnosti	66	67	1
Starost	1	1	0
Terciarno izobraževanje	13	13	0
Medicinski proizvodi, pripomočki in oprema	14	14	0
Raziskave in razvoj na področju ekonomskih dejavnosti	24	24	0
Bolnišnične storitve	4	3	-1
Predprimarno in primarno izobraževanje	8	7	-1
Družine in otroci	10	9	-1
Policija	16	15	-1
Kulturne storitve	17	16	-1
Sodišča in drugi pravosodni organi	22	21	-1
Temeljne raziskave	23	22	-1
Civilna obramba	48	47	-1
Raziskave in razvoj na področju varstva okolja	54	53	-1
Raziskave in razvoj na področju stanovanjskih dejavnosti in	59	58	-1
Raziskave in razvoj na področju socialne zaščite	64	63	-1
Post-sekundarno neterciarno izobraževanje	69	68	-1
Bolezen in invalidnost	6	4	-2
Preživeli družinski člani	12	10	-2
Druge dejavnosti	36	34	-2
Izvršilni in zakonodajni organi, finančne in davčne zadeve,	5	2	-3
Sekundarno izobraževanje	9	6	-3
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lov	20	17	-3
Druge dejavnosti s področja socialne zaščite	26	23	-3
Storitve radia, televizije in založništva	28	25	-3
Druge dejavnosti s področja obrambe	42	39	-3
Splošni transferji med različnimi ravnmi države	67	64	-3

Prostorski razvoj	53	49	-4
Raziskave in razvoj na področju javne uprave	62	56	-6
Vojaška obramba	18	11	-7
Druge dejavnosti s področja javne uprave	33	26	-7
Druge dejavnosti s področja izobraževanja	43	36	-7
Raziskave in razvoj na področju obrambe	68	61	-7
Druge dejavnosti s področja varstva okolja	52	45	-7
Izobraževanje, ki ni opredeljeno po stopnjah	45	37	-8
Varstvo biološke raznovrstnosti in krajine	50	40	-10
Druge dejavnosti s področja stanovanjske dejavnosti in urejanja	61	50	-11
Splošne storitve	31	19	-12
Stanovanjske dejavnosti	49	32	-17
Komunikacije	58	27	-31

Vir: Statistični urad Republike Slovenije. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

Kako torej razumeti očitno nasprotje med obsegom javnih sredstev za kulturne storitve, ki, kot smo pokazali z mednarodnimi podatki (poglavje Mednarodna primerjava javnih izdatkov za kulturne storitve) in tudi s podatki o razmerjih med različnimi družbenimi področji (tabeli 6 in 7), ni majhen, in razširjenim mnenjem, da je kultura v Sloveniji deležna le mačehovske pozornosti? Odgovor kaže iskati v neskladju med količino javnih sredstev in obsegu dejavnosti, ki jih financiramo z njimi – obseg dejavnosti je prevelik glede na razpoložljiva javna sredstva – pa tudi v neskladju med financiranjem javnega in nevladnega sektorja, ki dobi bistveno manj sredstev kot prvi. Podatke za oboje predstavljamo v nadaljevanju.

Proračun Ministrstva za kulturo

Obseg sredstev

Proračun Ministrstva za kulturo se je od leta 1992 naprej (prvo polno leto delovanja Ministrstvo za kulturo)¹⁷ do leta 2009 nominalno zviševal (iz 22 na 204 milijone evrov), leta 2010 pa je začel padati in leta 2016 pristal na ravni leta 2005 – na slabih 147 milijonov evrov (tabela 9). Pri tem kaže upoštevati, da je v letih 2014 in 2015 Ministrstvo za kulturo intenzivno zaključevalo projekte iz finančne perspektive 2007–2013, in da sta navedeni višini proračuna Ministrstva za kulturo v letih 2014 in 2015 precej višji, kot je bil dejanski (integralni) delež države, medtem ko je leta 2016 vsota sredstev EU komaj preseгла 200.000 evrov. Z letom 2017 se krivulja obrača navzgor: sprejeti proračun Ministrstva za kulturo za leto 2017 znaša: 155.222.162 evrov, predvideni proračun za leto 2018 pa 157.180.838 evrov. Res pa je tudi, da bo glede na dogovor s sindikati, Ministrstvo za kulturo večino zvišanja v letu 2017 porabilo za pokrivanje obveznosti iz naslova plač.

¹⁷ Ministrstvo za kulturo je pod sedanjim imenom začelo delovati 30. junija 1991.

Tabela 9: Državni proračun in proračun Ministrstva za kulturo (1992–2017)*

Leto	Državni proračun v tisoč EUR	Verižni indeks državnega proračuna	Proračun MK v tisoč EUR	Verižni indeks proračuna MK	% proračuna MK v državnem proračunu	% integralnih sredstev v proračunu ¹
1992	907.238		22.429		2,47	Ni podatka
1993	1.332.499	147	30.780	137	2,31	Ni podatka
1994	1.708.089	128	42.134	137	2,47	Ni podatka
1995	2.087.852	122	52.270	124	2,50	Ni podatka
1996	2.480.656	119	59.802	114	2,41	Ni podatka
1997	3.079.211	124	69.041	115	2,24	Ni podatka
1998	3.542.213	115	74.825	108	2,11	Ni podatka
1999	4.017.275	113	82.636	110	2,06	Ni podatka
2000	4.293.710	107	91.784	111	2,14	98,7
2001	4.983.104	116	106.247	116	2,13	99,9
2002	5.473.827	110	115.344	109	2,11	99,9
2003	6.097.304	111	124.307	108	2,04	99,9
2004	6.658.692	109	136.037	109	2,04	99
2005	7.181.393	108	146.678	108	2,04	98,5
2006	7.628.520	106	154.231	105	2,02	97,4
2007	7.762.890	102	164.661	107	2,12	96,2
2008	8.470.049	109	178.121	108	2,10	97,7
2009	9.259.521	109	204.041	115	2,20	97,2
2010	9.280.169	100	191.309	94	2,06	94,6
2011	9.362.821	101	192.863	101	2,06	93,5
2012	8.993.488	96	172.157	89	1,91	93,5
2013	9.314.513	104	157.344	91	1,69	94,4
2014	9.654.921	104	161.124	102	1,67	86,4
2015	9.797.661	101	159.440	99	1,63	88
2016	9.000.298	92	146.826	92	1,63	98
2017	9.527.419	106	155.222	106	1,63	93,7
2018	9.572.594	100	157.181	101	1,64	93,1

Vir: Ministrstvo za kulturo in Bilten javnih financ. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

* 2017: Sprememba sprejetega proračuna; 2018 predvideni proračun. Podatki za obdobje 2005–2016 pa se nanašajo na realizirani proračun.

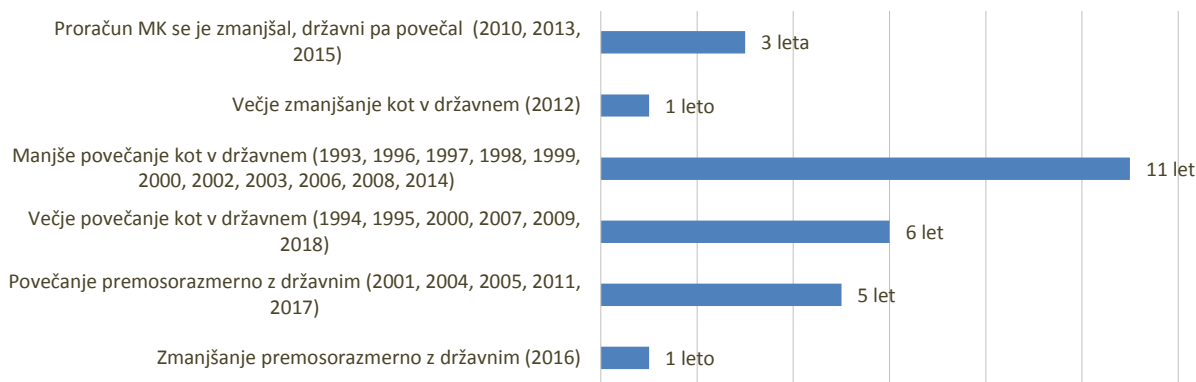
¹Sredstva, ki niso integralna, so sredstva evropske kohezijske politike oz. t.i. EU sredstva, slovenska udeležba v EU sredstvih in namenska sredstva (npr. sredstva iz evropskih projektov zunaj evropske kohezijske politike).

Nominalno zviševanje proračuna Ministrstva za kulturo, pa je, če ga opazujemo v razmerju do državnega proračuna, relativno zniževanje. Namreč, odstotek proračuna Ministrstva za kulturo v državnem proračunu je od leta 1992 naprej zlagoma padal – iz 2,47 % na 1,63 % v letu 2016. Nižal (z nekaj nihaji v nasprotno smer) se je tudi odstotek integralnih sredstev na račun sredstev evropske kohezijske politike. V letih 2014 in 2015, ko je bil najvišji doslej, je bila večina teh sredstev namenjena področju kulturne dediščine (obnova Narodne galerije, Plečnikove hiše, dvorca Lanthieri, Vile Vipolže itd.).

Navedeno ne pomeni nujno, da je kultura vse od osamosvojitve Slovenije naprej izgubljala sredstva, drugi družbeni podsistemi pa so se na njen račun krepili, bolj verjetno je, da je državni proračun, tako kot proračun Ministrstva za kulturo, prevzemal vedno več obveznosti in financiral vedno večji obseg dejavnosti ter vse večje število izvajalcev (tudi v zasebnem in ne le v javnem sektorju, tudi posameznikov in ne le inštitucij) do točke, ko so se sredstva tako zelo razpršila, da jih primakuje vsem.

Razmerje med državnim proračunom in proračunom Ministrstva za kulturo lahko opazujemo tudi z zornega kota smeri gibanja obeh proračunov – sta naraščala in padala enakomerno ali je eden padal medtem ko je drugi naraščal? Graf 11 kaže, da je bila v obdobju od 1992 do danes najpogostejša situacija, da sta se oba proračuna nominalno zvišala, a proračun za kulturo manj od državnega.

Graf 11: Smeri gibanja nominalnih zneskov proračuna Ministrstva za kulturo in državnega proračuna (1993–2016)

Vir: Ministrstvo za kulturo in Bilten javnih financ.

Struktura po glavnih področjih kulture

Financiranje glavnih področij se je v 25-ih letih precej spreminjalo. Obsežne opombe po tabelo 10 kažejo, da je bilo tako tudi zaradi prenašanja pristojnosti med ministrstvi, združevanja državnih organov, nastajanja novih področij, posebnih dogodkov (npr. predsedovanje EU, Evropska prestolnica kulture), novih zakonov itn. Tabela 10 omogoča različne sklepe – lahko opazujemo dinamiko financiranja posameznega področja v obdobju 1992–2015 in ugotovljamo, koliko je v poljubnem časovnem intervalu pridobilo ali izgubilo ali pa primerjamo razmerja med področji (katero je bilo deležno več in katero manj sredstev v proračunu) v različnih časovnih točkah. Ugotovitve o boljšem ali slabšem financiranju področja so v veliko primerih odvisne od leta ali zaporedja let, ki ga izberemo in tudi od metodoloških razlik v prikazovanju podatkov. S tem pridržkom bomo v nadaljevanju primerjali situacijo v prvem letu ustanovitve Ministrstva za kulturo in v zadnjem letu, za katerega so na voljo celoviti podatki.

Primerjava dinamike financiranja po področjih (glej vrstice v tabeli 10 oz. graf 12) pokaže naslednjo sliko: leta 2015 je bilo z vidika strukture proračuna za kulturo namenjenih:

- manj sredstev kot leta 1992 za:
 - glasbo, založništvo,¹⁸ varstvo premične kulturne dediščine, mednarodno sodelovanje,¹⁹ štipendije ter investicije in investicijsko vzdrževanje;
- približno enako sredstev kot leta 1992 za:
 - uprizoritvene in vizualne umetnosti;
- več sredstev kot leta 1992 za:
 - knjižničarstvo, film,²⁰ ljubiteljsko kulturo,²¹ varstvo nepremične kulturne dediščine, manjšinske skupnosti v RS, samozaposlene v kulturi in upravni del Ministrstva za kulturo;²²
- medije in intermedijske umetnosti se je kot posebni področji začelo financirati na Ministrstvu za kulturo leta 2002 oz. leta 2003. Sredstva za medije so se od takrat povečala, za intermedijske umetnosti pa so na enaki ravni.

¹⁸ Sem sodijo tudi stroški delovanja Javne agencije RS za knjigo.

¹⁹ Pri tem kaže upoštevati, da so od leta 2002 naprej na proračunski postavki Mednarodno sodelovanje le sredstva, ki so neposredno povezana z mednarodno sodelovanjem Ministrstva za kulturo, sredstva za mednarodno sodelovanje izvajalcev kulturnih programov in projektov pa so se prenesla proračunske postavke iz katerih se financira programe.

²⁰ Sem sodijo tudi stroški delovanja Slovenskega filmskega centra.

²¹ Sem sodijo tudi stroški delovanja Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti.

²² Sem sodijo stroški, kot so npr. popularizacija kulturnih dejavnosti, stroški strokovnih komisij, stroški tehnične pomoči za projekte iz evropske kohezijske politike, plače in materialni stroški Ministrstva za kulturo in Inšpektorata za kulturo in medije, stroški nepremičnin v upravljanju, najemnine. V letu 2010 je bila na Ministrstvo za kulturo prenešana proračunska postavka za državne proslave, v letu 2012 so jo prenesli nazaj na Generalni sekretariat Vlade RS, leta 2014 pa spet na Ministrstvo za kulturo.

Tabela 10: Struktura proračuna Ministrstva za kulturo po glavnih področjih (1992–2015)

Glavna področja	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999 ³	2000 ⁵	2001	2002	2003	2004 ⁹	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013 ¹⁶	2014	2015
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Uprizoritvene umetnosti	16,5	16,4	15,8	16,7	15,7	15,3	15,7	9,9	12,3	14,9	16	15,7	14,9	14,3	13,8	13,4	13,1	13,1	14	14,3	15,1	15,6	14,6	15
Glasba	21,2	21,2	18,1	18,5	18,7	18,1	18,1	17,8	17,7	17,6	17,8	17,5	16,8	16,8	15,8	15	15,1	14,5	15,7	15,7	16,6	17,7	16,6	16,4
Vizualne umetnosti ¹⁷	4,5	4,6	5	4,8	4,6	4,4	4,5	3,7	3,8	4,6	5,2	4,8	4,6	4,5	4,5	4,9	5,4	4,8	4,4	4,5	4,8	4,9	4,7	4,6
Intermedijske umetnosti ⁸	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,3	0,3	0,3	0,6	0,4	0,3	0,4	0,5	0,5	0,4	0,4	0,3	0,3
Založništvo	3,7	4,1	3,8	4,1	3,9	3,6	3,5	4,2	3,5	2,8	2,6	2,5	3,3	3,1	3,2	3,1	3,3	3	3,5	3,3	2,6	3,1	2,8	2,9
Knjižničarstvo ¹	3,3	3,1	6,1	6,2	6,6	6,4	6,2	6,4	7,7	7	6,5	6,6	6,3	6,6	6,9	6,4	6,1	5,7	5,7	5,7	5,7	6,2	5,6	5,7
Film	2,3	2,3	3,9	3,4	3,3	3,6	3,7	4	3,9	4	3,9	3,1	3,1	3,5	3,7	3,6	3,3	2,8	3	3,3	3,2	3,9	3,6	3,6
Mediji ⁶	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	0,5	0,6	1,9	3,6	3,1	3,1	2,9	2,7	2,4	2,4	1,3	1,6	1,2	1,8
Ljubiteljska kultura ²	0,5	0,5	0,5	0,4	3	2,8	2,9	2,9	2,8	2,7	2,6	2,5	2,4	2,5	2,5	2,4	2,3	2,5	2,7	2,7	2,5	2,6	2,4	2,5
Varstvo premične kult. ded.	21,7	21,1	19,2	19,6	19,2	19,1	19,2	13,5	15,8	17,7	17,9	18,3	17,5	16,9	16,8	18,5	19	18	16,3	16,7	17,4	18,2	17,4	17
Varstvo nepremične kult. ded. ¹⁴	12,2	11	12,3	9,7	9,7	9,6	10	14,9	14,2	11,2	11,7	11,6	9,8	11,3	11,8	12	10,1	9,3	13,5	13,4	12,7	9,7	17	17,1
Manjšinske skupnosti v RS	0,3	0,6	0,5	0,6	0,5	0,6	0,7	0,6	0,6	0,5	0,6	0,5	0,5	0,6	0,7	0,7	0,7	1,4	1,3	1,3	1,5	2,6	3,2	1,7
Slovenci zunaj RS ¹⁰	0,4	0,6	0,6	0,7	0,6	0,7	0,7	0,7	0,7	0,6	0,8	0,8	0,7	0,7	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Mednarodno sodelovanje ^{7,11,12}	1,7	2	1,9	2,3	2,4	3,7	2,8	2,9	2,6	2,2	0,3	0,3	0,2	0,4	0,3	0,6	1	0,2	0,3	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Samozaposleni v kulturi	2,3	3,4	2,8	2,4	2	2,3	2,3	2,5	2,6	2,7	3	3,2	3,1	3	2,9	3	2,9	2,4	2,8	3,1	3,7	3,9	4,2	4,6
Štipendije	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,5	0,5	0,5	0,5	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,4	0,3	0,4
Investicije in inv. vzdrževanje ⁴	6,7	6,1	6,5	7,3	6,4	6,6	6,4	12,9	8,5	7,9	6,8	7,7	9,4	6,4	8,1	7,6	9,6	14,3	8,2	5,6	1,8	1,9	0,7	0,8
Ostalo ¹⁵	0,8	1,1	1,3	1,4	1,2	0,9	1	0,8	0,6	0,6	0,6	0,5	0,6	1	0,4	0,6	0,6	0,6	1,5	2,2	6,2	2,9	1,5	1,7
Upravni del MK ¹³	1,1	1,5	1,2	1,6	1,8	1,9	1,9	2	2,4	2,7	2,8	3,2	4,1	4,1	4,2	4,4	4	3,8	4	4,6	3,8	4	3,8	3,8
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Opombe:

¹Leta 1994 je Ministrstvo za kulturo začelo redno financirati Narodno in univerzitetno knjižnico.

²Leta 1996 je Ministrstvo za kulturo začelo financirati dejavnosti Sklada RS za ljubiteljske kulturne dejavnosti.

³V letu 1999 so v skladu z 27. členom Zakona o spremembah in dopolnitvah zakona o financiranju občin (UL 56/98) financiranje občinskih javnih zavodov s področja kulture prevzele občine ustanoviteljice.

⁴V letu 1999 se je začel uresničevati Zakon o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe Republike Slovenije v kulturi (UL RS 24/98).

⁵Do 30. 06. 2000 je financiranje občinskih javnih zavodov potekalo v skladu s 30. členom ZIPRS 2000, od 01.07.2000 dalje pa iz sredstev državnega proračuna.

⁶Sredi leta 2002 se je začelo izvajati Zakon o medijih (UL RS 35/2001, UL RS 54/2002). V letu 2003 so bile iz Urada RS za informiranje prenesene proračunske postavke: Programi RTV za tujino, Sofinanciranje glasil za slepe in slabovidne in Sofinanciranje glasil za gluhe.

⁷Od leta 2002 naprej so na proračunski postavki Mednarodno sodelovanje le sredstva, ki so neposredno povezana z mednarodno sodelovanjem Ministrstva za kulturo, sredstva za mednarodno sodelovanje izvajalcev kulturnih programov in projektov pa so se prenesla proračunske postavke iz katerih se financira programe.

⁸V letu 2003 se je na novo oblikovala proračunska postavka Intermedijske umetnosti.

⁹1. 1. 2004 je bila ukinjena Uprava RS za kulturo dediščino kot samostojni organ v sestavi Ministrstva za kulturo; 1. 4. 2004 pa še Urad Vlade RS za slovenski jezik. Naloge obeh je prevzelo Ministrstvo za kulturo.

¹⁰Proračunska postavka za Slovence zunaj RS je bila 1. 1. 2006 prenesena na Urad RS za Slovence v zamejstvu in po svetu.

¹¹V letu 2008 vključena tudi sredstva iz proračunskih postavk Predsedovanje EU in Predsedovanje EU – donacija.

¹²V letu 2010 je bila na Ministrstvo za kulturo prenešena proračunska postavka Forum slovanskih kultur.

¹³Sem sodijo stroški, kot so npr. popularizacija kulturnih dejavnosti, stroški strokovnih komisij, stroški tehnične pomoči za projekte iz evropske kohezijske politike, plače in materialni stroški Ministrstva za kulturo in Inšpektorata za kulturo in medije, stroški nepremičnin v upravljanju, najemnine. V letu 2010 je bila na Ministrstvo za kulturo prenešena proračunska postavka za državne proslave, v letu 2012 so jo prenesli nazaj na Generalni sekretariat Vlade RS, leta 2014 pa spet na Ministrstvo za kulturo.

¹⁴Sredi leta 2012 je bila proračunska postavka Kobilama Lipica prenešena nazaj na Ministrstvo za kmetijstvo.

¹⁵Sem sodijo različna področja, npr. raziskovalne naloge, Prešemove nagrade, promocija in razvoj slovenskega jezika, rezerva za nepredvidene akcije, razvoj projektov za financiranje iz EU sredstev, kulturna vzgoja.

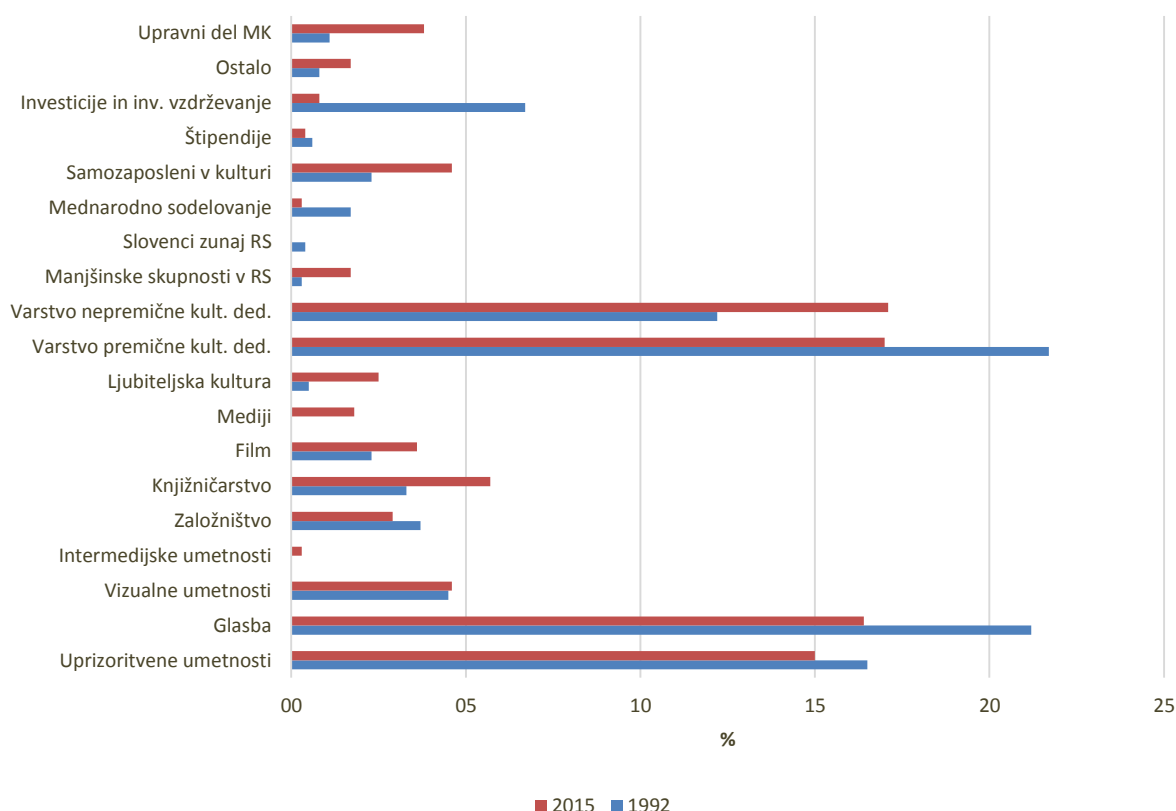
¹⁶Deseta vlada RS je ukinila Ministrstvo za kulturo. Njegove naloge je 1. 4. 2012 prevzelo Ministrstvo za izobraževanje, znanost, kulturo in šport. Enajsta vlada je nato leto pozneje (21. 3. 2013) Ministrstvo za kulturo ustanovila ponovno. Ministrstvo je tedaj prevzelo tudi naloge (pred deseto vlado) samostojnega Urada za verske skupnosti.

¹⁷ V sredstvih za vizualne umetnosti so upoštevani programi in projekti nevladnih organizacij in posameznikov na tem področju, del sredstev Cankarjevega doma in sredstva za galerije (tako nacionalne kot občinske).

Pri opazovanju spreminjanja strukturnih razmerij med področji (glej stolpce v tabeli 10 oz. graf 12), dobimo drugačno informacijo.

- leta 1992 je bilo največ (od 17 do 22 %) sredstev namenjenih za varstvo premične kulturne dediščine, glasbo in uprizoritvene umetnosti, leta 2015 pa za ista tri področja ter za varstvo nepremične kulturne dediščine (od 15 do 17 %);
- leta 1992 je bilo najmanj sredstev (manj kot 1 %) namenjenih za manjšinske skupnosti v RS, Slovence zunaj RS, ljubiteljsko kulturo in štipendije, leta 2015 pa za intermedijske umetnosti, investicije in investicijsko vzdrževanje, štipendije ter mednarodno sodelovanje.

Graf 12: Financiranje glavnih področij iz proračuna Ministrstva za kulturo (1992 in 2015)*

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Za celovito informacijo glej opombo pod tabelo 10 *Struktura proračuna Ministrstva za kulturo po glavnih področjih (1992–2015)*.

Struktura po prejemnikih

Nižanja proračuna Ministrstva za kulturo v zadnjih letih so vplivala na finančna razmerja med sektorji v kulturi. Kot rečeno, je največ sredstev namenjenih za varstvo nepremične in premične kulturne dediščine (muzeji in arhivi) ter glasbo in uprizoritvene umetnosti. (H kulturni dediščini lahko uvrstimo tudi sredstva za knjižnice, ki sicer v tabeli 10 ne izstopajo po višini sredstev.). To so hkrati področja, katerih delovanje je v veliki meri zagotovljeno z javnimi zavodi in redno zaposlenimi, v nasprotju s področji, na katerih delujejo pretežno samozaposleni, nevladne organizacije oz. podjetja (vizualne in intermedijske umetnosti, film, knjiga).

Omenjene razlike so dobro razvidne iz tabele 11, ki kaže strukturo realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih v obdobju od 2002²³ do 2015.

²³ Struktura po prejemnikih je na razpolago šele od leta 2002 naprej, ko je državna uprava začela za izplačila uporabljati enotni računovodski sistem MFERAC.

Tabela 11: Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2002–2015)

	2002 %	2003 %	2004 %	2005 %	2006 %	2007 %	2008 %	2009 ¹ %	2010 %	2011 ² %	2012 %	2013 ³ %	2014 %	2015 %
Javni zavodi ³	66,78	65,96	63,85	63,04	62,04	61,84	61,91	58,67	59,36	62,16	67,62	66,63	62,01	61,3
Javni skladi	5,17	4,98	4,98	5,1	5,34	5,13	4,91	3,04	3,48	5,86	4,85	0,58	0,73	0,77
Javne agencije	–	–	–	–	–	–	–	4,66	5,1	3	2,59	2,16	2,1	2,14
Neprofitne organizacije ⁴	4,41	4,8	5,48	5,45	6,77	6,71	5,94	4,64	5,62	5,23	5,63	9,93	9,94	8,97
Profitne organizacije	2	1,7	2,8	4,44	4,45	4,21	4,32	2,75	2,51	2,19	1,32	4,46	2,9	3,62
Fizične osebe ⁶	3,5	3,61	3,69	3,44	3,38	3,71	3,56	2,89	3,3	3,46	4,05	4,69	4,62	5,08
Investicijski odhodki in transferi ⁷	12,57	12,88	13,06	11,9	11,32	11,21	12,48	17	13,94	11,43	7,49	5,1	11,42	11,89
Ostalo (delovanje MK in organov v sestavi)	5,57	6,07	6,14	6,62	6,7	7,19	6,89	6,34	6,69	6,65	6,45	6,45	6,28	6,23
Skupaj	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Vir: Ministrstvo za kulturo.

1 Leta 2009 je začela delovati Javna agencija za knjigo RS.

2 Leta 2011 se je Filmski sklad preoblikoval v Slovenski filmski center, javno agencijo RS.

3 V letu 2011 vključena sredstva za financiranje Evropske prestolnice kulture v višini 3.220.000 EUR, v letu 2012 v višini 8.220.000 EUR in v letu 2013 v višini 1.992.864 EUR.

4 Od leta 2012 naprej vključena tudi sredstva za socialne prispevke duhovnikov (1.682.000,00 EUR v letu 2015), v vseh letih pa tudi sredstva, ki so jih (v glavnem za obnovo kulturnih spomenikov) prejemale verske organizacije, zlasti katoliška cerkev.

5 Sredstva, ki jih agenciji in sklad nakažejo končnim upravičencem, so od leta 2013 naprej uvrščena glede na status končnega upravičenca – neprofitna organizacija, profitna organizacija oz. fizična oseba.

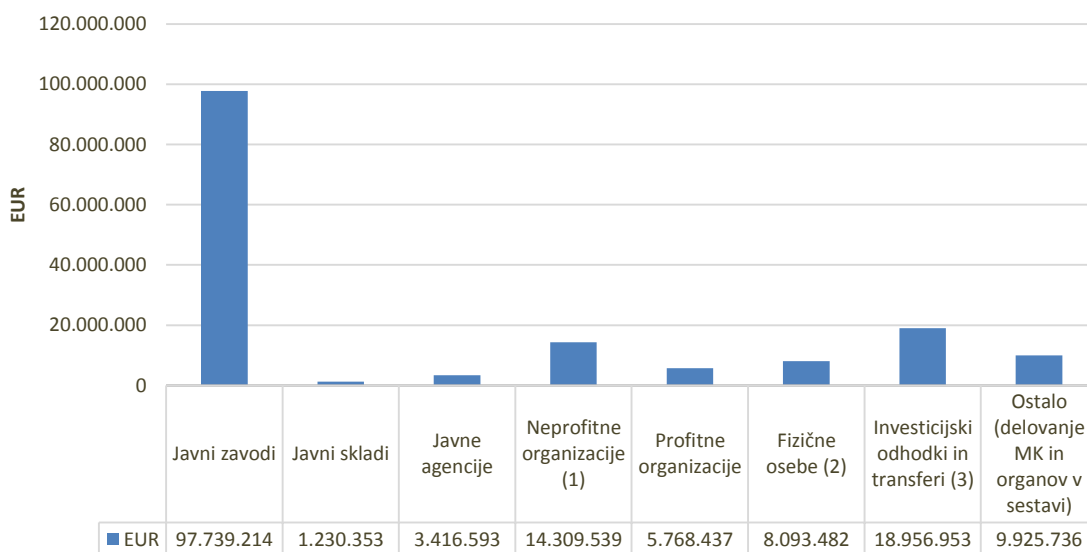
6 Poleg sredstev za projekte, upoštevane tudi štipendije, kulturne žepnine, republiške priznavalnine in sredstva za socialne prispevke za samozaposlene.

7 Investicijski odhodki in transferi vključujejo investicije v kulturno infrastrukturo in obnovo spomenikov, ne vključujejo pa sredstev za investicijsko vzdrževanje in nakup opreme za javne zavode in sklade, knjižnice, nevladne organizacije in Ministrstvo za kulturo. Slednja so razdeljena po njihovih prejemnikih – tj. javnih zavodih, nevladnih/neprofitnih organizacijah itd.

Danes približno 60 % vseh sredstev prejmejo javni zavodi (vključena sredstva tako za programe kot za plače in delovanje),²⁴ približno 12 % je namenjeno za investicije, približno 10 % sredstev je namenjeno za delovanje ministrstva, Arhiva RS, Inšpektorata za kulturo in medije, Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti, Javne agencije za knjigo RS in Slovenskega filmskega centra, približno 18 % pa programom in projektom nevladnih/neprofitnih organizacij in gospodarskih družb ter za projekte in socialne prispevke posameznikov. Ob dejstvu, da je vsota sredstev za nevladne/neprofitne organizacije, samozaposlene in gospodarske družbe leta 2015 znašala dobrih 28,5 milijonov evrov (graf 13), prispevki za samozaposlene, republiške priznavalnine in bolniška nadomestila (glej poglavje Pravica do plačila prispevkov iz državnega proračuna za socialno varnost) pa 7,2 milijona, se za socialne transferje nameni četrтина teh sredstev.

²⁴ Pri ugotovitvi o nesorazmerjih med nevladnimi /neprofitnimi organizacijami in samozaposlenimi na eni strani in javnimi zavodi na drugi kaže upoštevati, da javni zavodi za izvajanje programov angažirajo tudi zasebne zavode in društva, ki delujejo v kulturi ter samozaposlene ustvarjalce in ustvarjalke.

Graf 13: Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2015)*

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Sredstva, ki jih agenciji in sklad nakažejo končnim upravičencem, so od leta 2013 naprej uvrščena glede na status končnega upravičenca – neprofitna organizacija, profitna organizacija oz. fizična oseba.

¹ Od leta 2012 naprej vključena tudi sredstva za socialne prispevke duhovnikov (1.682.000,00 EUR v letu 2015), v vseh letih pa tudi sredstva, ki so jih (v glavnem za obnovo kulturnih spomenikov) prejemale verske organizacije, zlasti katoliška cerkev.

² Poleg sredstev za projekte, upoštevane tudi štipendije, kulturne žepnine, republiške priznavnine in sredstva za socialne prispevke za samozaposlene.

³ Investicijski odhodki in transferi vključujejo investicije v kulturno infrastrukturo in obnovo spomenikov, ne vključujejo pa sredstev za investicijsko vzdrževanje in nakup opreme za javne zavode in sklade, knjižnice, nevladne organizacije in Ministrstvo za kulturo. Slednja so razdeljena po njihovih prejemnikih – tj. javnih zavodih, nevladnih/neprofitnih organizacijah itd.

Struktura po statističnih regijah

Oglejmo si še strukturo proračuna glede na statistične regije. Podatki zanj so na razpolago od leta 2002 naprej. Iz tabele 12 je razvidno, da se približno dve tretjini sredstev proračuna Ministrstva za kulturo nameni osrednjeslovenski regiji. Druga po vrsti je bila leta 2015 podravska regija, ki je prejela dobro desetino sredstev, tretja pa goriška z dvajsetino sredstev. Regije, ki so leta 2015 prejele najmanj sredstev – manj kot odstotek –, so bile zasavska, koroška in spodnjeposavska.

Tabela 12: Struktura realizacije državnega proračuna za kulturo po statističnih regijah (2002–2015)*

Statistična regija	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gorenjska	2,21	2,36	2,3	2,37	3,12	2,81	2,56	2,79	3,23	4,47	2,49	2,11	2	2,16
Goriška	4,38	4,73	4,13	4,03	3,93	3,94	3,82	4,25	4,87	3,59	6,05	4,9	6,12	5,67
Jugovzhodna Slovenija	1,62	1,4	1,42	1,86	1,85	1,96	2,02	1,64	1,81	2,08	1,34	1,39	1,42	1,76
Koroška	0,72	1,77	1,44	1,02	0,87	0,93	0,91	1,15	1,33	1,3	0,82	1,08	0,85	0,84
Notranjsko-kraška	0,32	0,46	0,53	0,91	1,29	1,35	0,84	0,25	0,4	0,24	0,26	0,4	1,43	3,24
Obalno-kraška	2,79	2,51	2,59	3,56	3,3	4,77	3,99	3,77	4,36	3,85	2,69	2,36	2,59	2,09
Osrednjeslovenska	65,35	65,07	64,93	63,72	63,23	60,43	64,59	69,16	63,76	62,53	59,99	68,35	66,43	65,71
Podravska	12,95	12,79	11,92	12,92	12,16	12,19	12,1	9,72	11,9	13,58	17,1	12,84	11,15	11,28
Pomurska	2,05	1,56	2,39	2,14	3,32	3	2,75	1,77	1,67	1,86	1,41	1,48	1,23	1,55
Savinjska	4,83	4,54	5,66	4,67	4,67	6,02	4,93	3,81	4,35	4,05	5,27	3,72	5,06	4,09
Spodnjeposavska	1,39	1,39	1,53	1,66	1,86	2,18	1,15	1,38	1,44	1,97	2,13	0,89	1,28	1,09
Zasavska	0,25	0,25	0,3	0,35	0,34	0,32	0,27	0,23	0,71	0,25	0,25	0,24	0,24	0,27
Tujina/ostalo	1,16	1,18	0,87	0,8	0,09	0	0	0	0,15	0,23	0,2	0,27	0,2	0,25

* Gre za sredstva, ki se jih nameni javnim zavodom, občinam, nevladnim/neprofitnim organizacijam, verskim organizacijam, podjetjem in posameznikom za izvajanje kulturne dejavnosti, obnovo spomenikov in investicije. Sredstva za izpostave Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti v drugih regijah so upoštevana pri Mestni občini Ljubljana. V sredstvih niso zajeta sredstva za delovanje Ministrstva za kulturo, Arhiva RS in Inšpektorata RS za kulturo in medije.

Kot smo že omenili, večino proračunskih sredstev za kulturo prejmejo javni zavodi, kar je najverjetnejši razlog za velike medregijske razlike v porazdelitvi proračunskih sredstev. V osrednjeslovenski regiji, ki prejme daleč največ sredstev, domuje 1) največ javnih zavodov; 2) največ javnih zavodov, ki jih je ustanovila država in 3) druge osebe javnega prava, ki delujejo v kulturi na nacionalni ravni: Slovenski filmski center, javna agencija RS, Javna agencija za knjigo RS in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, Inšpektorat za kulturo in medije ter Arhiv RS. Na obseg sredstev, ki jih prejme določenega regija, vpliva poleg števila javnih kulturnih inštitucij v njej tudi velikost inštitucij oz. pomen (npr. lokalni, regijski, nacionalni pomen) ter obseg delovanja (javni agenciji, sklad in inšpektorat skrbijo za območje celotne države). A z naštetim verjetno ne moremo pojasniti vseh razlik v financiranju regij. Dejstvo, da je v osrednjeslovenski regiji največ najpomembnejših javnih kulturnih inštitucij, ni niti naravno dano niti preprosta posledica kulturno-zgodovinskega razvoja, temveč je rezultat tudi političnih odločitev (kakor je njihov rezultat tudi način/obseg financiranja).

Tabela 13: Število poslovnih subjektov v kulturi po statističnih regijah (31. 12. 2015)*

Statistična regija	Pravne osebe javnega prava ¹	Nepridobitne organizacije – pravne osebe zasebnega prava ²	Društva	Samostojni podjetniki posamezniki ²	Gospodarske družbe ²	Druge fizične osebe, ki opravljajo registrirane oziroma s predpisom določene dejavnosti	Zadruge	Skupna vsota	%
Gorenjska	21	40	56	781	201	170		1.269	8,66
Goriška	18	30	43	406	125	154		776	5,29
Jugovzhodna Slovenija	19	29	57	305	100	90		600	4,09
Koroška	11	3	41	175	43	27	2	302	2,06
Obalno-kraška	15	30	44	417	182	117	2	807	5,51
Osrednjeslovenska	55	387	139	2.981	1.754	1.636	2	6.954	47,45
Podravska	27	68	58	865	337	212	3	1.570	10,71
Pomurska	19	27	25	257	62	39		429	2,93
Posavska	12	13	12	208	53	33		331	2,26
Primorsko-notranjska	9	12	20	144	31	27		243	1,66
Savinjska	32	40	85	661	200	125	1	1.144	7,81
Zasavska	15	7	18	126	35	30		231	1,58
Skupna vsota	253	686	598	7.326	3.123	2.660	10	14.656	100

Vir: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve – Poslovni register Slovenije. Stanje na dan 31. 12. 2015. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

* Upoštevane so dejavnosti, ki jih po priporočilu projekta ESSnet²⁵ uvrščamo med kulturne. Seznam dejavnosti je v tabeli 29 *Delovno aktivni v kulturnih dejavnostih po statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva (2008–2015)*.

¹ Razlika med to tabelo in grafom 37 *Poslovni subjekt, ki so oddali poslovno poročilo glede na pravno organizacijsko obliko (2008 in 2015)* je še pri številu oseb javnega prava. 4 zasebni zavodi izvajajo tudi javno službo in so zato v grafu 37 obravnavani kot osebe javnega prava, 2 javna zavoda pa sta bila leta 2015 izbrisana iz poslovnega registra in nista oddala poslovnega poročila za to leto.

² V podatkih te tabele je več poslovnih subjektov kot v grafu 37, in sicer v skupinah: Nepridobitne organizacije – osebe zasebnega prava, samostojni podjetniki posamezniki in gospodarske družbe. Do razlike pride zato, ker se graf 37 nanaša samo na poslovne subjekte, ki so oddali poslovno poročilo za leto 2015, ta tabela pa na vse registrirane poslovne subjekte. Osebam, ki imajo status samozaposlenega v kulturi, samostojnim novinarjem in samostojnim podjetnikom, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov, poslovnih poročil Agencij RS za javnopravne evidence in storitve ni treba oddati. Hkrati pa poslovnih poročil ne oddajo vsi, ki bi jih morali.

²⁵ ESSnet-CULTURE, European Statistical System Network on Culture, Final Report, 2012, str. 64–67.

Proračuni za kulturo v lokalnih skupnostih

Obseg sredstev in hierarhija področij javnega financiranja

Glede na to, da lokalne skupnosti prispevajo približno polovico vseh javnih izdatkov za kulturo (graf 9), si kaže lokalne proračune ogledati podrobneje. V tem poglavju nas bo zanimalo predvsem razmerje med skupnimi izdatki za kulturne storitve in skupnimi preostalimi izdatki, za leti 2008 in 2015 pa si bomo ogledali tudi razmerja med izdatki za kulturne storitve in izdatki za preostala področja, kot so izobraževanje, socialna varnost, stanovanjska dejavnost itd. Uporabili bomo podatke Ministrstva za finance, prikazane po funkcionalni klasifikaciji (glede na raven 2),²⁶ ki smo jo uporabili tudi za prikaz nacionalnih javnih izdatkov.²⁷

Tabela 14: Sredstva za kulturo v proračunih lokalnih skupnosti (2008–2015)

	Za kulturne dejavnosti v vseh proračunih lokalnih skupnosti (EUR)	Za dejavnosti RTV in založništva v vseh proračunih lokalnih skupnosti (EUR)	Za vse namene v vseh proračunih lokalnih skupnosti skupaj (EUR)	Za kulturne dejavnosti v vseh proračunih lokalnih skupnosti (%)	Za storitve RTV in založništva v vseh proračunih lokalnih skupnosti (%)	Zaporedno mesto, ki ga zasedajo izdatki za kulturne storitve v vseh proračunih skupaj	Zaporedno mesto, ki ga zasedajo izdatki za storitve RTV in založništva v vseh proračunih skupaj
2008	139.393.080,01	4.027.021,13	2.078.102.594,14	6,7	0,2	5. od 44	30. od 44
2009	147.641.861,07	4.934.172,94	2.235.589.477,66	6,6	0,2	6. od 44	30. od 44
2010	153.594.273,59	5.944.791,87	2.361.221.117,55	6,5	0,3	5. od 44	30. od 44
2011	146.143.233,71	4.158.311,76	2.157.082.541,72	6,8	0,2	4. od 44	31. od 44
2012	158.707.337,38	4.246.095,34	2.149.040.159,38	7,4	0,2	4. od 44	30. od 44
2013	122.478.176,48	4.154.230,56	2.110.981.406,43	5,8	0,2	5. od 44	31. od 44
2014	132.678.568,83	4.086.424,42	2.366.904.063,26	5,6	0,2	6. od 44	32. od 44
2015	128.877.283,92	4.034.132,38	2.285.005.440,55	5,6	0,2	6. od 44	32. od 44

Vir: Ministrstvo za finance.

Iz tabele 14 je razvidno, da so v obdobju 2008–2015 sredstva za kulturne dejavnosti obsegala približno 6–7 % vseh sredstev, sredstva za RTV in založništvo pa 0,2 %. Proračunska sredstva lokalnih skupnosti so razdeljena na 44 različnih področij in med njimi so sredstva za kulturne dejavnosti zavzemala približno 5. mesto po vrsti, sredstva za RTV in založništvo pa 31.

Leta 2008 so več sredstev kot kulturne dejavnosti prejela štiri področja: 1) predšolska vzgoja in OŠ izobraževanje – 21%, 2) promet – 15 %, 3) splošne zadeve – 9 % in 4) dejavnosti izvršilnih in zakonodajnih organov, ter dejavnosti s področja finančnih in fiskalnih ter zunanjih zadev – 9 %, manj pa 39 področij (tabela 15).

²⁶ Raven 1 je npr. področje *Rekreacija, kultura in religija*, raven 2 znotraj nje pa t.i. oddelki oz. skupine: *Kulturne storitve*, *Storitve RTV in založništva* itn.; raven 1 je npr. *Izobraževanje*, v okviru katerega so t.i. oddelki oz. skupine 2. ravni, npr. *Predšolska vzgoja in osnovnošolsko izobraževanje*, *Srednješolsko izobraževanje*, *Višješolsko izobraževanje* itn.

²⁷ Pozoren bralec bo opazil znatne razlike v absolutnih zneskih javnih izdatkov lokalnih skupnosti (oz. lokalne države) za kulturne storitve, ki so navedeni v grafu 9 *Javni izdatki za kulturne storitve v nominalnih zneskih (Slovenija, 2008–2015)* in absolutnimi zneski v tabeli 14. Prvi so podatki Statističnega urada, drugi pa Ministrstva za finance. Razlog za razlike je, da so v podatkih Ministrstva za finance le izdatki lokalnih proračunov, v podatkih Statističnega urada pa so k njim prištet tudi izdatki javnih zavodov, ki so si jih le-ti pokrili iz drugih virov.

Tabela 15: Sredstva za kulturo v primerjavi s sredstvi za druga področja v proračunih lokalnih skupnosti (2008 in 2015)

Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	2008 Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%	Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	2015 Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%
1.	Izobraževanje	Predšolska vzgoja in osnovnošolsko izobraževanje	427.613.483,45	20,5771	1.	Izobraževanje	Predšolska vzgoja in osnovnošolsko izobraževanje	426.236.403,09	18,6536
2.	Gospodarske dejavnosti	Promet	309.384.229,63	14,8878	2.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadno vodo	260.083.473,42	11,3822
3.	Javna uprava	Splošne zadeve	181.991.348,12	8,7576	3.	Gospodarske dejavnosti	Promet	254.314.800,94	11,1297
4.	Javna uprava	Dejavnosti izvršilnih in zakonodajnih organov, ter dejavnosti s področja finančnih in fiskalnih ter zunanjih zadev	180.161.998,08	8,6695	4.	Javna uprava	Dejavnosti izvršilnih in zakonodajnih organov, ter dejavnosti s področja finančnih in fiskalnih ter zunanjih zadev	180.561.314,14	7,9020
5.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Kulturne dejavnosti	139.393.080,01	6,7077	5.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Oskrba z vodo	150.088.977,85	6,5684
6.	Varstvo okolja	Ravnanje z odpadno vodo	110.985.212,25	5,3407	6.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Kulturne dejavnosti	128.877.283,92	5,6401
7.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti na področju športa in rekreacije	71.491.679,82	3,4402	7.	Varstvo okolja	Zbiranje in ravnanje z odpadki	99.005.571,59	4,3328
8.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Oskrba z vodo	67.389.443,51	3,2428	8.	Javna uprava	Servisiranje javnega dolga	93.765.309,03	4,1035
9.	Gospodarske dejavnosti	Druge dejavnosti s področja gospodarskih zadev	61.619.113,38	2,9652	9.	Socialna varnost	Zagotavljanje socialne varnosti socialno ogroženih in socialno izključenih kategorij prebivalstva	93.097.378,15	4,0743
10.	Socialna varnost	Zagotavljanje socialne varnosti socialno ogroženih in socialno izključenih kategorij prebivalstva	55.340.309,83	2,6630	10.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti na področju športa in rekreacije	78.403.214,88	3,4312
11.	Varstvo okolja	Zbiranje in ravnanje z odpadki	52.303.559,88	2,5169	11.	Javna uprava	Splošne zadeve	78.149.307,39	3,4201
12.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Stanovanjska dejavnost	47.095.416,48	2,2663	12.	Gospodarske dejavnosti	Druge dejavnosti s področja gospodarskih zadev	52.730.893,85	2,3077
13.	Javni red in varnost	Protipožarna varnost	40.508.011,22	1,9493	13.	Izobraževanje	Podporne storitve pri izobraževanju	48.690.781,15	2,1309
14.	Izobraževanje	Podporne storitve pri izobraževanju	37.519.150,64	1,8055	14.	Javni red in varnost	Protipožarna varnost	44.382.387,75	1,9423
15.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Cestna razsvetjava	36.002.340,79	1,7325	15.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Cestna razsvetjava	35.852.243,67	1,5690
16.	Gospodarske dejavnosti	Dejavnosti s področja splošnih gospodarskih zadev ter zadev, povezanih z delom	33.308.070,25	1,6028	16.	Gospodarske dejavnosti	Druge gospodarske dejavnosti oz. turizem	28.822.937,00	1,2614
17.	Javna uprava	Servisiranje javnega dolga	30.925.655,42	1,4882	17.	Gospodarske dejavnosti	Dejavnosti s področja splošnih gospodarskih zadev ter zadev,	28.529.705,16	1,2486

Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	2008 Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%	Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	2015 Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%
							povezanih z delom		
18.	Gospodarske dejavnosti	Druge gospodarske dejavnosti	26.543.282,32	1,2773	18.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Stanovanjska dejavnost	26.838.514,95	1,1745
19.	Zdravstvo	Izvenbolnišnične zdravstvene storitve	24.582.725,08	1,1829	19.	Gospodarske dejavnosti	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lov	21.929.267,86	0,9597
20.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Dejavnosti na področju prostorskega načrtovanja in razvoja	24.448.557,98	1,1765	20.	Socialna varnost	Druge dejavnosti na področju socialnega varstva	21.305.412,16	0,9324
21.	Socialna varnost	Druge dejavnosti na področju socialnega varstva	17.909.518,95	0,8618	21.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	20.064.480,55	0,8781
22.	Gospodarske dejavnosti	Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in lov	16.240.662,24	0,7815	22.	Socialna varnost	Varstvo obolelih in invalidnih oseb	17.489.391,94	0,7654
23.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	15.484.678,84	0,7451	23.	Zdravstvo	Izvenbolnišnične zdravstvene storitve	15.482.177,47	0,6776
24.	Javna uprava	Splošni transferi med javnofinančnimi institucijami na različnih ravneh države	12.193.702,73	0,5868	24.	Stanovanjska dejavnost in prostorski razvoj	Dejavnosti na področju prostorskega načrtovanja in razvoja	11.649.967,79	0,5098
25.	Socialna varnost	Varstvo obolelih in invalidnih oseb	9.280.977,34	0,4466	25.	Gospodarske dejavnosti	Pridobivanje in distribucija energetskih surovin	11.527.527,39	0,5045
26.	Javna uprava	Druge dejavnosti javne uprave	8.035.647,06	0,3867	26.	Javna uprava	Splošni transferi med javnofinančnimi institucijami na različnih ravneh države	11.050.071,30	0,4836
27.	Gospodarske dejavnosti	Komunikacije	7.091.464,83	0,3412	27.	Javna uprava	Druge dejavnosti javne uprave	8.512.959,24	0,3726
28.	Izobraževanje	Visokošolsko izobraževanje	6.080.750,24	0,2926	28.	Socialna varnost	Varstvo otrok in družine	7.070.237,68	0,3094
29.	Socialna varnost	Varstvo otrok in družine	5.152.888,23	0,2480	29.	Obramba	Civilna zaščita	5.964.904,76	0,2610
30.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti radia in televizije ter založništva	4.027.021,13	0,1938	30.	Gospodarske dejavnosti	Komunikacije	5.085.256,07	0,2225
31.	Obramba	Civilna zaščita	3.864.867,70	0,1860	31.	Varstvo okolja	Zmanjševanje onesnaževanja	5.085.187,52	0,2225
32.	Gospodarske dejavnosti	Pridobivanje in distribucija energetskih surovin	3.814.597,78	0,1836	32.	Rekreacija, kultura in dejavnosti neprofitnih organizacij, društev, združenj in drugih institucij	Dejavnosti radia in televizije ter založništva	4.034.132,38	0,1765
33.	Varstvo okolja	Zmanjševanje onesnaževanja	2.814.368,39	0,1354	33.	Izobraževanje	Izobraževanje, ki ga ni mogoče opredeliti po stopnjah	2.943.213,24	0,1288
34.	Izobraževanje	Izobraževanje, ki ga ni mogoče opredeliti po stopnjah	1.733.434,60	0,0834	34.	Zdravstvo	Storitve splošnega zdravstvenega varstva	1.639.532,78	0,0718
35.	Zdravstvo	Storitve splošnega zdravstvenega varstva	1.378.547,79	0,0663	35.	Varstvo okolja	Druge dejavnosti s področja varstva okolja	1.613.081,82	0,0706
36.	Javna uprava	Raziskave in razvoj na področju javne uprave	1.078.891,70	0,0519	36.	Izobraževanje	Visokošolsko izobraževanje	1.497.051,31	0,0655

2008					2015				
Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%	Vrstni red	Področje (raven 1) po metodologiji COFOG	Oddelek (raven 2) po metodologiji COFOG	EUR	%
37.	Varstvo okolja	Varstvo biološke raznovrstnosti in krajine	1.048.185,87	0,0504	37.	Javni red in varnost	Policija	909.912,67	0,0398
38.	Varstvo okolja	Druge dejavnosti s področja varstva okolja	812.324,92	0,0391	38.	Varstvo okolja	Varstvo biološke raznovrstnosti in krajine	754.547,44	0,0330
39.	Javni red in varnost	Policija	637.505,14	0,0307	39.	Izobraževanje	Srednješolsko izobraževanje	527.766,14	0,0231
40.	Izobraževanje	Srednješolsko izobraževanje	600.481,60	0,0289	40.	Javna uprava	Raziskave in razvoj na področju javne uprave	359.241,66	0,0157
41.	Zdravstvo	Bolnišnične zdravstvene storitve	95.486,00	0,0046	41.	Javna uprava	Gospodarska pomoč drugim državam	25.000,00	0,0011
42.	Izobraževanje	Višješolsko izobraževanje	62.591,76	0,0030	42.	Zdravstvo	Bolnišnične zdravstvene storitve	23.538,53	0,0010
43.	Zdravstvo	Oskrba z zdravili, drugimi farmacevtskimi izdelki in ortopedskimi pripomočki	44.650,00	0,0021	43.	Zdravstvo	Oskrba z zdravili, drugimi farmacevtskimi izdelki in ortopedskimi pripomočki	20.652,06	0,0009
44.	Javna uprava	Gospodarska pomoč drugim državam	12.681,16	0,0006	44.	Izobraževanje	Višješolsko izobraževanje	10.430,86	0,0005
		Skupaj vse dejavnosti	2.078.102.594,14	100			Skupaj vse dejavnosti	2.285.005.440,55	100

Vir: Ministrstvo za finance. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

Podobno je bilo leta 2015: Več sredstev kot za kulturne dejavnosti je bilo namenjenih za 1) predšolsko vzgojo in OŠ izobraževanje – 19 %, 2) ravnanje z odpadno vodo – 11 %, 3) promet – 11 %, 4) dejavnosti izvršilnih in zakonodajnih organov, ter dejavnosti s področja finančnih in fiskalnih ter zunanjih zadev – 8 % in 5) oskrba z vodo – 7 %, manj sredstev kot za kulturne dejavnosti pa je bilo namenjenih 38 področjem.

Sredstva za RTV in založništvo so v lokalnih skupnostih skopo odmerjena – 0,19 % v letu 2008 in 0,18 % leta 2015. Manj kot toliko je prejelo 14 oz. 12 področij, med njimi splošne zdravstvene storitve, bolnišnične zdravstvene storitve, oskrba z zdravili, varstvo okolja in srednješolsko izobraževanje.

Struktura po vrsti izdatkov

Oglejmo si še strukturo porabe lokalnih proračunskih sredstev za kulturo (tabela 16) glede na vrsto izdatkov. Večina sredstev za kulturne dejavnosti je namenjena za tekoče transfere in večina le teh javnim zavodom. Odstotek tekočih transferov se je v strukturi vseh lokalnih proračunov skupaj v obdobju 2008–2015 povečal za 10 odstotnih točk. Verjetno je bilo tako zato, ker se proračunski izdatki za javne zavode niso zniževali premosorazmerno s proračuni.

Tabela 16: Struktura občinskih proračunov za kulturo po vrsti izdatkov (2008 in 2015)

Vrsta izdatka	2008				2015			
	Kulturne dejavnosti (EUR)	Kulturne dejavnosti (%)	Dejavnosti rada in televizije ter založništva (EUR)	Dejavnosti rada in televizije ter založništva (%)	Kulturne dejavnosti (EUR)	Kulturne dejavnosti (%)	Dejavnosti rada in televizije ter založništva (EUR)	Dejavnosti rada in televizije ter založništva (%)
Tekoči odhodki	5.913.219,46	4,24	3.226.620,74	80,12	5.972.016,02	4,63	3.210.893,10	79,59
Tekoči transferi	70.822.362,99	50,81	766.881,82	19,04	80.268.634,06	62,28	793.486,86	19,67
Investicijski odhodki	52.883.628,93	37,94	32.867,46	0,82	38.018.518,55	29,50	15.159,73	0,38
Investicijski transferi	9.195.957,63	6,60	651,11	0,02	4.616.928,55	3,58	14.592,69	0,36
Dana posojila in povečanje kapitalskih deležev	8.306,60	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Odplačila dolga	569.604,40	0,41	0,00	0,00	1.186,74	0,00	0,00	0,00
Skupaj	139.393.080,01	100	4.027.021,13	100,00	128.877.283,92	100,00	4.034.132,38	100

Vir: Ministrstvo za finance. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

Zasebni izdatki za kulturo

Izdatki prebivalstva

Iz raziskave Poraba v gospodinjstvih izvemo, da slovenska gospodinjstva za kulturo v povprečju namenijo dobre 3 % svojih letnih izdatkov, kar na ravni države znaša približno 500 milijonov evrov na leto. Največji del predstavljajo naročnine na televizijo in radio (povpr. 188 EUR na gospodinjstvo), drugi in tretji izdelek po velikosti pa sta za časopise in periodični tisk (povpr. 96 EUR na gospodinjstvo) ter knjige (povpr. dobrih 84 EUR na gospodinjstvo; od tega približno 54 EUR za izobraževalne učbenike, 23 EUR za leposlovje in 7 EUR za druge neleposlovne knjige).²⁸

Tabela 17: Povprečna letna porabljenjena denarna sredstva gospodinjstev za kulturo (2002–2010, 2012 in 2015)

Leto	Izbrani izdatki za kulturo (EUR) ¹
2002	471.890.000
2003	489.178.000
2004	517.148.000
2005	515.979.000
2006	522.068.000
2007	527.427.000
2008	577.993.000
2009	589.670.000
2010	634.640.000
2012	565.275.000
2015	493.636.000

Vir: Statistični urad RS.

¹Izbrani izdatki so seštevki sledečih izdatkov iz raziskave [Poraba gospodinjstev](#): 0911 Oprema za sprejemanje, snemanje ter reprodukcijo zvoka in slike, 0912 Fotografska in kinematografska oprema ter optični instrumenti, 0913 Oprema za obdelavo podatkov, 0914 Snemalni mediji za sliko in zvok, 0915 Popravilo avdiovizualne, fotografske opreme ter opreme za obdelavo podatkov, 09221 Glasbeni instrumenti, 09421 Kinematografi, gledališča, koncerti, 09422 Muzeji, knjižnice, živalski vrtovi, 09423 Naročnine na televizijo in radio, 09424 Najem opreme in dodatkov za kulturo, 09425 Fotografske storitve, 09429 Druge kulturne storitve, 0951 Knjige, 0952 Časopisi in periodični tisk, 0953 Razne tiskovine, 0954 Pisalne potrebščine in pribor za risanje.

V izdatkih, ki jih beleži anketa, niso vključeni tudi zneski donacij dohodnine, ki jih davčni zavezanci namenijo za financiranje kulturnih namenov v skladu s 142. členom Zakona o dohodnini. Ta znesek se je od začetka uvedbe ukrepa 2007 do leta 2015 povečal za skoraj dvakrat – iz slabih 90 tisoč evrov na slabih 170 tisoč evrov.

Tabela 18: Zneski, ki so jih davčni zavezanci iz dela svoje dohodnine namenili za donacije upravičencem do donacij s področja kulture (2007–2015)

Odmerno leto	EUR
2007	88.998,21
2008	96.428,66
2009	103.230,42
2010	107.685,56
2011	136.698,00
2012	150.833,86
2013	134.014,01
2014	158.724,25
2015	166.562,52

Vir: Finančna uprava RS.

Prispevki gospodarstva za kulturo

Uradnih podatkov o višini sredstev, ki jih podjetja namenijo za kulturne namene, ni. Zato smo do ocene o njej poskusili priti z anketo. 75 podjetij v Sloveniji, ki so bila navedena med sponzorji večjih kulturnih dogodkov, smo prosili za informacijo o znesku, ki bi obsegal sponzorska in donatorska sredstva, dana tako v denarju kot v naravi (v obliki proizvodov, storitev ipd.) kulturnim inštitucijam (zavodom, društvom ipd.) in ustvarjalcem, ki delujejo v Sloveniji. Podatke je posredovalo 15 podjetij, ki

²⁸ Glej podatkovni portal SI-STAT: Demografsko in socialno področje – Življenjska raven – Poraba v gospodinjstvih – [Porabljenjena sredstva in količine](#): Povprečna porabljenjena denarna sredstva gospodinjstev, Slovenija, večletno.

so leta 2015 kulturi skupaj namenila 2.145.094,11 evrov. Ta podatek, glede na majhen odziv, ne zadostuje niti za grobo oceno. Imamo pa podatek o višini donatorskih in sponzorskih sredstev, ki jih leta 2015 prejelo 72 javnih zavodov, ki jih Ministrstvo za kulturo redno financira na podlagi neposrednega poziva – dober milijon evrov (tabela 19). A tudi to ne zadošča za vsaj približno oceno o prispevku slovenskega gospodarstva, saj na področju kulture deluje mnogo več kot le 72 poslovnih subjektov, ki so potencialni prejemniki sponzorstev in donacij.²⁹

Tabela 19: Sponzorska in donatorska sredstva javnih zavodov (2015)*

	Sponzorstva (EUR)	Donacije (EUR)	Skupaj (EUR)
Nacionalni javni zavodi (27 JZ)	499.838,00	98.973,34	598.811,34
Občinski javni zavodi (45 JZ)	361.225,00	137.701,00	498.926,00
Skupaj	861.063,00	236.674,34	1.097.737,34

Vir: Ministrstvo za kulturo.

*Podatki se nanašajo samo na javnezavode, ki jih Ministrstvo za kulturo financira na podlagi neposrednega poziva.

Ocena odstotka bruto domačega proizvoda, ki ga namenijo za kulturo država in prebivalci

V kulturni javnosti je mogoče zaslediti zahtevo po spoštovanju standarda organizacije UNESCO, po katerem naj izdatki za kulturo v razvitih državah predstavljajo vsaj 2 % bruto družbenega proizvoda. A tovrstnega priporočila žal ni mogoče najti v nobenem uradnem dokumentu,³⁰ v katerem UNESCO postavlja standarde, ki naj jim sledijo države.³¹ Je pa možno, da je bilo priporočilo o dveh odstotkih izrečeno na kateri od konferenc, ki jih je UNESCO (so)organiziral. Ker originalni vir priporočila ni dostopen, so tudi njegove interpretacije različne: nekateri menijo, da se priporočilo nanaša na sredstva za kulturo v državnem proračunu, drugi, da se nanaša na sredstva, ki jih za kulturo namenijo državni in občinski proračuni skupaj, tretji pa, da je treba obojim prišteti še sredstva prebivalstva ter sponzorska in donatorska sredstva gospodarstva. Bruto družbeni proizvod (izražen v tekočih cenah), je leta 2015 znašal 38,6 milijard evrov. 2 % bruto družbenega proizvoda bi torej pomenila izdatke za kulturo v višini 770 milijonov evrov. Ta znesek dosežemo, če seštejemo javne izdatke za kulturne storitve, izdatke gospodinjstev za kulturo (ki so približno dvakrat večji kot prvi) ter donacije posameznikov iz dohodnine.

Javnih izdatkov za storitve radia, televizije ter založništva v seštevku ne upoštevamo, saj je po podatkih ankete Poraba v gospodinjstvih (katere podatke, kot rečeno, prištevamo), naročnina za RTV največji od vseh stroškov za kulturne namene, kar bi pomenilo, da bi znesek RTV naročnine šteli dvakrat. Slabost omenjenega računskega postopka je, da v tem primeru izpustimo izdatke za založništvo, ker so po metodologiji COFOG enovita skupina skupaj z izdatki za RTV.³² V seštevku ne upoštevamo tudi donatorskih in sponzorskih sredstev gospodarstva, saj zanesljivega podatka o njih ni.

Tabela 20: Javni izdatki ter izdatki gospodinjstev za kulturo (Slovenija, 2015)

Vrsta sredstev	EUR	%
Povprečna porabljena denarna sredstva gospodinjstev za kulturo	493.636.000,00 €	64,18
Javni izdatki (državni in občinski proračuni) za kulturne storitve	275.300.000,00 €	35,79
Zneski, ki so jih davčni zavezanci iz dela svoje dohodnine namenili za donacije upravičencem do donacij s področja kulture	166.562,52 €	0,02
Skupaj	769.102.562,52 €	100,0
	Odstotek BDP za kulturo	1,99

Vir: Statistični urad RS in Finančna uprava RS. Izračuni: Ministrstvo za kulturo.

²⁹ Glej graf 37 Poslovni subjekti (ki so oddali poslovno poročilo) glede na pravno-organizacijsko obliko (2008 in 2015).

³⁰ To so deklaracije konvencije in priporočila, pri čemer kaže poudariti, da so za države pravno zavezujoče le konvencije.

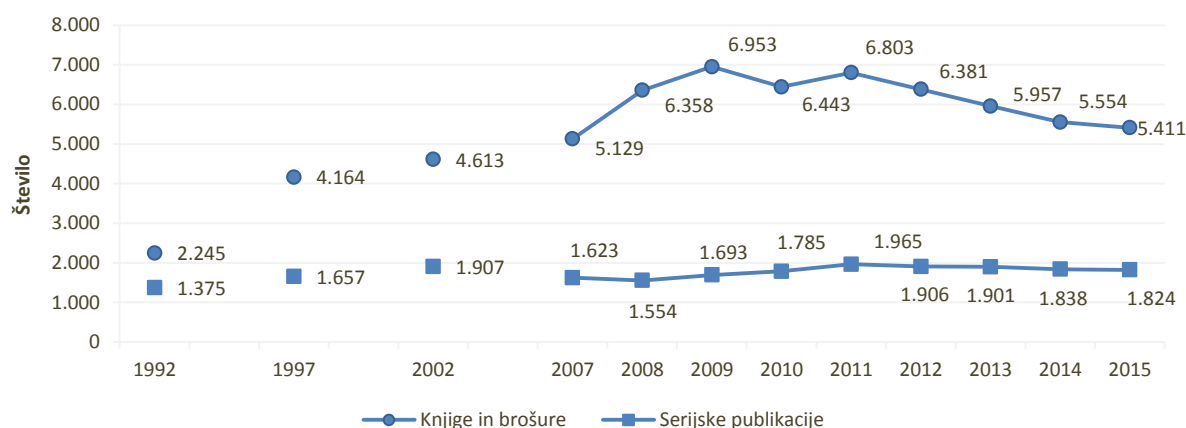
³¹ Urad Slovenske nacionalne komisije za UNESCO je o tem vprašanju opravil poizvedbo v pravni službi na sedežu UNESCO v Parizu.

³² Več pojasnil o metodologiji COFOG je v opombi 9.

Knjige, brošure in serijske publikacije

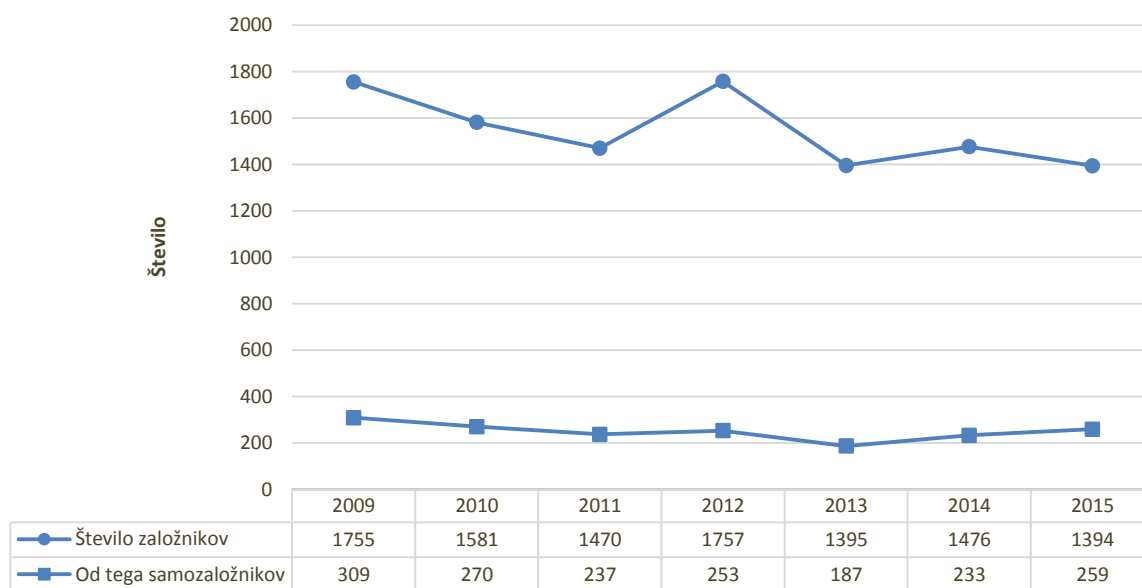
Najdaljša časovna vrsta podatkov o kulturni produkciji je na razpolago za izdane naslove knjig in brošur ter serijske publikacije. Iz grafa 14 (ki prikazuje izdane naslove od leta 1992 do leta 2007 po petletnih časovnih intervalih, od leta 2007 naprej pa letno) je jasno razviden trend naraščanja izidov knjig in brošur do leta 2009, ko se je začela letna produkcija naslovov postopno zniževati (z izjemo v letu 2011). Leta 2015 je izšlo 22 % naslovov manj kot leta 2009. Produkcija serijskih publikacij je začela upadati dve leti kasneje – od leta 2011 do leta 2015 se je zmanjšala za približno 2 %. Od leta 2009 (ki je prvo leto od katerega dalje imamo podatke, zbrane z enako metodo) naprej pada (z izjemo rasti iz leta 2011 v 2012) tudi število založnikov. Leta 2015 jih je bilo skoraj za četrtno manj kot leta 2009 (graf 15).

Graf 14: Izdaja knjig in brošur ter serijskih publikacij (Slovenija, 1992, 1997, 2002, 2007–2015)

Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica in Statistični urad RS.

Graf 15: Gibanje števila založnikov (2009–2015)

Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica.

Izposoja v splošnih knjižnicah v obdobju 2000–2015 (tabela 21) kaže pozitiven trend do leta 2013, ko je bilo izposojenih 26,4 milijone naslovov, v letih 2014 in 2015 pa se je zmanjšala na približno 25,9

milijonov. Na podlagi podatkov za dve leti je težko reči, ali se je trend obrnil ali gre le za nihaj, saj se slednje ne bi zgodilo prvič. Namreč, zmanjšanju izposoje v obdobju 2009–2010 je sledila rast v naslednjih treh letih. Na drugi strani pa vse večja dostopnost gradiva prek spleta – v digitalnih knjižnicah in bazah z odprtim dostopom, ki omogočajo brezplačen ogled in pretok gradiva celo brez registracije uporabnika (npr. [Digitalna knjižnica Slovenije](#), [Zgodovina Slovenije – Slstory](#), [Evropska digitalna knjižnica Europeana](#), [Open Culture](#)) pri bralcu zmanjšujejo potrebo po (registrirani) izposoji iz knjižnice.

Tabela 21: Izposojeni naslovi v splošnih knjižnicah (1990–2015)*

Leto	Izposojeni naslovi (abs. št.)	Indeks s stalno osnovo v letu 1990	Indeks z verižno osnovo
1990	7.935.763	100	
1991	9.248.381	117	117
1992	11.273.888	142	122
1993	11.674.656	147	104
1994	11.979.754	151	103
1995	12.819.394	162	107
1996	13.439.257	169	105
1997	14.379.834	181	107
1998	15.600.436	197	108
1999	16.725.867	211	107
2000	19.351.425	244	116
2001	21.883.936	276	113
2002	21.483.595	271	98
2003	21.647.570	273	101
2004	23.838.212	300	110
2005	23.955.706	302	100
2006	24.880.167	314	104
2007	25.643.762	323	103
2008	25.547.328	322	100
2009	23.958.653	302	94
2010	24.477.097	308	102
2011	25.537.098	322	104
2012	26.244.452	331	103
2013	26.332.506	332	100
2014	25.755.260	325	98
2015	25.796.762	325	100

Vir: Narodna in univerzitetna knjižnica.

* Upoštevane so vse vrste izposoje razen medknjižnične, ker zanjo ni podatka za leto 1998.

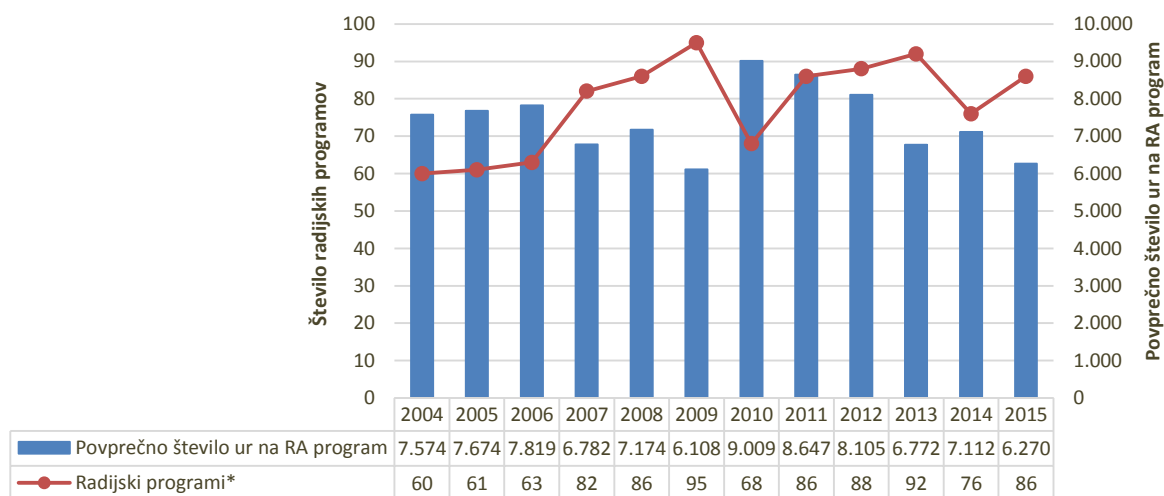
Za ostala področja kulture je longitudinalnih podatkov manj – na razpolago so za obdobje 2004–2015 ali krajše. Glavni vir podatkov, ki jih predstavljamo v nadaljevanju, je Statistični urad RS, ki podatke zbira s pomočjo vprašalnikov,³³ ki jih izpolnjujejo kulturne inštitucije.

Radijski in televizijski programi

Leta 2015 je je v Sloveniji delovalo 86 radijskih in 61 televizijskih programov. Število obojih se je v obdobju 2004–2015 povečalo za 30 (TV) oz. 40 % (RA). Naraslo je tudi število ur programa, a pri radijskem programu le v absolutnem smislu, saj se povprečno število ur na radijski program zmanjšuje od leta 2010 naprej (grafa 16 in 17).

³³ [Povezava do vprašalnikov.](#)

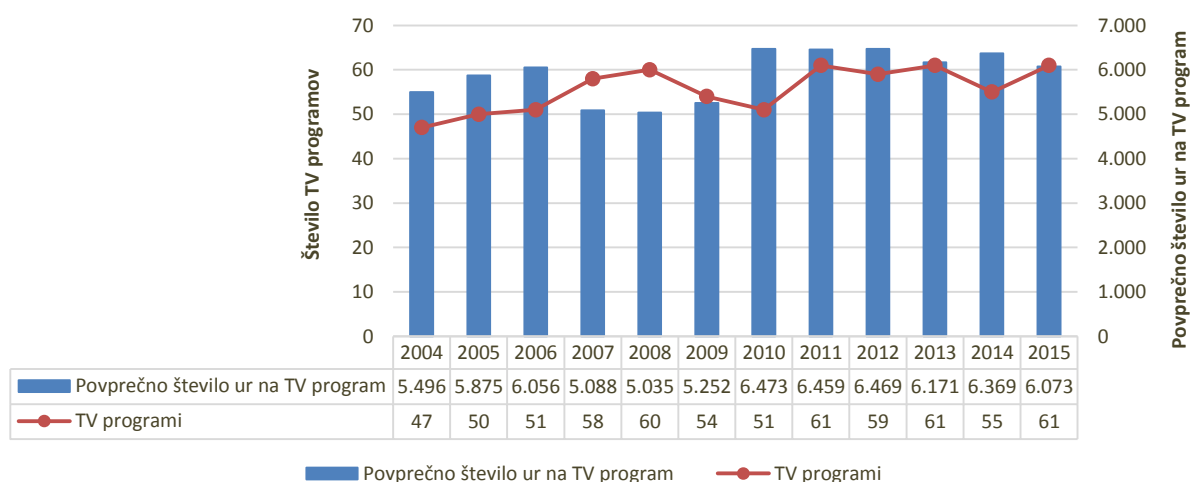
Graf 16: Število radijskih programov in njihovih ur (2004–2015)*

Vir: Statistični urad RS.

* Število radijskih programov se je v letu 2010 v primerjavi z letom 2009 zmanjšalo zaradi zmanjšane obsega internetne distribucije radijskih programov.

Graf 17: Število televizijskih programov in njihovih ur (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Oglejmo si še glavne trende v zvrsteh radijskega programa. V tabeli 22 vidimo, da se je v obdobju 2004–2015 spremenila osnovna struktura predvajanih vsebin: »vsebinski« del radijskega programa se je skrčil na račun oglasov in promocijskih programov. Struktura vsebinskega dela radijskega programa pa se ni spremenila bistveno – malo se je povečal odstotek glasbe (ki sicer zaseda 68 % vsebinskega programskega časa) in nekaj zmanjšal odstotek govornega programa (ki sicer obsega 18 % vsebinskega programa), ostalo pa je bolj ali manj enako kot pred leti.

Tabela 22: Ure radijskega programa (2004–2015)*

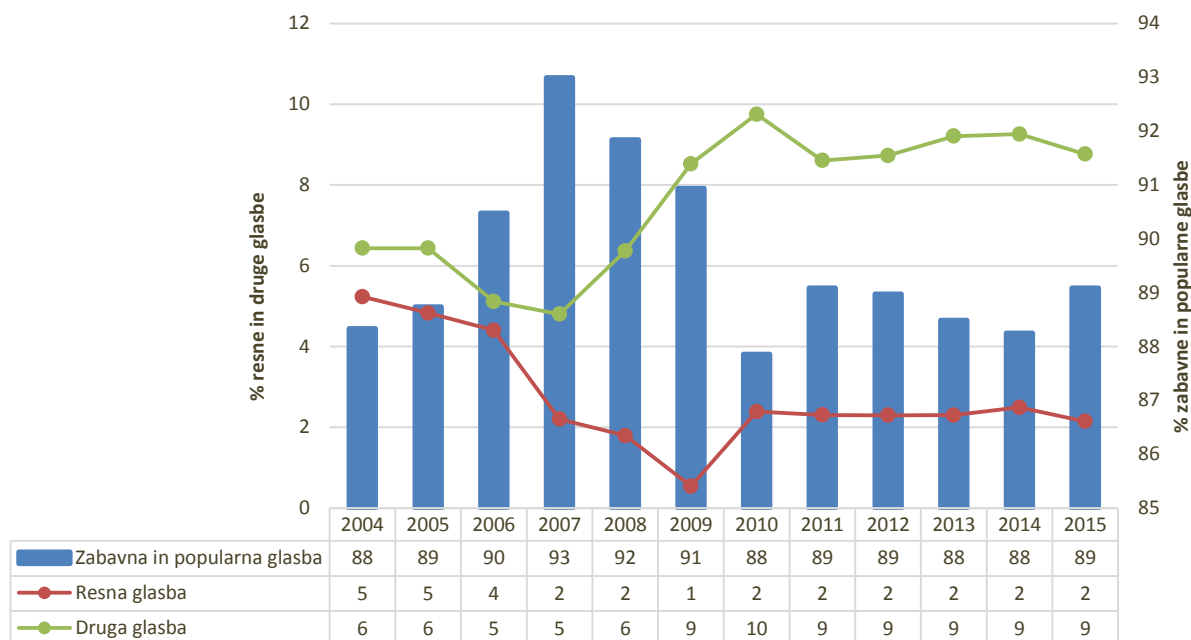
PROGRAM	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure	Ure
PREDVAJANO SKUPAJ (1.+2.+3.+4.)	454.440	468.110	492.620	556.111	616.959	580.232	612.627	743.673	713.280	623.040	540.536	539.214
1. VSEBINSKI DEL RADIJSKEGA PROGRAMA	428.920	442.284	461.982	514.503	575.310	536.888	563.763	686.544	657.340	567.680	496.762	493.450
1.1 Glasba	287.054	296.364	319.088	344.158	404.319	358.957	373.182	457.580	429.721	383.533	336.837	337.876
Resna glasba	15.025	14.313	14.050	7.578	7.250	1.943	8.911	10.557	9.867	8.827	8.387	7.253
Zabavna in popularna glasba	253.560	262.979	288.710	320.049	371.324	326.423	327.874	407.642	382.338	339.388	297.258	301.007
Druga glasba	18.469	19.072	16.328	16.531	25.745	30.591	36.397	39.381	37.516	35.318	31.192	29.616
1.2 Govorni program	90.215	94.369	92.615	95.971	97.266	95.352	106.877	126.547	124.351	103.586	88.653	87.990
Dnevnoinformativni program	30.032	31.868	32.700	32.514	34.238	37.311	43.670	50.287	48.856	39.003	35.175	39.240
Informativni program	27.469	28.053	25.852	26.706	27.845	25.165	30.708	35.587	34.596	27.949	24.756	20.479
Igrani program / radijska drama	717	597	577	733	1.101	921	681	958	544	332	379	378
Izobraževalni program	9.090	9.010	9.621	10.076	10.242	9.806	9.814	12.064	15.014	14.442	8.557	8.060
Umetnost in kultura	5.754	6.445	7.408	6.858	6.534	7.776	8.180	8.529	9.253	8.370	8.134	7.256
Znanost	737	795	917	1.166	867	2.283	2.405	3.325	3.261	4.021	3.361	3.558
Ostale pogovorne oddaje	16.416	17.601	15.540	17.918	16.439	12.090	11.419	15.796	12.828	9.470	8.292	9.020
1.3 Razvedrilni program	35.650	35.345	38.346	53.695	58.544	69.355	68.980	83.852	83.629	64.360	57.581	55.061
1.4 Šport	8.397	8.235	8.230	11.796	6.930	6.633	7.344	9.677	8.899	7.180	6.098	6.576
1.5 Verski program	1.557	1.640	1.891	3.016	2.186	1.743	1.675	2.264	2.723	2.462	1.862	1.674
1.6 Oddaje za Slovence zunaj RS	1.044	1.144	1.125	639	621	640	927	1.011	977	866	1.002	923
1.7 Drug program (brez EPP, drugih plačanih obvestil)	5.003	5.187	687	5.228	5.444	4.208	4.778	5.613	7.040	5.693	4.729	3.349
2. OGLASI	18.369	19.053	19.590	35.587	34.555	34.910	43.636	49.818	48.390	43.489	32.542	29.809
3. PROMOCIJSKI PROGRAM	3.192	2.965	4.390	3.222	3.376	4.602	3.126	4.595	4.212	5.075	6.611	11.706
4. DRUG PROGRAM IZ MATIČNEGA STUDIA	3.959	3.808	6.658	2.799	3.718	3.832	2.102	2.716	3.338	6.796	4.621	4.249

Vir: Statistični urad RS.

* Število radijskih programov se je v letu 2010 v primerjavi z letom 2009 zmanjšalo zaradi zmanjšane obsega internetne distribucije radijskih programov.

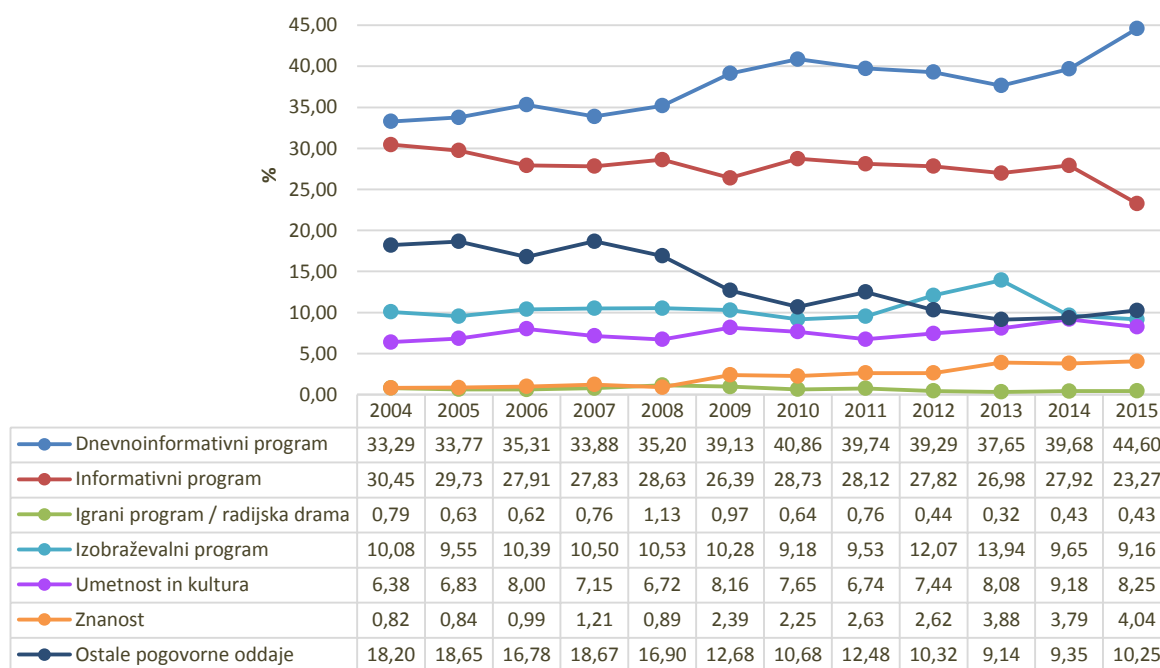
Omeniti kaže tudi spremembe v strukturi glasbenega in govornega programa: a) odstotek resne glasbe v glasbenem programu se je zmanjšal za dvakrat, medtem ko sta se odstopka zabavne glasbe in druge glasbe večala (graf 18); b) v govornem programu pa se glavne spremembe nanašajo na povečanje dnevnoinformativnih vsebin, vsebin o kulturi in umetnosti ter znanosti na eni strani ter krčenje informativnega programa in radijskih iger na drugi strani (graf 19).

Graf 18: Struktura radijskega glasbenega programa (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Graf 19: Struktura radijskega govornega programa (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Tabela 23: Ure televizijskega programa (2004–2015)

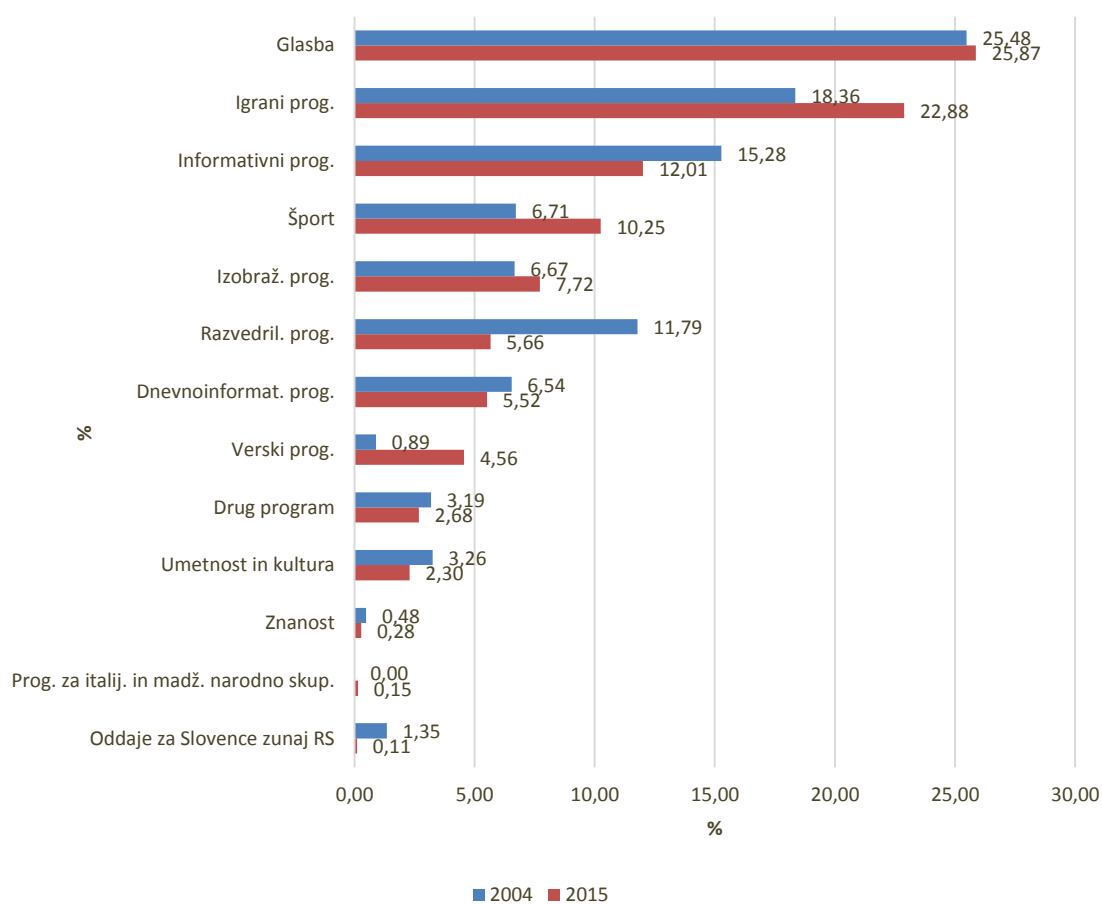
PROGRAM	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
PREDVAJANO SKUPAJ (1. + 2. + 3. + 4. + 5.)	258.324	293.745	308.878	295.114	302.104	283.601	330.133	394.029	381.642	376.437	350.288	370.443
1. VSEBINSKI DEL TV PROGRAMA	112.928	126.848	148.035	150.720	156.174	138.489	162.645	202.742	222.837	203.609	184.799	217.821
1.2 Dnevnoinformativni program	7.391	7.139	8.862	10.531	12.467	8.653	12.237	11.658	9.806	11.960	15.440	12.017
1.3 Informativni program	17.252	18.892	18.765	17.818	17.961	10.999	16.217	25.351	20.835	22.505	37.988	26.171
1.4 Igrani program	20.732	21.351	26.941	26.467	34.406	33.959	36.308	37.194	77.308	52.151	40.540	49.835
1.5 Razvedrilni program	13.309	18.729	18.826	15.054	15.515	12.358	14.585	14.430	9.046	18.205	14.025	12.332
1.6 Glasba	28.775	32.437	45.638	47.738	46.086	38.010	36.987	51.415	32.998	40.829	25.816	56.355
1.7 Šport	7.583	8.524	12.068	16.371	14.966	17.561	19.529	24.322	26.557	15.557	23.000	22.334
1.8 Izobraževalni program	7.528	7.539	7.122	6.993	4.791	3.863	9.178	17.843	17.491	6.752	6.715	16.818
1.9 Umetnost in kultura	3.678	4.419	4.546	4.355	3.941	2.772	5.941	7.702	5.172	5.475	4.180	5.013
1.10 Znanost	547	930	484	347	351	319	923	834	323	409	205	604
1.11 Verski program	1.008	1.241	1.154	1.441	913	1.033	2.624	3.801	13.233	12.311	8.392	9.939
1.12 Oddaje za Slovence zunaj RS	1.524	759	698	62	73	164	540	642	508	503	706	235
1.13 Program za italijansko in madžarsko narodno skupnost v RS	0	0	0	0	0	530	501	673	224	298	419	323
1.14 Drug program	3.601	4.888	2.931	3.543	4.704	8.268	7.075	6.876	9.336	16.653	7.372	5.844
2. TV PRODAJA	5.110	5.128	3.773	4.053	3.353	7.366	5.270	4.176	6.831	6.737	6.829	8.656
3. OGLASI	13.334	16.066	13.590	16.783	15.280	11.393	13.200	13.258	10.218	12.498	20.816	12.718
4. PROMOCIJSKI PROGRAM	3.497	4.081	3.326	2.691	2.585	2.568	4.337	6.434	8.149	5.290	6.319	6.662
5. VIDEOSTRANI IN TV PANORAMA	123.455	141.622	140.154	120.867	124.712	123.785	144.681	167.419	133.607	148.304	131.526	124.587

Vir: Statistični urad RS.

Leta 2015 so televizije 60 % programskega časa namenile vsebinskemu delu programa, 40 % pa TV-prodaji, oglasom, promocijam in videostranem ter TV panorami. To razmerje je bilo v preteklosti drugačno, manj v prid prvemu in bolj drugemu (tabela 23).

V strukturi televizijskih zvrsti je bilo leta 2015 največ časa namenjenega glasbi (26 %) in igranemu (23 %) programu. Sledijo informativni program (12 %), šport (10 %), izobraževalni program (8 %), razvedrilni in dnevno-informativni (oba po 6 %) ter verski program (4,6 %). Na repu so oddaje o umetnosti in kulturi (2 %), oddaje o znanosti (0,3 %), oodaje za Slovence po svetu in madžarsko ter italijansko narodno skupnost v Sloveniji (oboje po 0,1 %). Če primerjamo to strukturo z letom 2004, ugotovimo, da je največ časa pridobil verski program, ki se je povečal za petkrat (graf 20).

Graf 20: Struktura predvajanih televizijskih zvrsti (2004 in 2015)

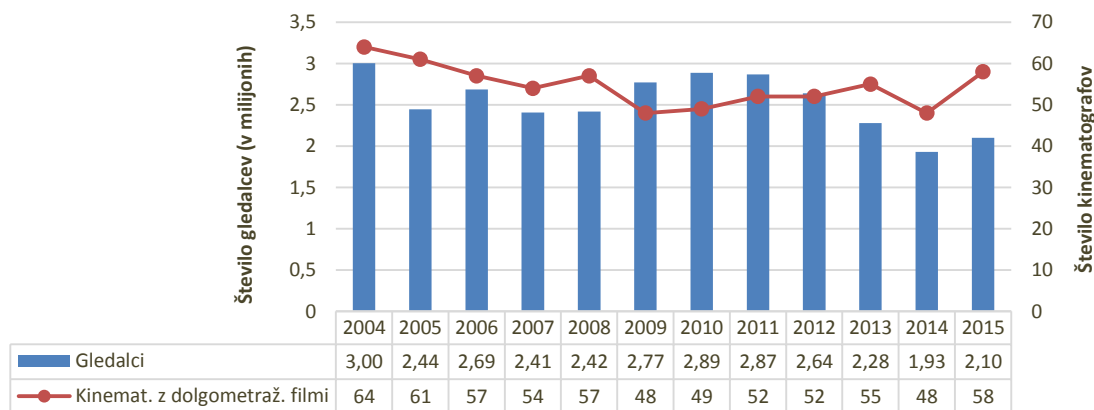

Vir: Statistični urad RS.

Kinematografi z dolgometražnimi filmi

Tako število kinematografov kot gledalcev filmov v njih se zmanjšuje. V obdobju 2004–2015 se je število kinematografov zmanjšalo za 10 %, število gledalcev pa kar za 30 %.

Graf 21: Kinematografi z dolgometražnimi filmi in njihov obisk (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Poudariti kaže, da zmanjševanje obiska kinematografov ni kazalnik obsega filmske potrošnje, saj so kinematografi vsaj od osemdesetih let dvajsetega stoletja, tj. od razmaha domače uporabe videorekorderjev vse manj ekskluzivni prostor za ogled filma. Zlasti pa so se načini gledanja filmov diverzificirali in se odmaknili od fizičnega prostora kinematografov s širokopasovnim dostopom do interneta tudi na mobilnih napravah, z zniževanjem cen podatkovnega prenosa ter z nastankom spletnih ponudnikov videovsebin (Aveyard, 2016: 141,143).³⁴ Danes ima v Sloveniji fiksni širokopasovni dostop do interneta že 72,3 % gospodinjstev (AKOS, 2017, str. 33),³⁵ povečuje se tudi odstotek naročnikov s hitro širokopasovno povezavo do interneta.³⁶ V prvem četrtletju leta 2016 je 24 % oseb internet uporabljalo za gledanje internetne TV v živo ali s časovnim zamikom, 13 % pa za gledanje pretočnih videovsebin komercialnih ponudnikov na zahtevo, kot so npr. filmi in nanizanke (Statistični urad RS, 2016).³⁷

Poklicni orkestri in zbori

Število koncertov poklicnih orkestrov in zborov ter njihov obisk bomo predstavili v krajšem časovnem intervalu, saj je Statistični urad leta 2010 spremenil metodologijo in nekatere zборе izločil iz vzorca raziskave. Od leta 2010 do 2015 se je število orkestrov in zborov in tudi število koncertov, odigranih v matični hiši, povečalo za dobrih 50 %. V obdobju 2010–2012 je raslo linearno, od leta 2013 pa močno niha navzgor in navzdol. Zelo niha tudi absolutno število poslušalcev, ki je naraslo, če primerjamo samo leti 2010 in 2015, za 8 %, medtem ko se je povprečno število poslušalcev na koncert zmanjšalo za 30 %.

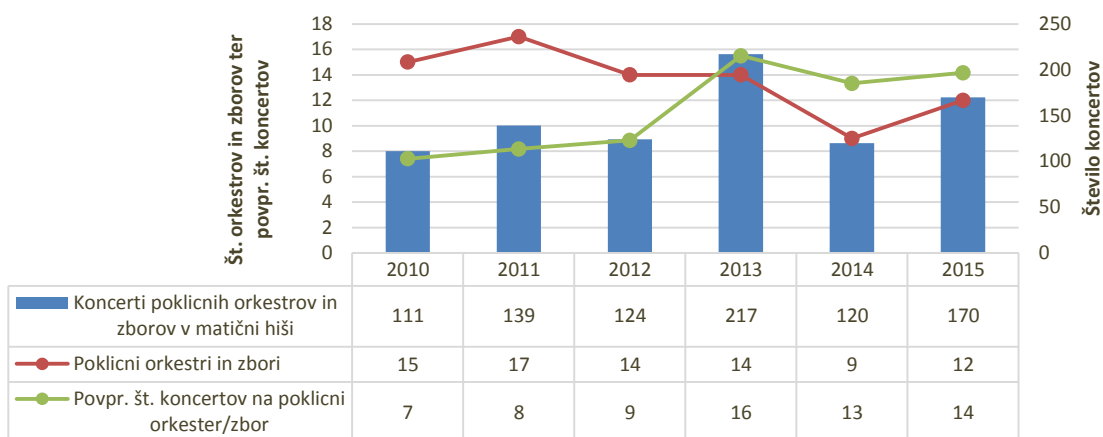
³⁴ Aveyard, Karina (2016). Film consumption in the 21st century: engaging with non-theatrical viewing. *Media International Australia* 160 (1), str. 140–149.

³⁵ AKOS (2017). [Poročilo o razvoju trga elektronskih komunikacij za prvo četrtletje 2017](#).

³⁶ Kljub temu pa na področju povezljivosti še ne dosegamo evropskega povprečja. V Sloveniji ima mobilno širokopasovno omrežje 57 % naročnikov v primerjavi s povprečjem EU, ki znaša 84 %, fiksno širokopasovno omrežje s hitrostjo nad 30 Mb/s pa 24 %, v primerjavi s povprečjem EU, ki je 37 % ([Poročilo o digitalnem napredku v Evropi \(EDPR\) za leto 2017](#), Profil države Slovenije, str. 3.)

³⁷ SURS (2016). [Uporaba interneta v gospodinjstvih in pri posameznikih](#).

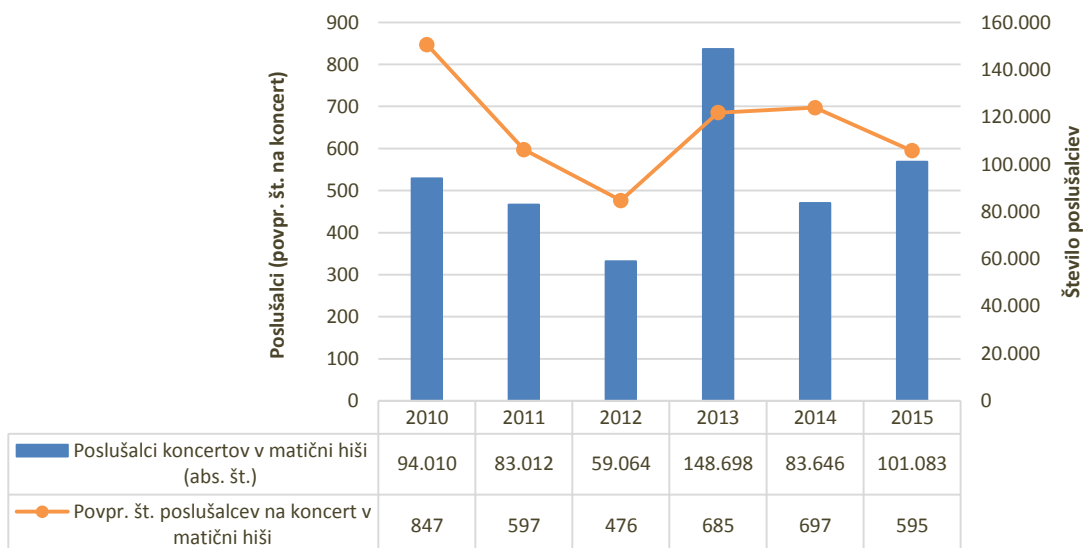
Graf 22: Poklicni orkestri in zbori ter koncerti v matični hiši (2010–2015)*

Vir: Statistični urad RS.

*V primerjavi z letom 2009 se je v letu 2010 število poklicnih orkestrjev in zborov zmanjšalo, ker so bile nekatere enote izločene iz opazovane populacije. Zbrani podatki za obdobje od leta 2011 so bili uteženi zaradi manjkajočih odgovorov (neodgovorov). Skupni seštevki podatkov v tabelah se zaradi zaokroževanja decimalnih števil morda minimalno razlikujejo od posameznih podatkov.

Graf 23: Poslušalci koncertov v matični hiši (2010–2015)

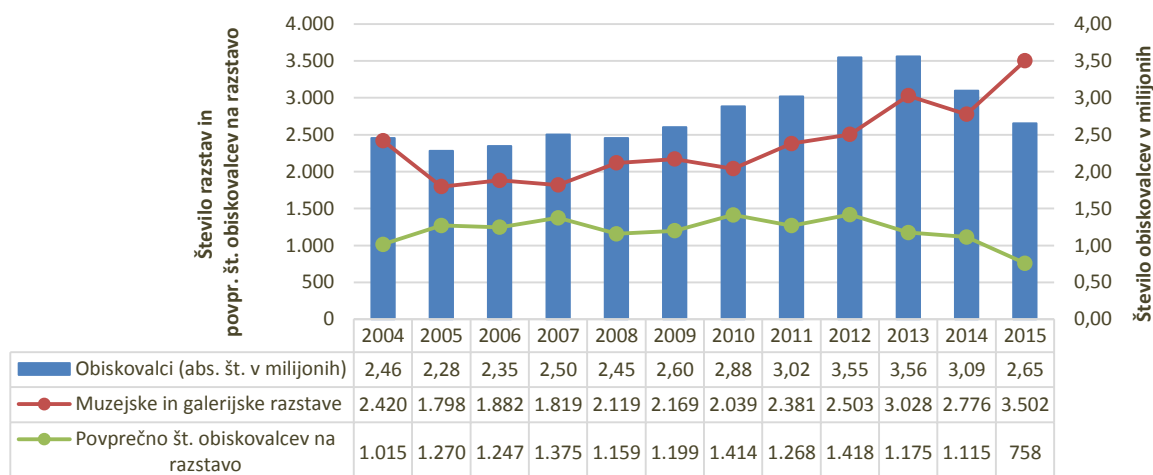

Vir: Statistični urad RS.

Muzeji in galerije

Število razstav (stalnih in začasnih) v muzejih in galerijah narašča od leta 2005 naprej, medtem ko absolutno število obiskovalcev precej niha, povprečno število obiskovalcev na razstavo pa se zadnja tri leta zmanjšuje. V letu 2015 se je število razstav v primerjavi z letom prej povečalo za 26 %, absolutno število obiskovalcev pa zmanjšalo za 14 %.

Graf 24: Razstave in obiskovalci v muzejih ter galerijah (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Kulturni domovi

Število prireditev v kulturnih domovih je začelo naraščati leta 2010, izrazito pa se je povečalo v letu 2012, ko je bilo več kot 17 tisoč prireditev. Število je naslednji dve leti precej padlo – na 11- oz. 12 tisoč, leta 2015 pa spet občutno naraslo na slabih 16 tisoč. Število obiskovalcev je nihalo bolj ali manj v skladu s številom prireditev, razen leta 2012, ko se je obisk povečal veliko bolj kot število prireditev.

Takrat je bilo povprečno 511 obiskovalcev na prireditvi, leta 2015 pa 254, kar je približno toliko kot druga leta.

Tabela 24: Prireditve v kulturnih domovih in njihov obisk (2004–2015)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Prireditve v kulturnih domovih (v tisočih)	9,34	8,93	7,72	8,32	9,37	8,86	11,12	11,45	17,47	11,09	12,01	15,76
Obiskovalci (v milijonih)	2,05	1,73	1,84	2,35	2,15	2,25	2,38	2,94	8,94	2,67	3,06	4,00
Povpr. št. obiskovalcev na prireditvi	220	194	239	282	230	254	214	256	511	241	254	254

Vir: Statistični urad RS.

Gledališča

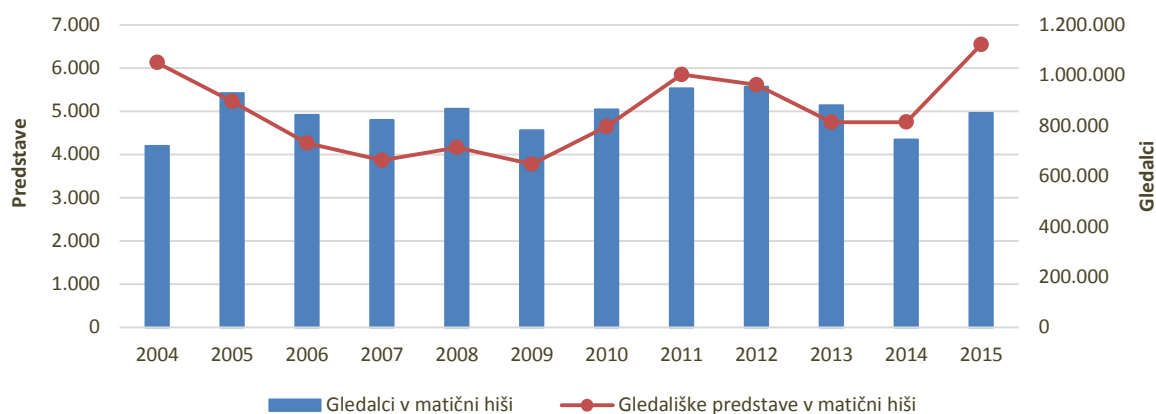
Število gledaliških predstav v matičnih hišah, premier in gledalcev je v opazovanem obdobju precej nihalo, a je kljub temu mogoče zaznati splošen trend rasti. Kljub temu pa v zadnjih letih obisk na predstavo ne sledi rasti števila predstav. Najboljše razmerje je bilo leta 2007, ko si je 3.864 predstav ogledalo 822.351 gledalcev (povprečno 213 gledalcev na predstavo), najslabše pa leta 2015, ko si je 6.544 predstav ogledalo 850.367 gledalcev (povprečno 130 gledalcev na predstavo).

Tabela 25: Gledališke predstave in njihov obisk (2004–2015)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Gledališke predstave v matični hiši	6.124	5.226	4.264	3.864	4.160	3.776	4.650	5.848	5.610	4.746	4.748	6.544
Od tega premiere	195	246	229	221	205	236	307	316	450	262	287	287
Gledalci v matični hiši	719.450	928.629	842.256	822.351	867.220	782.491	864.482	948.618	955.031	881.252	745.434	850.367
Povprečno št. gled. na predstavo v matični hiši	117	178	198	213	208	207	186	162	170	186	157	130

Vir: Statistični urad RS.

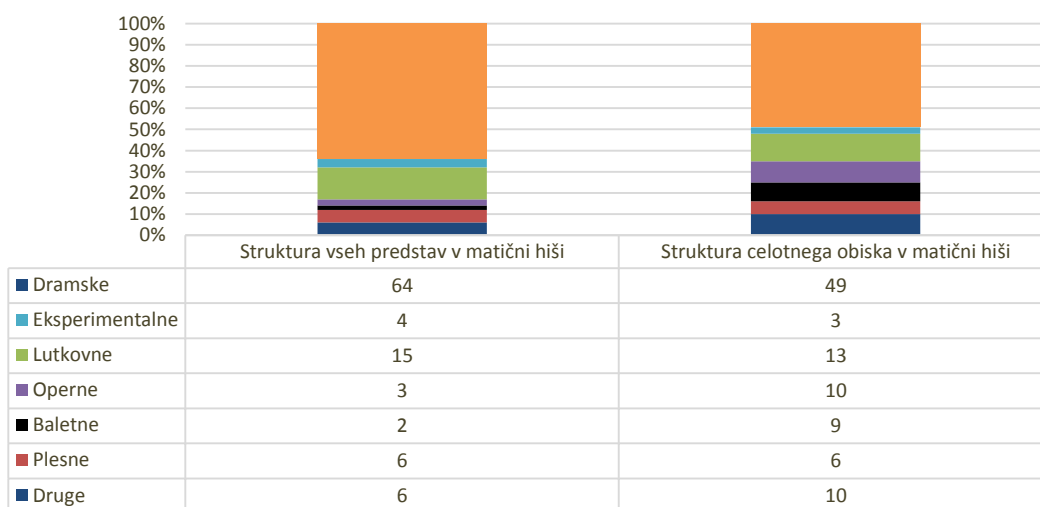
Graf 25: Razmerje med gledališkimi predstavami in obiskom (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

V grafu 26 vidimo, da se struktura predstav in struktura njihovega obiska – tj. kolikšen odstotek gledalcev si je ogledal posamezno vrsto predstave – razlikujeta. Največje neskladje je pri dramskih predstavah.

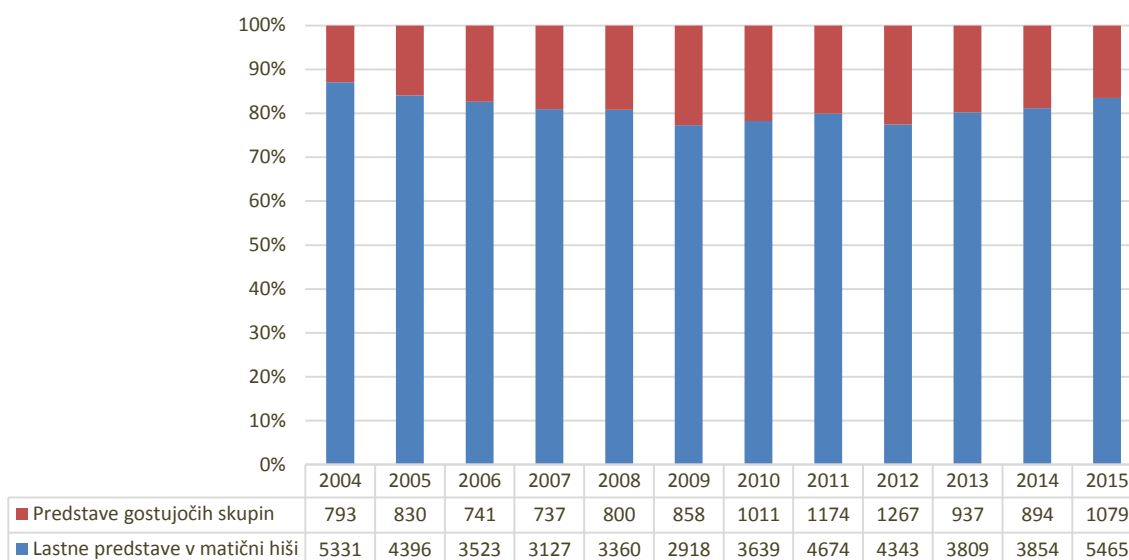
Graf 26: Struktura predstav in struktura njihovega obiska (2015)

Vir: Statistični urad RS.

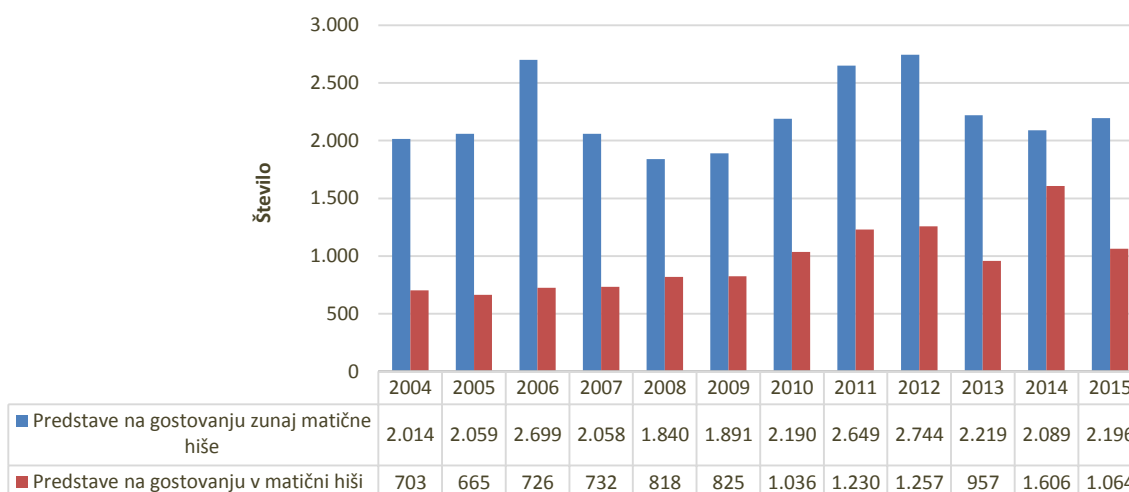
Statistika spremlja dve vrsti gostovanj – »gostovanja v matični hiši« so izvedba predstav drugih gledališč na odru gledališča, ki je poročalo podatke, »gostovanja zunaj matične hiše« pa so izvedbe predstav gledališča, ki je poročalo podatke, na odrih drugih – npr. drugih gledališč, kulturnih domov, festivalov itd. v Sloveniji in tujini. Gostujočih predstav v matični hiši je približno 16 % – na vsakih šest lastnih predstav v matični hiši gledališče gosti eno predstavo. Od leta 2004 do 2012 je odstotek gostujočih predstav (glede na vse predstave v matični hiši) naraščal, od 2013 pa zlagoma pada (graf 27). SURS za gostovanja zunaj matične hiše ne objavlja podatkov na takšen način, da bi lahko izračunali odstotek predstav zunaj matične hiše glede na vse lastne predstave, objavlja pa podatke o številu predstav zunaj matične hiše. V grafu 28 vidimo, da je gostovanj zunaj matične hiše bistveno več kot gostovanj v matični hiši. Če bi slovenska gledališča gostovala predvsem drug pri drugem, bi bilo število gostujočih predstav v matični hiši približno enako številu gostujočih predstav zunaj njih, a veliko gostujejo tudi na negledaliških odrih.

Graf 27: Razmerje med lastnimi in gostujočimi predstavami v matični hiši (2004–2015)

Vir: Statistični urad RS.

Graf 28: Predstave na gostovanjih zunaj matične hiše in gostovanjih v njej (2004–2015)*

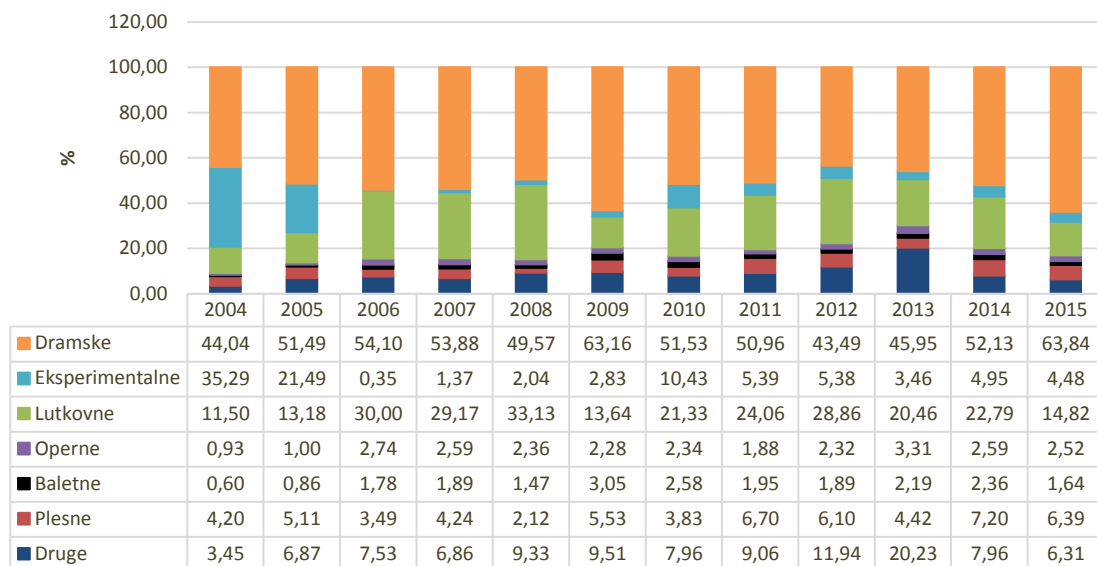

Vir: Statistični urad RS.

* Približno 80 % gostovanj zunaj matične hiše je v Sloveniji.

Oglejmo si še, kako se je spreminjala struktura predstav odigranih v matičnih gledališčih. Graf 29 kaže, da se je v obdobju 2004–2015 močno zmanjšal odstotek eksperimentalnih predstav (za osemkrat), vse druge zvrsti pa so se okrepile.

Graf 29: Struktura predstav (2004–2015)*

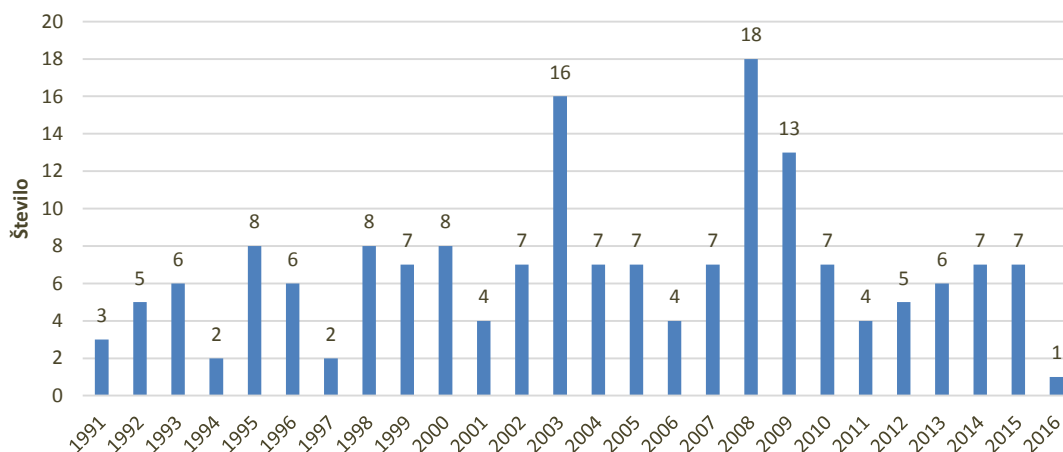
Vir: Statistični urad RS.

*Zbrani podatki za obdobje od leta 2011 so bili uteženi zaradi manjkajočih odgovorov (neodgovorov).

Festivali

Po informacijah spletnega portala za mednarodno sodelovanje v kulturi Culture.si se v zadnjih letih v Sloveniji odvije okrog 200 festivalov (tabela 26). Daleč največ je glasbenih – približno 40 %, najmanj pa s področja kulturne dediščine. Prvi slovenski festival je bil Majski salon, letni pregled likovnega ustvarjanja pri nas, ki se je pričel leta 1909 in živi še danes. Po drugi svetovni vojni je vsako leto vzniknil vsaj kakšen festival, posebej pa so se razmahnili po osamosvojitvi Slovenije in naraščali, nihaje sicer, pa vendar, do prvih let gospodarske krize (graf 30). Večina festivalov se odvije od maja do septembra in mnogi (zlasti glasbeni) potekajo istočasno.

Graf 30: Časovnica festivalov – novi festivali v posameznem letu (1991–2016)*

Vir: Culture.si

* Podatkovna baza Culture.si ne beleži vseh festivalov v Sloveniji, temveč le: a) festivale z mednarodnim programom, b) pregledne festivale slovenske produkcije, ki so zanimivi za tuje producente oz. goste kot predstavitevno–promocijski (ang. showcase) festivali in c) izbrane festivale nesovne kulturne dediščine (manjši regionalni festivali niso vključeni). Na nihanje števil – poleg vznikanja, združevanja in prenehanja festivalov – vpliva tudi število bienalnih oz. trienalnih festivalov (v lihih letih se odvije 13 bienalnih festivalov, v sodih pa 5; v Sloveniji imamo tudi dva trienala).

Tabela 26: Festivali po področjih (2012–2016)*

Področje	2012	2013	2014	2015	2016
Glasba	83	85	80	86	77
Ples in gledališče	27	30	28	29	25
Več različnih področij	24	24	25	25	26
Film	19	19	22	24	21
Novi mediji in vizualne umetnosti	14	17	16	17	18
Knjiga	12	11	10	11	11
Arhitektura in oblikovanje	8	10	9	9	7
Nesovna kult. dedišč.	4	4	4	4	4
Skupaj	191	200	194	205	189

Vir: Culture.si

* Podatkovna baza Culture.si ne beleži vseh festivalov v Sloveniji, temveč le: a) festivale z mednarodnim programom, b) pregledne festivale slovenske produkcije, ki so zanimivi za tuje producente oz. goste kot predstavitevno–promocijski (ang. showcase) festivali in c) izbrane festivale nesovne kulturne dediščine (manjši regionalni festivali niso vključeni). Na nihanje števil – poleg vznikanja, združevanja in prenehanja festivalov – vpliva tudi število bienalnih oz. trienalnih festivalov (v lihih letih se odvije 13 bienalnih festivalov, v sodih pa 5; v Sloveniji imamo tudi dva trienala).

Delovno aktivni v kulturi

Glavna splošna vira podatkov o zaposlenosti v kulturi sta mednarodna *Anketa o delovni sili* in nacionalni *Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP)*, ki pa podatke zbirata in objavljata po različnih metodologijah in so si zato različni. Podatke iz *Ankete o delovni sili* bomo uporabili za mednarodno primerjavo slovenske situacije z državami EU. Anketa prikazuje delovno aktivne osebe z izobrazbo oz. poklicem s področja kulture ne glede na dejavnost, v kateri so zaposleni.³⁸ *Statistični register delovno aktivnega prebivalstva* beleži delovno aktivne osebe po dejavnostih, zato bomo z njegovo pomočjo ugotavljali stanje v dejavnostih, ki jih uvrščamo na področje kulture, pri čemer bomo upoštevali vse osebe, ne glede na vrsto njihove izobrazbe oz. poklica.³⁹ Namreč, klasifikacija tega registra tudi na najbolj podrobni ravni ni dovolj natančna, da bi lahko iz nje izluščili le podatke o številu oseb z izobrazbo s področja umetnosti oz. kulture. Klasifikacija omogoča prikaz 32 skupin poklicev, ki so bolj ali manj povezani s kulturo in umetnostjo (npr. igravec, fotograf, knjižničar, notranji oblikovalec pa tudi izdelovalci predmetov domače obrti) ter 14 skupin poklicev, ki so z njima povezani delno, npr. ne razlikuje predmetnega učitelja likovnega pouka od predmetnega učitelja gospodinjstva, arheologa od sociologa, agenta za glasbene prireditve do agenta za šport itn. Druga omejitev prikazovanja podatkov iz Statističnega registra delovno aktivnega prebivalstva (kakor tudi vseh drugih statističnih podatkov) pa je načelo statistične zaupnosti, ki Statistični urad RS omejuje pri posredovanju podatkov, ki bi povečali možnosti razkritja poročevalske enote. Ta nevarnost lahko nastopi v primeru, ko na določenem področju deluje majhno število pravnih subjektov.⁴⁰ Tako pri podatkih o zaposlenosti načelo statistične zaupnosti⁴¹ preprečuje pridobitev informacije o tem, koliko oseb je bilo zaposlenih v radijski dejavnosti, na področju izdajanja časopisov, v televizijski dejavnosti ter koliko je bilo samozaposlenih na nekaterih področjih (npr. kinematografska dejavnost, izdajanje računalniških iger, trgovina na drobno v specializiranih prodajalnih s knjigami). Zato je zaposlitvena situacija predstavljena na višji ravni splošnosti, kot bralec te analize morda pričakuje. Poglavje zaključimo s še tretjo vrsto podatkov o delovni aktivnosti – s številom zaposlenih v javnih zavodih v kulturi.

Delovno aktivni v kulturi po Anketi o delovni sili – mednarodno primerjalni pogled

Anketa o delovni sili je leta 2015 naštel 32.200 delovno aktivnih v kulturi. Odstotek delovno aktivnih v kulturi⁴² v celotnem številu delovno aktivnih je bil po Anketi o delovni sili leta 2015 v Sloveniji višji od povprečja EU. Znašal je 3,5 %, kar je Slovenijo uvrstilo na 10. mesto med opazovanimi državami (graf 31). Pri nas je večji odstotek teh zaposlitev kot denimo v Belgiji, Avstriji, Nemčiji, Avstriji, Franciji itd.

³⁸ Ključ je torej posameznikov poklic in ne dejavnost, v kateri ga opravlja, zato so upoštevani tudi npr. takšni primeri: industrijska oblikovalka v oddelku za razvoj v avtomobilski industriji, novinarka v oddelku za stike z javnostmi in finančnem podjetju, prevajalec v farmacevtski družbi, krajinska arhitektka v gradbeniškem podjetju, itn.

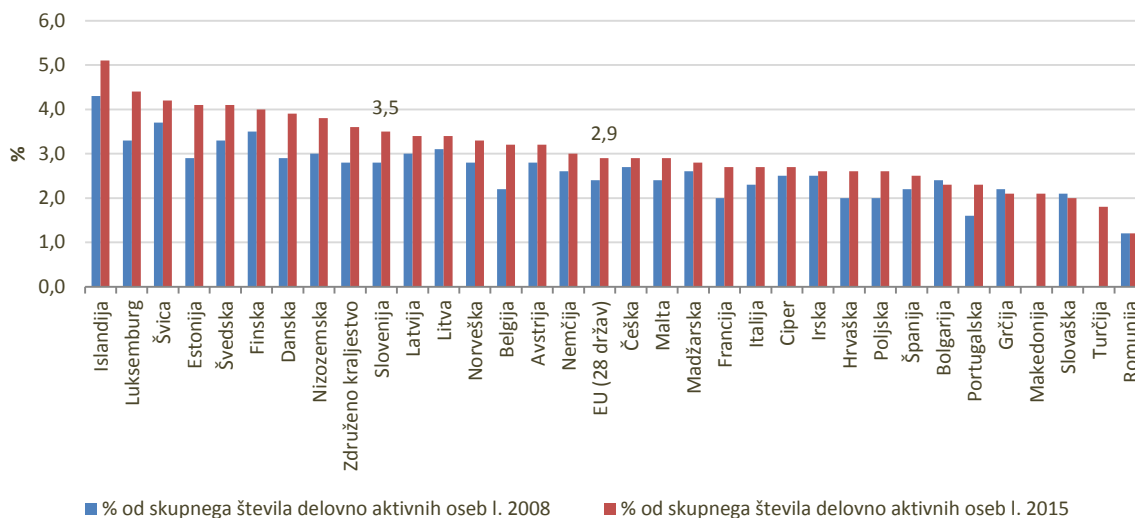
³⁹ Ključ je dejavnost, v kateri je posameznik zaposlen in ne vrsta njegovega poklica, zato so upoštevani tudi npr. takšni primeri: računovodja v knjižnici, računalniška inženirka v arhitekturnem biroju itn.

⁴⁰ Statistično zaupen podatek je tisti, ki ne presega (npr. številskega) praga statistične zaupnosti, ki je prav tako tajen. Npr. če je v določeni dejavnosti, manj kot *n* poslovnih subjektov, Statistični urad RS števila zaposlenih v teh subjektih na objavi (tudi, če jih je več sto) in tudi pojasnila čemu ne (razen, da ne presega praga statistične zaupnosti).

⁴¹ Več o statistični zaupnosti glej tukaj: <http://www.stat.si/statweb/FundamentalPrinciples/StatConf>

⁴² Upoštevani zaposleni in samozaposleni v dejavnostih iz Standardne klasifikacije dejavnosti, ki jih po priporočilih projekta ESSnet ([ESSnet: CULTURE, European Statistical System Network on Culture, Final Report](#), 2012, str. 64–67) uvrščamo na področje kulture: izdajanje knjig; izdajanje časopisov; izdajanje revij in druge periodike; izdajanje računalniških iger; dejavnosti v zvezi s filmi, video- in zvočnimi zapisi; radijska in televizijska dejavnost; dejavnost tiskovnih agencij; arhitektura in urbanistična dejavnost; oblikovanje, aranžerstvo, dekoraterstvo; izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje na področju kulture in umetnosti; kulture in razvedrilne dejavnosti, dejavnost knjižnic, arhivov, muzejev in druge kulturne dejavnosti, ne glede na vrsto izobrazbe, ki je lahko tudi nekultumiška/neumetniška in zaposleni v drugih dejavnostih, ki imajo izobrazbo s področja kulture oz. umetnosti. Več na povezavi: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Culture_statistics_-_cultural_employment#Data_sources_and_availability

Graf 31: Odstotek delovno aktivnih v kulturi v celotnem številu delovno aktivnih (evropske države, 2008 in 2015)

Vir: Eurostat.

Med delovno aktivnimi v kulturi je bilo pri nas nekaj več moških (16.400 oz. 51 %) kot žensk (15.800 oz. 49 %), kar je boljše razmerje kot v vseh dejavnostih skupaj, kjer je delovno aktivnih 10 % več moških kot žensk (M: 55 %, Ž: 45 %). V baltiških državah je razmerje med delovno aktivnimi v kulturi v prid ženskam (pribl. 60 % jih je), v Avstriji in Veliki Britaniji pa je ravno obratno – v kulturi dela 58 % moških in 42 % žensk. (Culture statistics, 2016, str. 64).⁴³ Med delovno aktivnimi v kulturi tako v Evropi (61,1 %) kot v Sloveniji (55,9 %) prevladujejo visoko izobraženi. Topogledno so prve tri države Luksemburg (79 %), Španija (76,6) in Litva (73,7 %), zadnje tri pa Turčija (35,8 %), Italija (45,1 %) in Malta (45,5 %).⁴⁴

Tabela 27: Socialnodemografske značilnosti delovno aktivnih v kulturi (Slovenija, 2015)

Socialno-demografska značilnost	%
Spol	
moški	51
ženski	49
Izobrazba	
osnovnošolska in manj	2,48
srednješolska in višješolska	41,62
visokošolska in več	55,9
Starost	
15–29 let	20,12
30–39 let	32,82
40–49 let	26,63
50–59 let	17,96
60 let in več	2,48

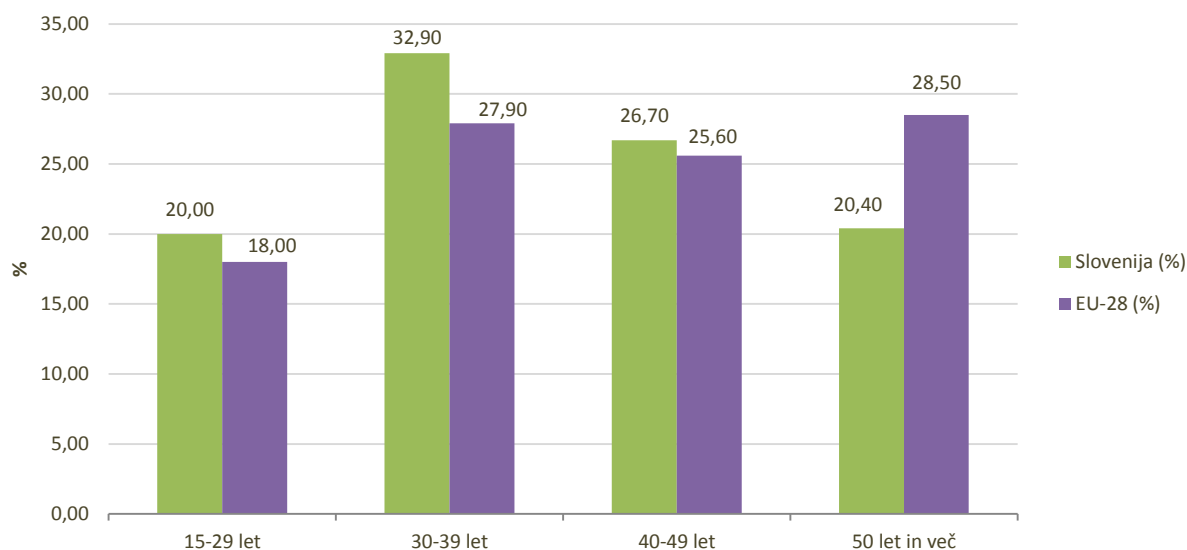
Vir: Eurostat.

Starostna struktura delovno aktivnih v kulturi je v Sloveniji mlajša, kot je povprečje EU-28 – pri nas je dobrih 20 % delovno aktivnih v kulturi starih 50 let in več, v EU-28 pa slabih 30 % (graf 32). In še v nečem se precej razlikujemo od povprečja – kriza na trgu dela je najbolj prizadela najmlajšo starostno skupino, saj se je v obdobju od 2008 do 2015 v starostni skupini od 15–29 let odstotek delovno aktivnih (glede na vse delovno aktivne v kulturi) najbolj zmanjšal (graf 33).

⁴³ Culture Statistics, 2016 Edition (2016). Luxembourg: Publications Office of the European Union.

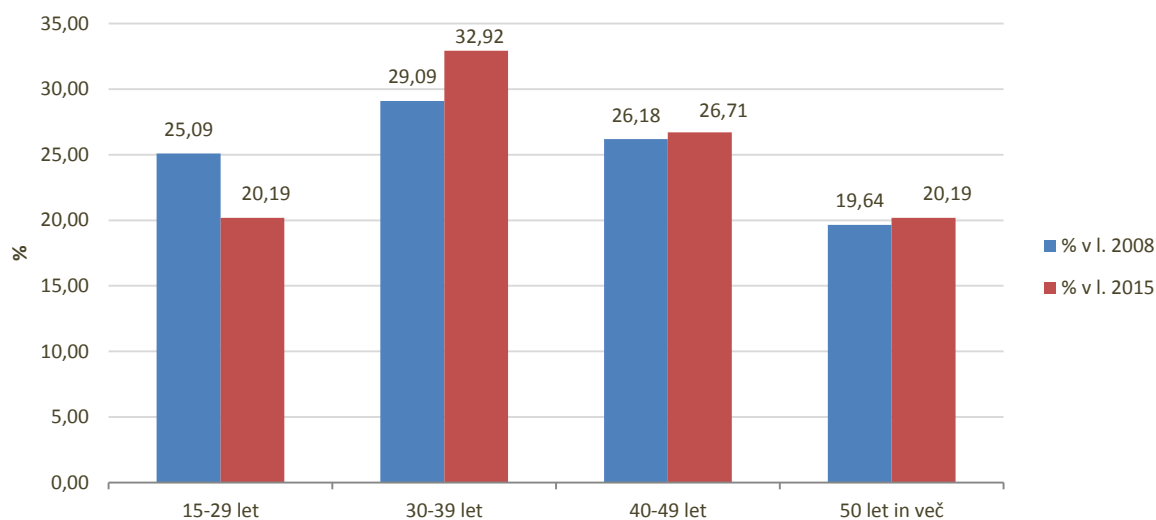
⁴⁴ Vir: podatki iz mednarodne Ankete o delovni sili: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/culture/cultural-employment/data/database>.

Graf 32: Starostna struktura delovno aktivnih v kulturi (Slovenija ns. povprečje EU–28, 2015)

Vir: Eurostat

Graf 33: Delovna aktivnost v kulturi po starostnih skupinah (Slovenija, 2008 in 2015)

Vir: Eurostat

Iz Ankete o delovni sili so na voljo tudi mednarodne primerjave o delovni aktivnosti dveh skupin poklicev v kulturi – »umetniški ustvarjalci, poustvarjalci« ter »pisatelji, novinarji, jezikoslovci«. ⁴⁵ Preden jih predstavimo, kaže opozoriti, da imajo slovenski podatki o teh poklicih nizko stopnjo zanesljivosti. ⁴⁶

Leta 2015 je bilo v Sloveniji 9.000 pisateljev, novinarjev, jezikoslovcev, umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev, kar predstavlja približno 30 % vseh delovno aktivnih v kulturi, kakršno je tudi povprečje EU-28. Njihovo število se je v primerjavi z letom 2011 ⁴⁷ zmanjšalo za približno 3 %, medtem ko se je v

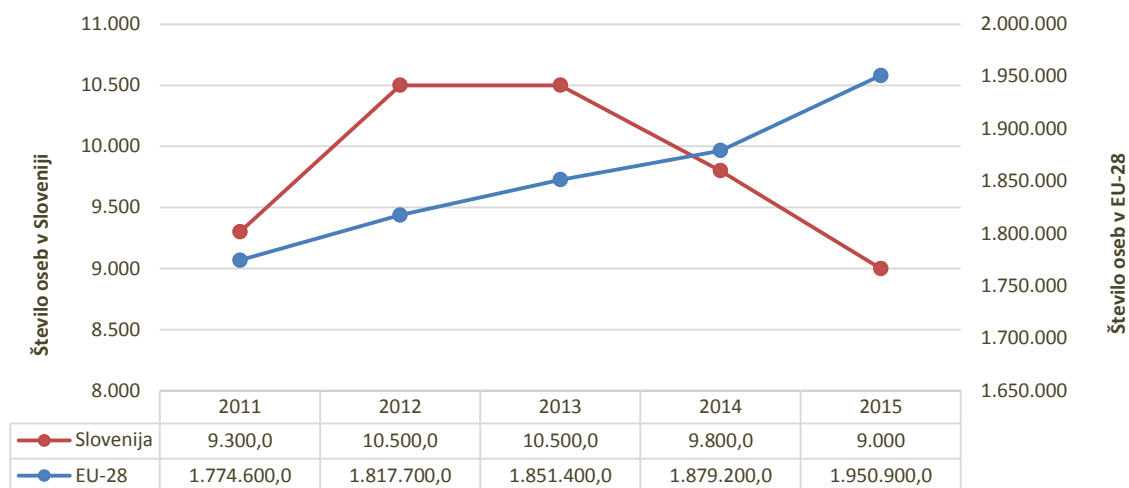
⁴⁵ Ti dve skupini Standardne klasifikacije poklicev – SKP-08 zajemata naslednje poklice: v skupini 264 z imenom »pisatelji, novinarji in jezikoslovci« so poleg njih tudi kritiki, dramaturgi, scenaristi, prevajalci, tolmači ipd.; v skupini 265 »umetniški ustvarjalci, poustvarjalci« pa so vizualni umetniki, glasbeniki, pevci, skladatelji, plesalci, koreografi, igralci, režiserji, producenti, napovedovalci, stand-up komedijanti itd. Podrobnejši pregled poklicev je na voljo v kodiranih seznamih Standardne klasifikacije poklicev, npr. [tukaj](#).

⁴⁶ Eurostat ne pove čemu so manj zanesljivi, le označi jih kot takšne. Glej grafe [tukaj](#) in datoteko [tukaj](#).

⁴⁷ Podatki o teh poklicih pred letom 2011 so bili zbrani z drugačno metodologijo, zato referenčno leto ni 2008 (kot prej), temveč 2011.

povprečju EU-28 povečalo za približno 10 %. Zmanjšanje pa ni potekalo linearno, saj jih je bilo še leta 2014 več kot leta 2011 (graf 34).

Graf 34: Delovna aktivnost pisateljev, novinarjev, jezikoslovcev, umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev (Slovenija in povprečje EU-28, 2011–2015)

Vir: Eurostat

Tabela 28 prikazuje razlike med povprečjem EU-28 in Slovenijo za vse delovno aktivne in delovno aktivne pisatelje, novinarje, jezikoslovce, umetniške ustvarjalce in poustvarjalce. Najbolj izrazite so v dveh primerih – pri odstotku visoko izobraženih, ki jih je v Sloveniji bistveno manj, kot je povprečje EU-28 in odstotku zaposlenih za poln delovni čas, ki pa jih je bistveno več.

Tabela 28: Socialnodemografske značilnosti delovno aktivnih pisateljev, novinarjev, jezikoslovcev, umetniških ustvarjalcev in poustvarjalcev (Slovenija in povprečje EU-28, 2015)

2015	Vsi delovno aktivni		Delovno aktivni pisatelji, novinarji, jezikoslovci, umetniški ustvarjalci in poustvarjalci	
	EU-28 %	Slovenija %	EU-28 %	Slovenija %
Mladi (15-19 let)	19	17	17	11
Visokošolska izobrazba	33	34	72	64
Stalna zaposlitev (oz. za nedoločen čas)	86	82	77	73
Samozaposleni	15	13	48	42
Poln delovni čas	80	89	70	91
Ena zaposlitev/slужba	96	97	90	95

Vir: Eurostat

Delovno aktivni v kulturi po Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva

Slovenski Statistični register delovno aktivnega prebivalstva (SRDAP) je konec leta 2015 beležil 25.282 delovno aktivnih v kulturi. Kot rečeno uporablja register drugačno metodologijo od Ankete o delovni sili, zato se njuni podatki razlikujejo. Ključna razlika med njimi v pričujoči analizi je, da anketa med delovno aktivne v kulturi šteje osebe, ki imajo izobrazbo s področja kulture oz. umetnosti ne glede na dejavnost, v kateri so zaposleni, registrski podatki pa se nanašajo na vse delovne aktivne v dejavnostih, ki jih (na podlagi priporočil projekta ESSnet)⁴⁸ uvrščamo na področje kulture.

⁴⁸ ESSnet-CULTURE, European Statistical System Network on Culture, Final Report, 2012, str. 64–67.

V tabeli 29 vidimo, da se je število delovno aktivnih v kulturi v Sloveniji v obdobju od leta 2008 do leta 2015 povečalo iz 24.234 oseb na 25.282 oseb oz. za 4,3 %, medtem, ko se je število vseh delovno aktivnih v vseh dejavnostih skupaj zmanjšalo iz 880.252 na 803.644 oseb oziroma za 8,7 %.⁴⁹ Število delovno aktivnih v kulturi se je zvišalo⁵⁰ na večini področij, razen v enem ali dveh, kjer se je zmanjšalo. Zagotovo se je zmanjšalo na področju arhitekture in urbanizma, verjetno pa tudi na področju knjige in tiska. Namreč, ker je podatek za leto 2015 za dejavnost Izdajanje časopisov statistično zaupen, ne vemo, za koliko se je spremenilo skupno število zaposlenih na področju Knjige in tiska.⁵¹

⁴⁹ To so t.i. mesečni podatki, ki se nanašajo na stanje v zadnjem dnevu koledarskega leta. Obstajajo tudi t.i. letni podatki, ki so povprečje mesečnih podatkov.

⁵⁰ Zvišanje se nanaša na področje kot celoto in ne na posamezne dejavnosti, ki ga sestavljajo.

⁵¹ Lahko pa iz letnih podatkov o številu založnikov (glej poglavje ...) sklepamo, da se je število zaposlenih v dejavnosti zmanjšalo in ne povečalo.

Tabela 29: Delovno aktivni v kulturnih dejavnostih po Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva (2008–2015)

Področje	Razred SKD 2008	Ime razreda SKD 2008	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Dediščina	91.01	Dejavnost knjižnic in arhivov	1.765	1.772	1.813	1.757	1.747	1.743	1.770	1.781
Arhivi	91.02	Dejavnost muzejev	876	899	922	888	921	935	942	919
Knjižnice	91.03	Varstvo kulturne dediščine	339	359	370	458	453	446	437	422
Knjige in tisk	58.11	Izdajanje knjig	1.055	1.050	1.065	1.019	941	865	836	746
	58.13	Izdajanje časopisov	1.512	1.451	1.406	1.358	1.253	1.184	1.088	z
	58.14	Izdajanje revij in druge periodike	646	614	570	513	497	470	421	446
	63.91	Dejavnost tiskovnih agencij	188	178	170	168	156	154	195	154
	47.610	Trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s knjigami	390	393	384	384	350	286	282	421
	47.62	Trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s časopisi, revijami, papirjem, pisalnimi potrebščinami	998	930	858	799	762	679	680	629
	74.300	Prevajanje in tolmačenje	665	799	870	899	920	1.013	1.076	1.096
Vizualne umetnosti⁵²	90.03	Umetniško ustvarjanje	2.702	2.783	2.827	2.793	2.721	2.746	2.907	3.017
	74.200	Fotografska dejavnost	587	556	510	511	485	480	494	542
	74.10	Oblikovanje, aranžerstvo, dekoraterstvo	620	774	835	889	936	1.017	1.104	1.244
Arhitektura	71.11	Arhitektura in urbanistična dejavnost	2.728	2.852	2.726	2.644	2.453	2.398	2.395	2.381
Zvok, slika & multimedija	59.11	Produkcija filmov, video filmov, televizijskih oddaj	593	635	704	755	765	911	946	968
	59.12	Post produkcijske dejavnosti pri izdelavi filmov, video filmov, televizijskih oddaj	41	57	73	85	83	84	105	116
	59.13	Distribucija filmov, video filmov, televizijskih oddaj	65	41	41	37	40	26	29	29
	59.14	Kinematografska dejavnost	158	141	158	149	153	144	96	103
	58.21	Izdajanje računalniških iger	z	z	z	z	z	z	5	7
	59.20	Snemanje in izdajanje zvočnih zapisov in muzikalij	166	159	167	150	141	135	145	125
	60.10	Radijska dejavnost	864	825	774	801	739	745	755	z
	60.20	Televizijska dejavnost	1.693	1.659	1.697	1.696	1.859	1.707	1.749	z
		Radijska dejavnost in televizijska dejavnost								2.528
	47.630	Trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah z glasbenimi in video zapisi	z	z	z	z	z	z	7	5
	77.220	Dajanje videokaset in plošč v najem	66	60	50	27	15	12	13	11
Oglaševanje	73.110	Dejavnost oglaševalskih agencij	1.700	1.660	1.700	1.653	1.657	1.695	1.659	1.759
Uposabljanje	85.52	Izobraževanje, izpopolnjevanje in	1.642	1.722	1.842	1.968	1.990	2.037	2.066	2.114

⁵² Glede področja »Vizualne umetnosti« kaže opozoriti, da dejavnost, ki jo vključuje – umetniško ustvarjanje – obsega tudi dejavnosti, ki ne sodijo med vizualne umetnosti, saj poleg dejavnosti vizualnih umetnikov, vključuje tudi dejavnost samostojnih avtorjev za različna področja, tako za leposlovje kot tehniko ter dejavnost samostojnih novinarjev (podrobnosti so opisane na str. 179 v [Pojasnilih k standardni klasifikaciji dejavnosti – SKD 2008.](#)).

Področje	Razred SKD 2008	Ime razreda SKD 2008	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
		usposabljanje na področju kulture in umetnosti								
Uprizoritvene umetnosti ⁵³	90.01	Umetniško uprizarjanje	1.369	1.451	1.475	1.535	1.551	1.591	1.675	1.796
	90.02	Spremljajoče dejavnosti za umetniško uprizarjanje	298	315	349	372	378	399	465	509
	90.04	Obratovanje objektov za kulturne prireditve	494	493	501	516	515	525	552	527
Skupaj delovno aktivni v kulturi			24.234	24.636	24.866	24.832	24.493	24.436	24.894	25.282
Delovno aktivni v vseh dejavnostih skupaj*			880.252	844.655	818.975	817.311	792.948	791.323	799.958	803.644

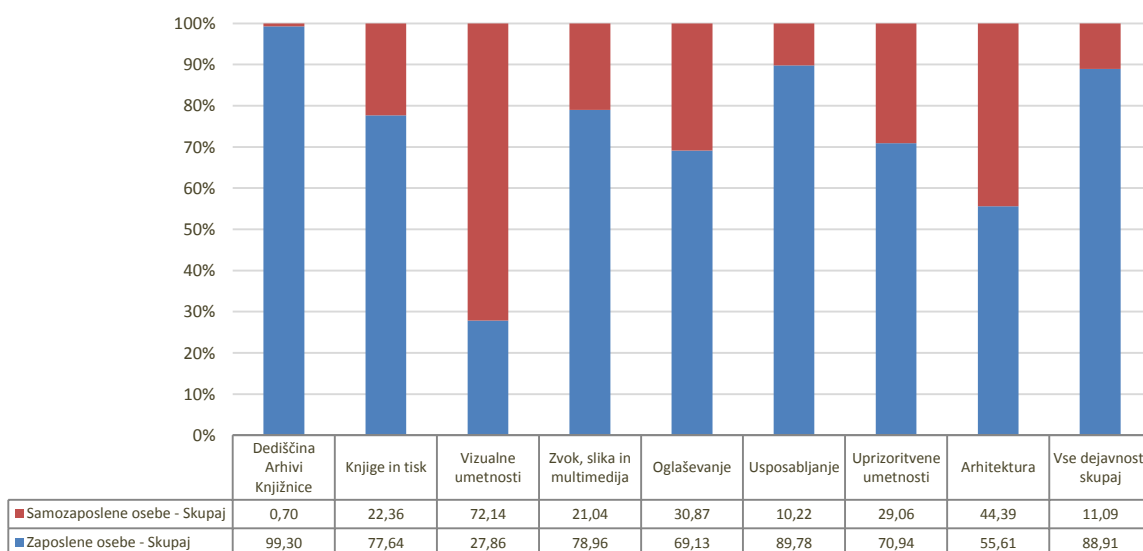
Vir: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva, Statistični urad RS, stanje na dan 31. 12. v posameznem letu.

V določenih celicah, kjer je pojav manjši od praga zaupnosti, so podatki nadomeščeni z znakom "z", a vsote (zadnji vrstici »Skupaj«) so kljub temu pravilne, saj vključujejo absolutne vrednosti, ki so zakrite z znakom »z«.

⁵³ Sem spada: priprava in izvedba gledaliških, opernih ali plesnih predstav, koncertov, lutkovnih predstav ter drugih odrskih prireditev; dejavnost gledaliških in cirkuških skupin, ansambllov, orkestrrov ipd.; dejavnost samostojnih umetnikov, kot so igralci, plesalci, glasbeniki, govorniki, predavatelji; dejavnost voditeljev predstav in prireditev, diskdžokejev.

V kulturi je odstotek samozaposlenih višji kot v drugih dejavnostih. Leta 2015 je v povprečju znašal približno eno tretjino, v vseh dejavnostih skupaj pa dobro desetino (graf 35). Daleč največ samozaposlenih je na področju vizualnih umetnosti, a tako je tudi zato, ker se v razred Standardne klasifikacije dejavnosti »umetniško ustvarjanje« (poleg slikarjev in kiparjev) uvršča tudi literarno ustvarjanje in samostojno novinarstvo, kjer samozaposleni prevladujejo.⁵⁴

Graf 35: Razmerje med samozaposlenimi in zaposlenimi v kulturnih dejavnostih (2015)*

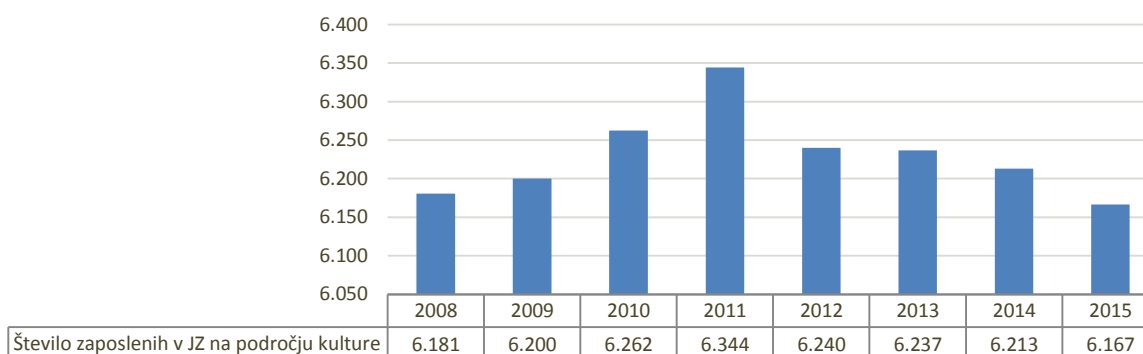
Vir: Statistični register delovno aktivnega prebivalstva, Statistični urad Republike Slovenije.

*V tem primeru SURS med samozaposlene osebe šteje tudi samostojne podjetnike.

Zaposleni v javnih zavodih v kulturi

Na koncu si oglejmo še delovno aktivnost v javnem sektorju v kulturi v obdobju 2008–2015. Število zaposlenih (na podlagi opravljenih delovnih ur) je zlagoma naraščalo vse do leta 2011, ko jih je bilo 6.344. Padeč v letu 2012 in vse nadaljnje do leta 2015, ko je bilo zaposlenih 6.167, kaže pripisati Zakonu za uravnoteženje javnih financ, ki je začel veljati 31. maja 2012 (graf 36).

Graf 36: Število zaposlenih v javnih zavodih v kulturi (2008–2015)*

Vir: podatki za leta 2008–2014 so pridobljeni s spletne strani Agencije RA za javnopravne evidence in storitve/ Plače v javnem sektorju

https://www.zipes.si/Statistike/Plače_v_javnem_sektorju/Poročila#5291. Podatki za leto 2015 pa so pridobljeni s portala OPSI <https://podatki.gov.si/dataset/stevalo-zaposlenih-na-podlagi-opravljenih-ur>.

* Število zaposlenih je izračunano iz ur v decembru, za katere je bila obračunana plača oziroma nadomestilo v breme delodajalca. Podatki se nanašajo na podskupino proračunskih uporabnikov 3.4. 3.4. Javni zavodi in drugi izvajalci javnih služb s področja kulture.

⁵⁴ Glej opombo št

Prihodki v kulturnih dejavnostih

Za celovitejši vpogled v materialni položaj kulture si kaže ogledati tudi prihodke v kulturnih dejavnostih. Informacijo o njih je mogoče dobiti iz poslovnih poročil poslovnih subjektov, ki pa jih ni treba oddati vsem (npr. samozaposlenim v kulturi, samostojnim novinarjem, samostojnim podjetnikom, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov).⁵⁵ V nadaljevanju s to omejitvijo podatkov v mislih predstavljamo podatke o prihodkih na področju kulture.⁵⁶

Leta 2015 je poslovna poročila oddalo 8.903 poslovnih subjektov v kulturi, od tega je bilo največ samostojnih podjetnikov – 50 %, 33 % je bilo gospodarskih družb, po 7 % društev in pravnih oseb zasebnega prava (v glavnem so bili to zasebni zavodi) ter 3 % oseb javnega prava (praviloma javni zavodi).

Leta 2015 je največ **samostojnih podjetnikov** delovalo v dejavnostih »umetniško ustvarjanje« (629 oseb; pri čemer osebe s statusom »samozaposleni v kulturi« niso vštete), »oblikovanje, aranžerstvo, dekoraterstvo« (532 oseb) ter »prevajanje in tolmačenje (530 oseb). Največ **gospodarskih družb** je bilo v dejavnostih »arhitekturno projektiranje« (638 družb) in »dejavnost oglaševalskih agencij« (596 družb), 92 % **društev** je delovalo v dejavnostih »umetniško ustvarjanje« (297 društev) in »umetniško uprizorjanje« (251 društev), **zasebni zavodi** so najpogosteje delovali na področjih »izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje na področju kulture in umetnosti« (146 zavodov) ter »umetniško ustvarjanje« (133 zavodov), **javni zavodi** pa na treh področjih: »dejavnost knjižnic« (59 zavodov), »izobraževanje, izpopolnjevanje in usposabljanje na področju kulture in umetnosti« (54 zavodov) ter »dejavnost muzejev« (50).

Primerjava števila poslovnih subjektov (ki so oddali poslovna poročila) po skupinah med letoma 2008 in 2015 kaže, da se je povečalo število vseh, a najbolj – za dvakrat, je naraslo število zasebnih zavodov. Tem se je v opazovanem obdobju za približno ena in polkrat povečal tudi prihodek od poslovanja, ki se je sicer drugim zmanjšal (podjetja in društva) ali povečal le malo (samostojni podjetniki in javni zavodi). V zasebnih zavodih se je v obdobju 2008–2015 bolj kot pri vseh drugih poslovnih subjektih povečala tudi povprečna plača (grafi 37, 38 in 39).

Gospodarske družbe, ki delujejo v kulturnih dejavnostih, so imele leta 2015 približno milijardo evrov čistih prihodkov od prodaje, vse poslovne osebe skupaj pa približno milijardo in pol.

Glede na to, da so gospodarske družbe ustvarile večino prihodkov, si jih oglejmo nekoliko podrobneje:

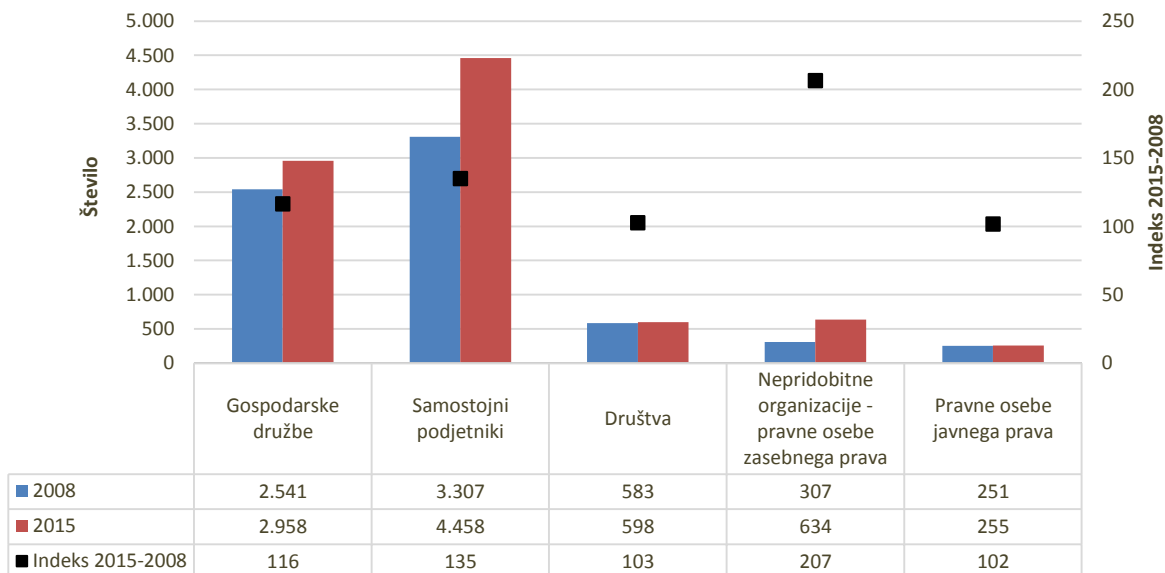
1. Dejavnosti z največjim čistim prihodkom od prodaje so bile oglaševanje (596 gospod. družb je ustvarilo pribl. 232 milijonov evrov), arhitekturno projektiranje (638 gospod. družb je ustvarilo pribl. 108 milijonov evrov) in produkcija filmov, video filmov in televizijskih oddaj (182 gospod. družb je imelo pribl. 104 milijone evrov čistih prihodkov od prodaje).
2. Ker lahko na višino skupnih čistih prihodkov v dejavnosti znantno vpliva število podjetij, ki delujejo v njej, si oglejmo čiste prihodke od prodaje še glede na število podjetij: v tem primeru sta na vrhu trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s knjigami (slabih 59 milijonov evrov je ustvarilo 14 gospodarskih družb) in trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah s časopisi in revijami (slabih 46 milijonov evrov je ustvarilo 11 gospodarskih družb), sledita dejavnost izdajanja časopisov (dobrih 87 milijonov je ustvarilo 42 gospodarskih družb) in kinematografska dejavnost (slabih 13 milijonov je ustvarilo 14 gospodarskih družb).
3. Najnižje čiste prihodke od prodaje (manj kot 300.000,00 evrov) so imele gospodarske družbe v treh dejavnostih: izdajanje računalniških iger, dajanje videokaset in plošč v najem, ter

⁵⁵ Poslovna poročila za leto 2015 je oddalo 95,6 % vseh zavezancev. Letnih poročil ni treba oddati samostojnim podjetnikom, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov (konec leta 2015 je bilo teh 20.025) in poslovnim subjektom, ki niso ustanovljeni kot pravne osebe oziroma nimajo statusa samostojnega podjetnika (npr. notariji, odvetniki, samostojni zdravstveni delavci, samozaposleni v kulturi, športniki, samostojni novinarji ter nekateri drugi poslovni subjekti in civilna združenja), ki jih je bilo konec leta 2015 skupaj 13.005 (Vir: [Letno poročilo AJPES za leto 2016](#), str. 45–46).

⁵⁶ Upoštewane so dejavnosti uz Standardne klasifikacije dejavnosti, ki jih po priporočilu projekta ESSnet-CULTURE uvrščamo med kulturne (ESSnet-CULTURE, European Statistical System Network on Culture, Final Report, 2012, str. 64–67.) Seznam dejavnosti je razviden tudi iz tabele 29 *Delovno aktivni v kulturnih dejavnostih po Statističnem registru delovno aktivnega prebivalstva (2008–2015)*.

trgovina na drobno v specializiranih prodajalnah z glasbenimi in video zapisi – upoštevajoč ali neupoštevajoč število družb v dejavnosti.

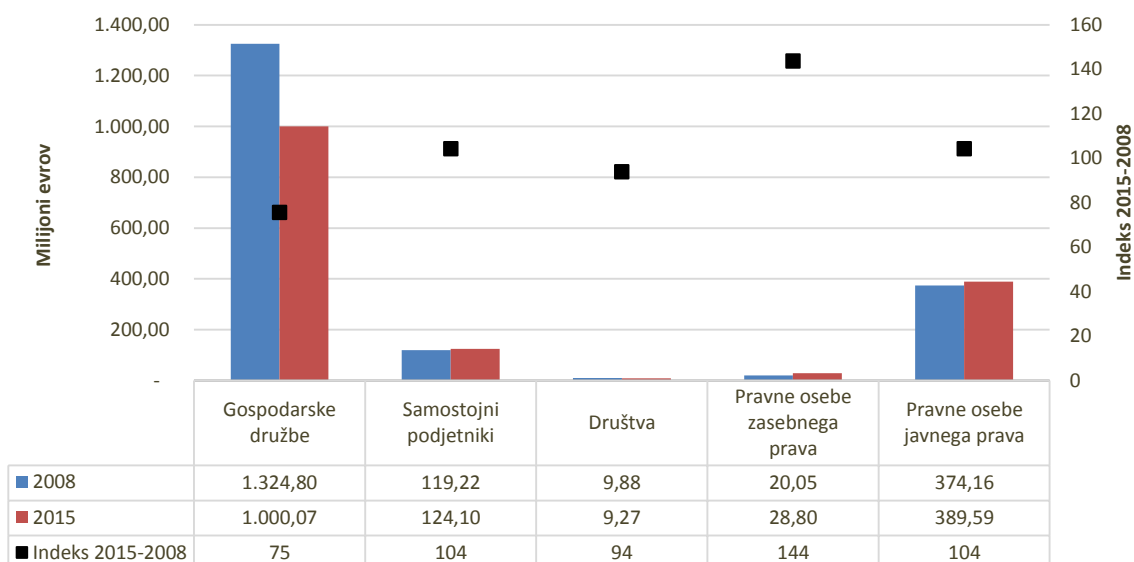
Graf 37: Poslovni subjekti (ki so oddali poslovno poročilo) glede na pravno-organizacijsko obliko (2008 in 2015)*

Vir: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve – Letna poročila za leto 2008 in za leto 2015.

* Prikaz ne vključuje poslovnih subjektov, ki poslovnih poročil niso oddali kljub predpisu ter tistih, ki jim tega ni treba storiti (oseb s statusom samozaposlenih v kulturi, samostojnih novinarjev in samostojnih podjetnikov, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov).

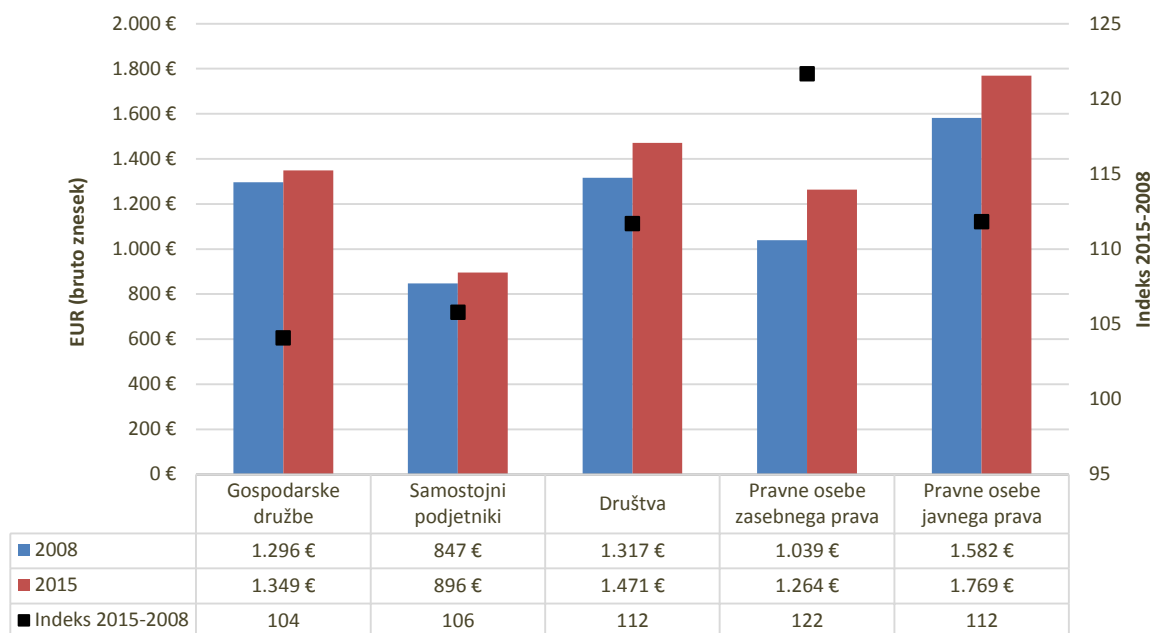
Graf 38: Čisti prihodki od prodaje, donosi od dejavnosti oz. prihodki od poslovanja v poslovnih subjektih (ki so oddali poslovno poročilo) v kulturnih dejavnostih (2008 in 2015)*

Vir: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve – Letna poročila za leto 2008 in za leto 2015.

* Prikaz ne vključuje poslovnih subjektov, ki poslovnih poročil niso oddali kljub predpisu ter tistih, ki jim tega ni treba storiti (oseb s statusom samozaposlenih v kulturi, samostojnih novinarjev in samostojnih podjetnikov, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov).

Graf 39: Povprečna bruto mesečna plača pri poslovnih subjektih (ki so oddali poslovno poročilo) v kulturnih dejavnostih (2008 in 2015)*

Vir: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve – Letna poročila za leto 2008 in za leto 2015.

* Prikaz ne vključuje poslovnih subjektov, ki poslovnih poročil niso oddali kljub predpisu ter tistih, ki jim tega ni treba storiti (oseb s statusom samozaposlenih v kulturi, samostojnih novinarjev in samostojnih podjetnikov, ki so obdavčeni na podlagi ugotovljenega dobička z upoštevanjem normiranih odhodkov).

Povprečna bruto mesečna plača na zaposlenega delavca v kulturnih dejavnostih je znašala od slabih 900 evrov do nekaj manj kot 1.800 evrov. Najvišje povprečne plače so imeli v javnih zavodih, najnižje pa zaposleni pri samostojnih podjetnikih (graf 39). Glede na vrsto dejavnosti in pravno-organizacijsko obliko, pa so imeli najvišjo povprečno bruto mesečno plačo v **gospodarskih družbah** s področja izdajanja časopisov (2.392,00 EUR), pri **samostojnih podjetnikih**, ki delujejo v kinematografski dejavnosti (1.143,00 EUR), v **društvih** s področja umetniškega uprizarjanja (1.701,00 EUR), v **zasebnih zavodih** s področja izdajanja revij in druge periodike (2.740,00 EUR), v **javnih zavodih** pa s področja televizijske dejavnosti (2.075,00 EUR). V letu 2015 je bila povprečna bruto mesečna plača na zaposlenega delavca v gospodarskih družbah v vseh dejavnostih skupaj 1.504 evrov. V tem letu so najvišjo povprečno mesečno plačo na zaposlenega imele družbe s področja oskrbe z električno energijo, plinom in paro (2.339 evrov) ter v informacijskih in komunikacijskih dejavnostih (2.177 evrov). (Vir: Agencija RS za javnopravne evidence in storitve, Informacija o poslovanju gospodarskih družb v Republiki Sloveniji v letu 2015, Ljubljana, maj 2016, str. 13).

Prejemniki sredstev iz proračuna Ministrstva za kulturo

Podatki, ki smo jih predstavili v poglavju Obseg kulturne in umetniške dejavnosti, za večino področij kažejo naraščanje kulturne produkcije in števila kulturnih producentov. Zdaj pa bomo preverili, ali se to odraža tudi v večanju števila prejemnikov proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo. Primerjali bomo število prejemnikov v letih 2002 (to je bilo prvo celo leto, ko je Ministrstvo za kulturo uporabljalo elektronski finančno računovodski sistem MFERAC, ki omogoča podrobnejše pregledne izplačil) in 2015. Osredotočili se bomo samo na izvajalce, ki so prejeli sredstva za izvajanje nalog, programov oz. projektov na področju kulture, izključili pa prejemnike, v glavnem so to gospodarske družbe, ki so izvajale storitve ali dobavljale blago za delovanje ministrstva.⁵⁷

V tabeli 30 vidimo, da je bil proračun Ministrstva za kulturo leta 2015 za 38 % višji od proračuna v letu 2002, število njegovih osrednjih prejemnikov pa je naraslo za več kot dvakrat. Posledica tega je razpršitev sredstev oz. nižanje količine sredstev na posameznega prejemnika. Čeprav je bilo skupno število prejemnikov leta 2015 večje kot leta 2002, se niso povečale vse skupine prejemnikov, temveč le nekatere.

Leta 2015 je proračunske sredstva prejelo bistveno več – za skoraj devetkrat več – posameznikov kot leta 2002. Razlogi za povečanje števila posameznikov – prejemnikov sredstev so pretežno v povečanju števila odobrenih individualnih projektov na razpisih in v uvedbi knjižničnega nadomestila za avtorje del, ki se izposojajo v knjižnicah. Leta 2015 je bilo (za leto 2014) izplačano knjižnično nadomestilo 907 avtorjem.

Povečalo se je število financiranih agencij (ustanovljena je bila Javna agencija za knjigo), ter za nekaj odstotkov tudi število nevladnih/neprofitnih organizacij (društva, zasebni zavodi, ustanove in zbornice).

Medtem ko se je število vseh javnih zavodov, ki so prejeli kakršnakoli sredstva iz proračuna Ministrstva za kulturo, povečalo za 4 %, je Ministrstvo za kulturo leta 2015 redno financiralo 10 javnih zavodov več, kar predstavlja 16 % rast. Redno financiranje zavoda poteka prek neposrednega poziva in praviloma pomeni tudi večinsko financiranje ter vključuje financiranje plač, splošnih stroškov delovanja, materialnih stroškov za izvedbo programa ter stroškov investicijskega vzdrževanja in nakupa opreme. Nekaterim občinskim zavodom se redno (so)financira le materialne stroške za izvedbo programa, splošnim knjižnicam pa nakup knjižničnega gradiva in posebne naloge (npr. posebne naloge za narodne skupnosti, posebne naloge na obmejnih območjih itd.). Ti javni zavodi, pa tudi drugi, ki se jih ne financira redno, lahko proračunska sredstva Ministrstva za kulturo prejmejo (še) prek javnih razpisov za projekte. Od tod izhajata dva podatka o financiranju javnih zavodov v tabeli 30. Eden se nanaša na vse javne zavode, ki so prejeli sredstva, drugi pa samo na tiste, ki jih Ministrstvo za kulturo financira prek neposrednih pozivov oz. redno.

Število financiranih verskih organizacij se je zmanjšalo za 80 %, več kot prepolovilo se je število občin ter za nekaj odstotkov zmanjšalo število podjetij. Razlogi za financiranje manjšega števila verskih organizacij, ki so bili leta 2002 v glavnem župnijski uradi in župnije katoliške cerkve, so v zmanjšanju sredstev za obnovo kulturnih spomenikov iz integralnega proračuna. Večina sredstev za obnovo kulturnih spomenikov je leta 2002 prihajala iz integralnega proračuna, precej tudi zaradi Zakona o zagotavljanju sredstev za nekatere nujne programe RS v kulturi – znanega kot zakon o kulturnem tolarju, leta 2015 pa iz sredstev kohezijske politike, ki pa so namenjena projektom celovitih obnov, katerih posledica bodo nova delovna mesta, večanje turističnega obiska ipd. Podobno velja za občine – večina občin prejemnic proračunskih sredstev leta 2002 je le-ta prejela na račun zakona o kulturnem tolarju, in sicer za gradnjo in obnovo kulturnih inštitucij.

Ker način hranjenja podatkov o samozaposlenih, s pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz proračuna in prejemnikih republiških zavarovalnin za leto 2002 ne omogoča podrobnejše analize,⁵⁸ v

⁵⁷ Npr. nakup računalniške opreme, pisarniškega materiala ipd., plačilo elektrike, vode, ogrevanja, poštnih storitev itd.

⁵⁸ Za leto 2002 je na razpolago le podatek o številu prejemnikov ne pa tudi elektronski poimenski seznam, kar onemogoča, da bi primerjali seznamov samozaposlenih s pravico do plačila socialnih prispevkov in prejemnikov republiških priznavalnin s seznamom posameznikov, ki so prejeli sredstva za projekte v letu 2002. Sezname bi bilo treba primerjati zato, da bi se izognili vrčkratnemu številu samozaposlenim v kulturi, ki jim je država

tabeli 30 prikazujemo njihovo število ločeno od posameznikov, ki so prejeli sredstva za izvedbo projektov in štipendistov. Podatki v tabeli 30 kažejo, da je bilo leta 2015 v primerjavi z letom 2002 dobrih 20 % več oseb s pravico do plačila socialnih prispevkov iz državnega proračuna za kulturo, število prejemnikov republiških priznavalnin pa se je potrojilo. V letu 2013 je bila za samozaposlene v kulturi uvedena nova socialna pravica – dnevno nadomestilo za čas zadržanosti od dela zaradi bolezni, ki se izvaja prekratek čas, da bi lahko sklepali o trendu.

Tabela 30: Prejemniki proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)*

Neposredni pozivi, javni pozivi, javni razpisi in javna naročila ¹	2002	2015 ⁵	Indeks 2015–2002
1. Javni agenciji in javni sklad ²	2	3	150
2. Javni zavodi	165	172	104
2.1. Od tega redno financirani JZ (na podlagi neposrednega poziva)	62	72	116
3. Občine	44	17	39
4. Nevladne/neprofitne org.: društva, zasebni zavodi, ustanove, zbornice ³	294	318	108
5. Verske organizacije ⁴	55	11	20
6. Podjetja in samostojni podjetniki	143	137	96
7. Fakultete v tujini ¹¹	19	0	0
8. Posamezniki (ki so prejeli sredstva za izvedbo projektov in štipendisti ter v letu 2015 tudi prejemniki knjižničnega nadomestila) ⁶	136	1200	882
9. Skupaj	858	1858	217
Upravni del Ministrstva za kulturo	2002	2015	Indeks 2015–2002
1. Zaposleni na Ministrstvu za kulturo in v organih v sestavi	199	198	99
Socialne pravice	2002	2015	Indeks 2015–2002
1. Samozaposleni s pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz proračuna ⁷	1377	1693	123
2. Prejemniki bolezni ⁸	0	20	/
3. Prejemniki republiških priznavalnin ⁹	57	177	311
Proračunska sredstva	2002	2015	Indeks 2015–2002
1. Proračun Ministrstva za kulturo	€115.344,00	€159.440,00	138

Vir: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija RS za knjigo.

¹Upoštevani so naslednji izplačevalci: a) v letu 2002: Ministrstvo za kulturo in Uprava RS za kulturo dediščino (njena sredstva so bila že pred letom 2004, ko je bila ukinjena in je njeno delo prevzelo Ministrstvo za kulturo, formalni del njegovega proračuna, iz katerega se je financiralo področje kulturne dediščine). 2) v letu 2015: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija za knjigo. Njena izplačila smo v letu 2015 upoštevali zato, ker je njeno delo (vključno s financiranjem projektov in programov posameznikov in založb ter društev) v letu 2002 še opravljalo Ministrstvo za kulturo.

Ker sta današnji javni sklad RS za kulturne dejavnosti in Slovenski filmski center, javna agencija RS (prej Filmski sklad RS) leta 2002 že obstajala in razpise tudi že izvajala, prejemnikov sredstev na njihovih razpisih nismo prišteli niti k prejemnikom v letu 2002 niti v letu 2015.

²Vsak prejemnik je štet samo enkrat tudi, če je prejel več različnih plačil od Ministrstva za kulturo oz. oz. Uprave RS za kulturo dediščino (njena sredstva so bila že pred njeno ukinitvijo – leta 2004 – uradni del proračuna Ministrstva za kulturo) oz. Javne agencije za knjigo, le številka v rubriki 2. vsebuje tudi število javnih zavodov iz rubrike 2.1.

³Leta 2002 Javna agencija za knjigo RS še ni bila ustanovljena, delovala pa sta že Filmski sklad RS (danes Slovenski filmski center, javna agencija RS) in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti.

⁴V letu 2002 je všteti tudi 52 slovenskih kulturnih društev, ki delujejo v tujini in so bila financirana s proračunske postavke Kultura za Slovence zunaj RS, ki je bila pozneje prenešana na Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

⁵Večina verskih organizacij je bila leta 2002 financirana s proračunskih postavk 5672 Kulturni tolar – spomeniki in 8594 Spomeniki, leta 2015 pa iz proračunske postavke 131101 Pomoč za plačilo prispevkov verskim uslužbenecem. Namreč, leta 2013 je Ministrstvo za kulturo prevzelo naloge nekdanj samostojnega Urada za verske skupnosti, ki na podlagi Zakona o verski svobodi verskim skupnostim financira socialne prispevke njihovih uslužbenecov.

⁶Razpise za projekte in programe s področja knjige oz. založništva je leta 2002 financiralo Ministrstvo za kulturo, leta 2015 pa Javna agencija za knjigo RS, medtem ko so bila sredstva za založništvo v obeh letih del proračuna Ministrstva za kulturo. Prejemnike sredstev na razpisih Javne agencije za knjigo RS v letu 2015 smo prišteli k prejemnikom na razpisih Ministrstva za kulturo v letu 2015, saj so založbe, literarni, literarni društva in drugi izvajalci na področju založništva vključeni med prejemnike v letu 2002, ko je razpise zanje izvajalo Ministrstvo za kulturo.

⁷Pravica do knjižničnega nadomestila se je za avtorje začela izvajati leta 2004. Več o njej je opisano na [spletni strani](#) Javne agencije za knjigo. Leta 2015 je bilo (za leto 2014) izplačano knjižnično nadomestilo 907 avtorjem.

⁸»Skupaj« je vsota rubrik 1, 2, 3, 4, 5, in 7, rubrika 2.1 pa v vsoto ni vključena.

⁹Podatek za leto 2002 je na razpelo samo z dne 13. junija 2002, podatek za leto 2015 pa z dne 31. 12. 2015.

¹⁰Ministrstvo za kulturo je začelo izplačevati dnevno nadomestilo za čas zadržanosti od dela zaradi bolezni leta 2014 (na podlagi spremembe Zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo, ki je začela veljati konec leta 2013).

¹¹Republiška priznavalnina, je pravica, ki se jo lahko dodeli upokojenemu ustvarjalcu na področju kulture, ki je posebej pomembno prispeval k slovenski kulturi, njegova pokojnina pa ni ustrežna danemu prispevku. Po trenutni ureditvi je republiška priznavalnina enaka razliki med zneskom 771,62 EUR in višino predlagateljave izplačevane pokojnine v Republiki Sloveniji in v drugih državah. Sredstva zanjo zagotavlja proračun Ministrstva za kulturo.

¹²Gre za fakultete v tujini, ki jim je Ministrstvo za kulturo leta 2002 nakazalo šolnino za štipendiste.

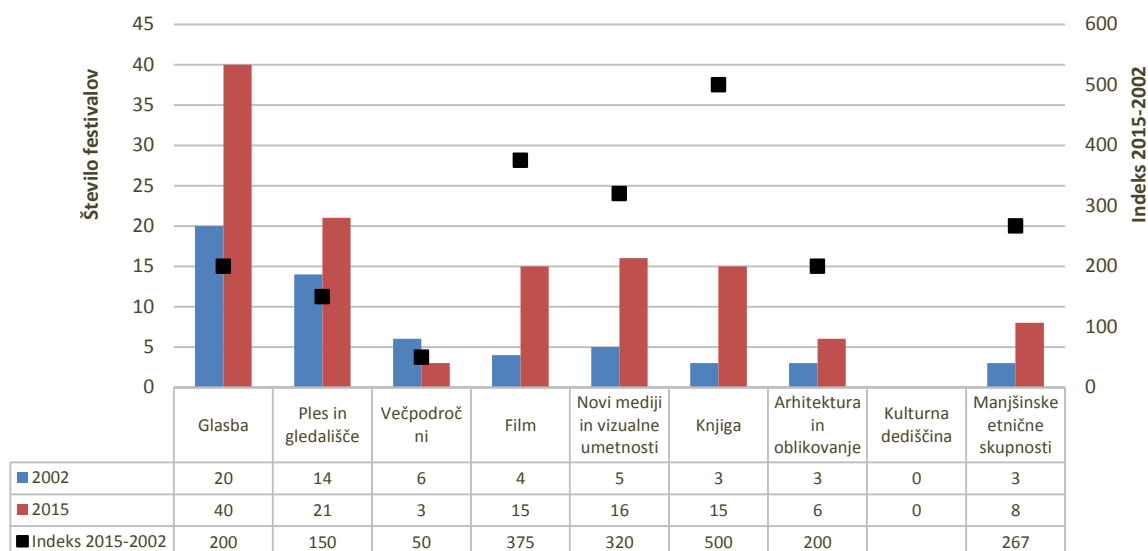
V nadaljevanju sledi nekoliko podrobnejši prikaz financiranja treh večjih skupin prejemnikov – javnih zavodov, nevladnih/neprofitnih organizacij in posameznikov. Pred tem pa si na kratko oglejmo še financiranje festivalov, ki sicer ne sodijo v nobeno od dosedaj obravnavanih skupin povsem, saj jih organizirajo tako javni zavodi kot nevladne organizacije.

plačevala socialne prispevke oz. priznavalnino in so bili hkrati prejemniki sredstev na projektnih razpisih Ministrstva za kulturo. Zato v tabeli 30 prikazujemo fizične osebe v ločenih rubrikah in jih med seboj ne seštevamo.

Festivali

Primerjava financiranja festivalov iz proračuna Ministrstva za kulturo med letoma 2002 in 2015 kaže, da se je precej razširilo; leta 2015 je bilo sofinanciranih 124 festivalov, kar je skoraj dvainpolkrat več kot leta 2002. Med sofinancirani festivali se je najbolj – za petkrat – povečalo število literarnih festivalov (in večjih dogodkov) ter število festivalov s področij filma ter novih medijev in vizualnih umetnosti (za več kot trikrat). Med vsemi festivali, ki jih Ministrstvo za kulturo sofinancira, pa je največ glasbenih.

Graf 40: Financiranje festivalov iz proračuna Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)*

Vir: Ministrstvo za kulturo, Javna agencija za knjigo RS, Slovenski filmski center, javna agencija RS.

* Upoštevani so tako festivali, ki jih organizirajo javni zavodi kot nevladni sektor in jih sofinancirajo Ministrstvo za kulturo, Javna agencija za knjigo RS oz. Slovenski filmski center, javna agencija RS. Festivali, ki jih sofinancira Javni sklad RS za kulturne dejavnosti, pa v prikaz niso vključeni.

Nevladne/neprofitne organizacije

Do sedaj smo podatke o financiranju nevladnih/neprofitnih organizacij prikazali z dveh vidikov:

- glede na strukturo realizacije proračuna Ministrstva za kulturo v obdobju 2002–2015 po izvajalcih oz. prejemnikih proračunskih sredstev (tabela 11), ki pa se od leta 2013 naprej računa pod drugačni metodologiji kot v obdobju 2002–2012. Po novem se k sredstvom nevladnih/neprofitnih organizacij, ki jim jih je nakazalo Ministrstvo za kulturo, prišteje tudi sredstva, ki so jim jih nakazali Slovenski filmski center, javna agencija RS, Javna agencija za knjigo RS in Javni sklad RS za kulturne dejavnosti. Sprememba metodologije je bila smiselna z vidika celovitosti informacije o financiranju nevladne scene, se je pa zaradi tega izgubila informacija o dinamiki financiranja – tj. za koliko je zares naraslo v opazovanem obdobju. Zagotovo pa je nedvoumen naveden podatek iz leta 2015, ki pravi, da so sredstva, ki so bila izplačana neprofitnim/nevladnim organizacijam iz proračuna ministrstva – torej tudi prek obeh agencij in javnega sklada, znašala 14,3 milijone evrov oz. 9 % proračuna Ministrstva za kulturo.
- glede na število financiranih organizacij v letih 2002 in 2015. V tabeli 30 *Prejemniki proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)* smo prikazali, da se je število financiranih nevladnih/neprofitnih organizacij v opazovanem obdobju povečalo iz 294 na 318 oz. za 8 %. Pri izračunu tega podatka smo se osredotočili samo na organizacije, ki so leta 2002 prejele sredstva neposredno od Ministrstva za kulturo in Uprave RS za kulturno dediščino, leta 2015 pa od Ministrstva za kulturo in Javnega agencije za knjigo. Naloge

Uprave RS za kulturno dediščino je namreč leta 2004 prevzelo Ministrstvo za kulturo, zato je bilo treba njene transakcije upoštevati tudi v letu 2002, naloge Javne agencije za knjigo RS pa je leta 2002 še opravljalo Ministrstvo za kulturo, kar je vodilo v upoštevanje njenih izplačil v letu 2015. Izplačil Slovenskega filmskega centra – javne agencije RS in izplačil Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti nismo upoštevali v nobenem letu, ker sta v obeh letih delovala samostojno in tudi zaradi nedostopnosti celovitih podatkov. To pomeni, da tabeli 11 in 30 nista zares primerljivi.

V tem poglavju bomo sledili metodologiji, ki smo jo uporabili za preštevanje financiranih nevladnih/neprofitnih organizacij in je opisana v zgornji drugi točki. Financiranje bomo prikazali po področjih delovanja in deloma tudi glede na državo delovanja, saj je leta 2002 Ministrstvo za kulturo financiralo tudi dejavnosti zamejskih in izseljenskih društev v tujini, medtem ko od leta 2006 naprej to počne Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.⁵⁹

Nevladne/neprofitne organizacije prejemajo sredstva praviloma na podlagi javnih razpisov. Primerjava podatkov o izplačilih v letih 2002 in 2015 (tabela 31) pokaže, da je danes nekoliko večji odstotek sredstev namenjen organizacijam, ki delujejo na (širšem) področju umetnosti, in da se je, gledano z vidika celote sredstev za nevladne/neprofitne organizacije, več kot prepolovil odstotek za organizacije s (širšega) področja kulturne dediščine. Veliko manj kot nekoč se financira tudi organizacije, ki delujejo v tujini, a razlog za to je v prenosu pristojnosti iz Ministrstva za kulturo na Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu.

Višina financiranja verskih organizacij se na prvi pogled ni spremenila, se je pa njihov namen. Leta 2002 so večino sredstev prejeli samostani, župnije in župnijski uradi za obnovo kulturnih spomenikov, leta 2015 pa sedem verskih skupnosti – Katoliška cerkev, Evangeličanska cerkev v RS, Evangelijska binkoštna cerkev, Srbska pravoslavna cerkev, Krščanska adventistična cerkev, Islamska skupnost v RS in Slovenska muslimanska skupnost – za socialne prispevke njihovih verskih uslužbencev.

Tabela 31: Struktura financiranja nevladnih/neprofitnih organizacij* iz proračuna Ministrstva za kulturo po področju delovanja (2002 in 2015)*

	2002 (SIT)	2002 (%)	2015 (EUR)	2015 (%)
Nevladne/neprofitne org. (zasebni zavodi, društva, ustanove), ki delujejo v Sloveniji				
na (širšem) področju umetnosti	716.897.421,00	50,66	7.453.447,36	59,98
na (širšem) področju kulturne dediščine	53.623.624,18	3,79	149.069,00	1,2
na drugih področjih (npr. mladina, turizem, založništvo, izobraževanje, religija, jezik, bibliotekarstvo, invalidnost, dobrotelost, humanistične vede ...)	296.538.905,64	20,96	2.535.840,97	20,41
Nevladne/neprofitne org. (zasebni zavodi, društva, ustanove), ki delujejo v tujini				
na (širšem) področju umetnosti	16.997.426,24	1,20	176.896,96	1,42
na (širšem) področju kulturne dediščine	0	0	0	0
na drugih področjih (npr. mladina, turizem, založništvo, izobraževanje, religija, jezik, bibliotekarstvo, invalidnost, dobrotelost, humanistične vede, ...)	91.441.440,83	6,46	96.950,00	0,78
Verske organizacije				
verske skupnosti, župnije, župnijski uradi, samostani ...	239.585.000,70	16,93	2.013.763,24	16,21
Skupaj	1.415.083.818,59	100	12.425.967,53	100

Vir: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija RS za knjigo.

* Upoštevani so naslednji izplačevalci: a) v letu 2002: Ministrstvo za kulturo in Uprava RS za kulturno dediščino (njena sredstva so bila že pred letom 2004, ko je bila ukinjena in je njeno delo prevzelo Ministrstvo za kulturo, formalni del njegovega proračuna, iz katerega se je financiralo področje kulturne dediščine); 2) v letu 2015: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija za knjigo. Njena izplačila smo v letu 2015 upoštevali zato, ker je njeno delo (vključno s financiranjem projektov in programov posameznikov in založb ter društev) v letu 2002 še opravljalo Ministrstvo za kulturo. Izplačil Slovenskega filmskega centra – javne agencije RS in izplačil Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti nismo upoštevali v nobenem letu, ker sta v obeh letih delovala samostojno in tudi zaradi nedostopnosti celovitih podatkov. Navedeno pomeni, da s to tabelo nista primerljiva tabela 11 *Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2002–2015)* in graf 13 *Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2015)*.

⁵⁹ Podatkov o kulturnih izseljenskih in zamejskih društvih, ki jih je leta 2015 financiral Urad za Slovence v zamejstvu in po svetu, ta analiza ne vsebuje, saj ta sredstva niso več del proračuna Ministrstva za kulturo.

Posamezniki

Tudi podatke o financiranju posameznikom smo v tej analizi že srečali v tabelah 11 in 30 – *Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo glede na prejemnike sredstev (2002–2015)* in *Prejemniki proračunskih sredstev Ministrstva za kulturo (2002 in 2015)* in tudi zanje veljajo omejitve, ki smo jih navedli za podatke o nevladnih organizacijah.

V nadaljevanju se bomo osredotočili na namene financiranja posameznikov iz proračuna ministrstva oz. na njihovo spremembo med letoma 2002–2008. Iz tabele 32 je mogoče sklepati, da se je financiranje posameznikov v obdobju štirinajstih let diverzificiralo:

- leta 2002 je bilo za financiranje socialnih prispevkov samozaposlenih v kulturi namenjenih približno 82 % vseh sredstev, ki so bila izplačana posameznikom ali zanje, leta 2015 pa približno 70 % (hkrati pa nominalni zneski teh sredstev hitro naraščajo);⁶⁰
- zmanjšalo se je financiranje štipendij – iz približno 9 % vseh sredstev na dobrih 5 % in obnove kulturnih spomenikov (fizičnim osebam) iz dobrih 4 % na približno 1 %;
- omenjena zmanjšanja so spremljala povečanja na drugih področjih:
 - leta 2002 je bilo komaj kaj sredstev namenjenih financiranju umetniških projektov posameznikov (v glavnem je šlo za prevode in založniške projekte), medtem ko je bilo leta 2015 tem projektom in knjižničnemu nadomestilu avtorjev⁶¹ namenjenih dobrih 17 % sredstev;
 - republiške priznavalnine (dodatek k pokojnini, ki ga podrobneje obravnavamo v nadaljevanju) so leta 2002 pomenile 3,31 % sredstev izplačanih posameznikom, leta 2015 pa dvakrat več;
 - leta 2002 samozaposleni še niso imeli pravice do boleznine – plačila bolniškega dopusta (tudi za prvi mesec in če hkrati traja več kot mesec dni), leta 2015 pa.

Tabela 32: Struktura financiranja posameznikov iz proračuna Ministrstva za kulturo po namenu (2002 in 2015)*

Namen izplačila posameznikom	2002 (SIT)	2002 (%)	2015 (EUR)	2015 (%)
Prispevki za samozaposlene v kulturi	802.231.016,91	82,35	6.604.625	69,29
Republiška priznavalnina (dodatek k pokojnini)	32.198.515,80	3,31	627.018	6,58
Boleznina	0	0	13.920	0,15
Štipendije	90.810.918,95	9,32	523.607	5,49
Umetniški projekti in knjižnično nadomestilo ¹	4.891.900,00	0,5	1.651.736	17,33
Obnova kulturnih spomenikov	44.059.909,00	4,52	110.759	1,16
Skupaj	974.192.260,66	100	9.531.664	100

Vir: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija RS za knjigo.

* Upoštevani so naslednji izplačevalci: a) v letu 2002: Ministrstvo za kulturo in Uprava RS za kulturo dediščino (njena sredstva so bila že pred letom 2004, ko je bila ukinjena in je njeno delo prevzelo Ministrstvo za kulturo, formalni del njegovega proračuna, iz katerega se je financiralo področje kulturne dediščine). 2) v letu 2015: Ministrstvo za kulturo in Javna agencija za knjigo. Njena izplačila smo v letu 2015 upoštevali zato, ker je njene naloge (vključno s financiranjem projektov in programov posameznikov in založb ter društev) v letu 2002 še opravljalo Ministrstvo za kulturo. Izplačil Slovenskega filmskega centra – javne agencije RS in izplačil Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti nismo upoštevali v nobenem letu, ker sta v obeh letih delovala samostojno in tudi zaradi nedostopnosti celovitih podatkov. Navedeno pomeni, da s to tabelo nista primerljiva tabela 11 *Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2002–2015)* in graf 13 *Struktura realizacije proračuna Ministrstva za kulturo po prejemnikih sredstev (2015)*.

¹Knjižnično nadomestilo je leta 2015 (za leto 2014) znašalo 288.879,00 EUR.

Samostojni ustvarjalci v kulturi imajo možnost pridobiti status samozaposlenega v kulturi, ki ob določenih pogojih (izjemna kakovost dela v zadnjih petih letih in dohodki, ki ne zagotavljajo normalnih pogojev za delo)⁶² omogoča tudi **pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna**: prispevkov za obvezno pokojninsko in invalidsko zavarovanje, za obvezno zdravstveno zavarovanje ter za starševsko varstvo in za zaposlovanje.

⁶⁰ Glej poglavje *Samozaposleni v kulturi*.

⁶¹ Mišljeni so avtorji izvornih monografskih publikacij, prevajalci besedila monografskih publikacij, likovni ustvarjalci in fotografi ter avtorji na področju glasbe in filma. Več glej na spletni strani [COBISS](#).

⁶² V letu 2017 lahko izplačilo prispevkov za socialno varnost uveljavljajo tisti samozaposleni s priznano pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna, katerih povprečni dohodek zadnjih treh let ne presega 19.826,22 evrov bruto. Dohodkovni cenzus v letu 2016 pa je znašal 19.839,86 evrov.

Samozaposleni v kulturi lahko največ enkrat v letu za čas zadržanosti z dela zaradi bolezni, ki traja najmanj 31 delovnih dni, prejme **dnevno nadomestilo** za delovne dni do vključno 30. delovnega dne bolezni.

Tretja pravica je **republiška priznavalnina**, ki se jo lahko dodeli upokojenemu ustvarjalcu na področju kulture, ki je posebej pomembno prispeval k slovenski kulturi, njegova pokojnina pa ni ustrezna danemu prispevku. Po trenutni ureditvi je republiška priznavalnina enaka razliki med zneskom 771,62 EUR ter višino predlagateljeve izplačevane pokojnine v Republiki Sloveniji in v drugih državah.

Sredstva za vse te tri socialne transfere zagotavlja proračun Ministrstva za kulturo.

Dohodki samozaposlenih v kulturi

Podatki Finančne uprave RS (tabeli 33 in 34) za leto 2015 o celoletnih bruto dohodkih 2.595 samozaposlenih v kulturi,⁶³ ki so obdavčeni z dohodnino,⁶⁴ kažejo, da 120 oseb ni imelo dohodkov, preostalih 2.475 oseb pa je imelo skupno 33,4 milijone evrov dohodkov. Pri slednjih je najnižji dohodek znašal 7 evrov, najvišji pa skoraj 286 tisoč evrov.

Tabela 33: Bruto letni dohodki samozaposlenih v kulturi – velike skupine (2015)*

Bruto dohodki, ki so obdavčeni z dohodnino	Število oseb	%
Brez prihodkov, ki so obdavčeni z dohodnino	120	4,62 %
Med 7 EUR in 9.489 EUR (minimalna plača za 12 mesecev)	1071	41,27 %
Med 9.490 EUR in 19.787 EUR (več kot minimalna in manj kot povprečna plača za 12 mesecev)	921	35,49 %
19.788,00 EUR (povprečna plača za 12 mesecev) in več	483	18,61 %
Skupaj	2595	100 %

Vir: Finančna uprava RS, izračuni Ministrstvo za kulturo.

* V tabeli so prikazani samo (bruto) dohodki, ki so obdavčeni z dohodnino in ne katerikoli dohodki. Plačila dohodnine so oproščeni npr. otroški dodatek, dodatek za veliko družino, določene pomoči in subvencije itd.

Brez dohodkov je bilo 4,6 % samozaposlenih; dohodke, ki v povprečju na mesec niso presegli minimalne plače,⁶⁵ je imelo 41,3 % oseb; dohodke, ki, so bili v povprečju na mesec višji od minimalne plače a manjši od povprečne plače v Sloveniji,⁶⁶ je imelo 35,5 % oseb, dohodke, ki so bili v povprečju na mesec enaki povprečni plači ali od nje višji, je imelo 18,6 % oseb.

To pomeni, da je imelo 81,4 % samozaposlenih v kulturi povprečne mesečne dohodke nižje od povprečne slovenske plače, medtem ko je imelo v letu 2015 plačo nižjo od povprečne 64,9 % vseh zaposlenih v Sloveniji. Če se omejimo samo na odstotek oseb z dohodki do višine minimalne plače, pa je razmerje takšno: med samozaposlenimi je imelo 41,3 % oseb dohodke do višine minimalne plače, med zaposlenimi po kolektivnih pogodbah v zasebnem sektorju 6,8 %, med zaposlenimi po kolektivnih pogodbah v javnem sektorju pa 5,4 %.

Za celovitejšo sliko v nadaljevanju prikazujemo še nekaj drugih statistik, enkrat z upoštevanjem 120-ih oseb, ki dohodkov niso imele in drugič z njihovim izvetjem. K podatkom za leto 2015 dodajamo za primerjavo tudi podatke iz obdobja 2009–2011 iz analize [Ocena učinkov nove zakonodaje \(zakon o dohodnini, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju\) na samozaposlene v kulturi](#), ki sta jo leta 2013 pripravili društvo Asociacija in Odprta zbornica za sodobno umetnost.

⁶³ Gre za osebe, ki so vpisane v razvid samozaposlenih v kulturi pri Ministrstvu za kulturo na podlagi statusa, ki jim ga je podelilo ministrstvo in ne tudi za samostojne podjetnike v kulturi. Štejejo tako tisti, ki imajo pravico do plačila prispevkov za socialno varnost iz državnega proračuna kot tisti, ki je nimajo.

⁶⁴ Dohodki, ki so oproščeni plačila dohodnine so npr. otroški dodatek, dodatek za veliko družino, določene pomoči in subvencije itd.

⁶⁵ Minimalna plača je v Sloveniji leta 2015 za delo s polnim delovnim časom znašala 790,73 evrov bruto, letno torej 9.488,76 evrov bruto. Prejemalo jo je povprečno 6,8 % zaposlenih (po kolektivni pogodbah) v zasebnem sektorju in povprečno 5,4 % zaposlenih (po kolektivnih pogodbah) v javnem sektorju. (Izračun na podlagi podatkov [AJ PES-zasebni sektor](#) in [AJ PES-javni sektor](#)).

⁶⁶ Povprečna plača je v Sloveniji leta 2015 znašala 1.649 evrov bruto, letno torej 19.788 evrov bruto.

Tabela 34: Bruto letni dohodki samozaposlenih v kulturi – opisna statistika (2009–2015)*

Statistika	2015	2015	2011	2010	2009
	(z upoštevanjem 120-ih ničelnih dohodkov)	(z izvzetjem ničelnih dohodkov) ¹			
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Povprečni dohodek	12.878,36	13.502,77	14.056,80	14.086,40	14.570,80
Najvišji dohodek	285.667	285.667	361.414,00	200.865,00	440.993,00
Standardni odklon	14.093,61	14.136,09	15.340,80	13.426,40	18.780,30
Mediana dohodka (dohodek na sredini lestvice, ki je urejena od najnižjega do najvišjega)	10.635,38	11.160,32	12.464,00	12.505,90	12.110,20
Prvi decil (meja spodnjih 10 % dohodkov)	522,284	1.068,19		3.378,78	
Deveti decil (meja spodnjih 90 % dohodkov)	26.045,36	26.664,636		23.332,5	

Vir: 1) za leto 2015: Finančna uprava RS, preračuni Ministrstvo za kulturo; 2) za leta 2009, 2010 in 2011: [Ocena učinkov nove zakonodaje \(zakon o dohodnini, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju\) na samozaposlene v kulturi](#) (2013). Ljubljana: Asociacija in Odprta zbornica za sodobno umetnost, str. 4–5.

* V tabeli so prikazani samo (bruto) dohodki, ki so obdavčeni z dohodnino in ne katerikoli dohodki. Plačila dohodnine so oproščeni npr. otroški dodatek, dodatek za veliko družino, določene pomoči in subvencije itd.

¹) Avtorji analize *Ocena učinkov nove zakonodaje (zakon o dohodnini, zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju) na samozaposlene v kulturi* so iz analize izključili osebe, katerih vrednost dohodka je v obdobju 2009–2011 znašala 0, zato jih, da bi bili rezultati primerljivi, prikazujemo tudi na takšen način.

Podatki kažejo, da so se dohodki samozaposlenih v obdobju 2009–2015 zmanjšali (nižja sta tako povprečni dohodek kot mediana dohodka),⁶⁷ da so razlike med dohodki manjše (vrednost standardnega odklona je v letu 2015 manjša kot v letu 2009), ki pa so še vedno velike. Slednje ugotovimo predvsem iz dveh podatkov: iz najvišjega dohodka, ki je znašal 285.667 EUR (skoraj 24 tisoč evrov mesečno) in iz vrednosti devetega decila, ki pove, da ima 90 % samozaposlenih dohodek, ki je nižji od 26.045,36 evrov. Velika razlika med vrednostjo devetega decila in največjim dohodkom kaže tudi, da ima zelo visoke dohodke le malo samozaposlenih v kulturi, dejstvo, da je vrednost mediane nižja od povprečne vrednosti pa še, kar smo sicer omenili že zgoraj, da ima večina samozaposlenih nizke dohodke.

Veljavnega podatka o odstotku samozaposlenih v kulturi, ki živijo pod pragom tveganja revščine,⁶⁸ ni. Podatek, ki kroži v kulturni javnosti in v medijih pravi, da znaša stopnja tveganja revščine med samozaposlenimi v kulturi približno 30 %, je izračunan na podlagi predpostavke, da vsi samozaposleni v kulturi živijo v enočlanskih gospodinjstvih, medtem ko podatki iz nedavne anketne raziskave o položaju samozaposlenih (Plut, Pungerčar in Srakar, 2016)⁶⁹ kažejo, da »v neki obliki partnerske skupnosti« živi 69 % anketiranih (str. 22), iz ene prejšnje (Ograjenšek in Perviz, 2015)⁷⁰ pa, da jih s partnerjem živi 72 % (str. 62). V gospodinjstvih pa so tudi otroci in drugi vzdrževani člani – približno polovica samozaposlenih poroča, da je v njihovem gospodinjstvu vsaj en vzdrževani član, in približno tretjina ima otroke stare do 14 let (Plut, Pungerčar in Srakar, 2016, str. 22–23).⁷¹ Za izračun stopnje tveganja revščine⁷² med samozaposlenimi v kulturi bi torej poleg podatkov o njihovih prihodkih rabili še informacijo o sestavi njihovih gospodinjstev (tj. število članov in njihovo starost) ter prihodkih preostalih

⁶⁷ Če dohodke razvrstimo od najnižjega do najvišjega, predstavlja mediano tisti dohodek, ki se nahaja na sredini lestvice. Zato je 50 % dohodkov od njega nižjih in 50 % višjih. To v našem primeru pomeni, da je imelo leta **2009** 50 % samozaposlenih letni bruto dohodek nižji od **12.110,20 evrov** in 50 % višjega, leta **2015** pa je imelo 50 % samozaposlenih letni bruto dohodek nižji od **11.160,32 evrov**, 50 % in 50 % višjega. Mediana bruto plače za zaposlene v **Sloveniji** je leta 2015 znašala 1.362 evrov mesečno oz. **16.344 evrov** letno.

⁶⁸ Prag tveganja revščine je 60 % mediane ekvivalentnega (neto) razpoložljivega dohodka vseh gospodinjstev. Podrobnosti so opisane na spletni strani [Statističnega urada RS](#).

⁶⁹ Plut Jadranka, Pungerčar Marija Mojca in Srakar Andrej (2016). Analiza o položaju samozaposlenih v kulturi v Sloveniji s predlogi izboljšav. Ljubljana: Nacionalni svet za kulturo.

⁷⁰ Ograjenšek Irena in Perviz Lejla (2015). Socioekonomski položaj samozaposlenih v kulturi: oris stanja v Sloveniji. Andragoška spoznanja, 21(4), 53–67.

⁷¹ Plut Jadranka, Pungerčar Marija Mojca in Srakar Andrej (2016). Analiza o položaju samozaposlenih v kulturi v Sloveniji s predlogi izboljšav. Ljubljana: Nacionalni svet za kulturo.

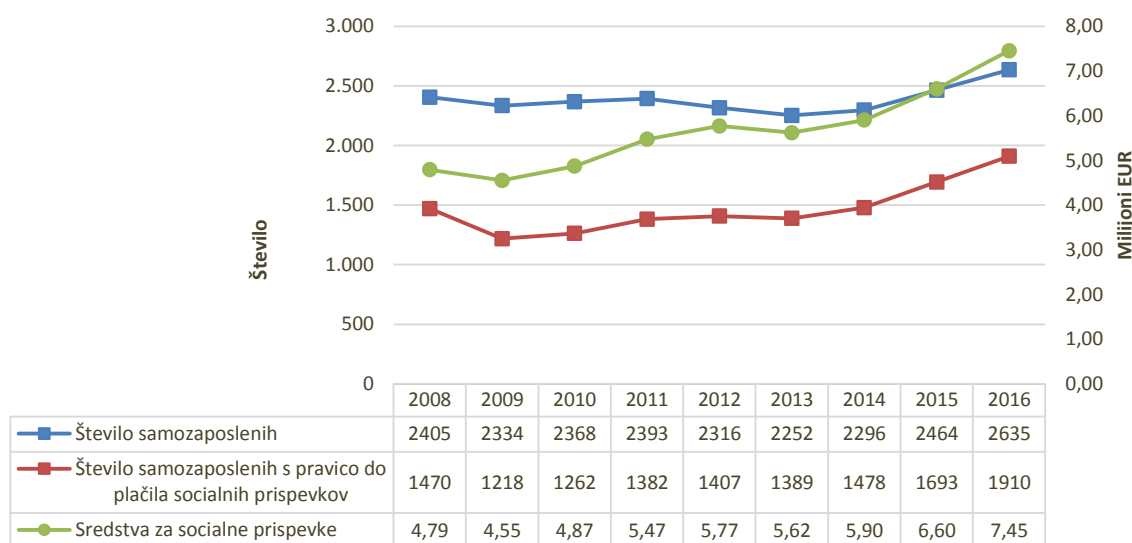
⁷² Stopnja tveganja revščine je odstotek oseb, ki živijo v gospodinjstvih z ekvivalentnim razpoložljivim dohodkom, nižjim od praga tveganja revščine. Podrobnosti so opisane na spletni strani [Statističnega urada RS](#).

članov gospodinjstva. Ni nepomembno za življenjsko raven, kakšne dohodke ima partner ter koliko otrok in drugih vzdrževanih članov je v gospodinjstvu.

Pravica do plačila prispevkov iz državnega proračuna za socialno varnost

Tako skupno število samozaposlenih kot število samozaposlenih, ki so pridobili pravico do plačila prispevkov iz proračuna za socialno varnost, je v obdobju od 2008 do 2012 nihalo, od leta 2013 pa skokovito raste, enako tudi sredstva zanje, pri tem pa rasti ni mogoče predvideti. V letu 2016 (oz. od februarja 2016 do januarja 2017) je Ministrstvo za kulturo nakazovalo za socialne prispevke po 356,61 EUR mesečno na posameznika.⁷³

Graf 41: Samozaposleni v kulturi – število oseb in sredstva za prispevke iz državnega proračuna za socialno varnost (2008–2016)*

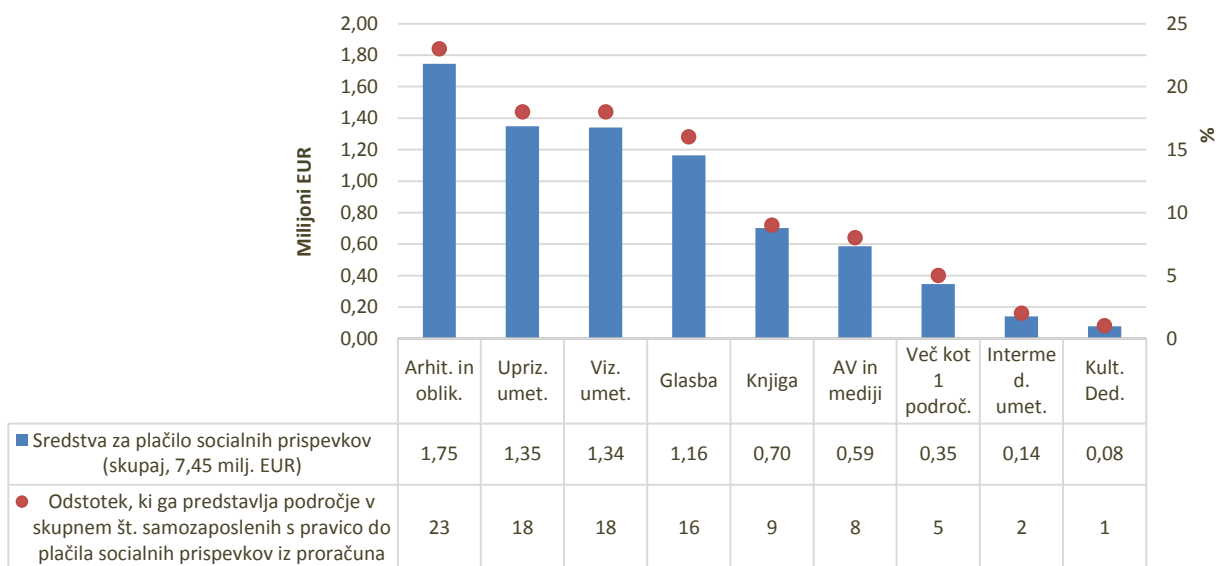
Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Gre za poseben pravni status, ki ga lahko fizični osebi dodeli Ministrstvo za kulturo in ne za status samostojnega podjetnika.

Iz grafa 42, ki prikazuje razmerja med področji, je razvidno, da je med samozaposlenimi, ki so v letu 2016 uporabili pravico do plačila prispevkov, največ arhitektov in oblikovalcev (23 %), kar pomeni približno 1,75 milijona sredstev za področje arhitekture in oblikovanja. Sledijo uprizoritvene in vizualne umetnosti (po 18 %), za socialne prispevke katerih je bilo namenjenih pribl. po 1,3 milijone evrov. Na četrtem mestu je glasba, ki predstavlja 16 % oz. 1,2 milijona evrov za socialne prispevke. Sledijo knjiga (9 % oz. 0,7 milijona evrov), AV in mediji (8 % oz. 0,6 milijona evrov), intermedijske umetnosti (2 % oz. 140.000,00 EUR) ter kulturna dediščina (1 % oz. 80.000,00 EUR). Na več kot enem področju pa deluje približno 5 % ustvarjalcev, ki so v letu 2016 uporabili pravico do plačila socialnih prispevkov, kar pomeni slabih 350.000 evrov.

⁷³ Mesečni znesek prispevkov se lahko spreminja zaradi bolniškega ali porodniškega dopusta, delne zaposlitve ipd.

Graf 42: Samozaposleni v kulturi – sredstva za prispevke iz državnega proračuna za socialno varnost po področjih kulture (2016)*

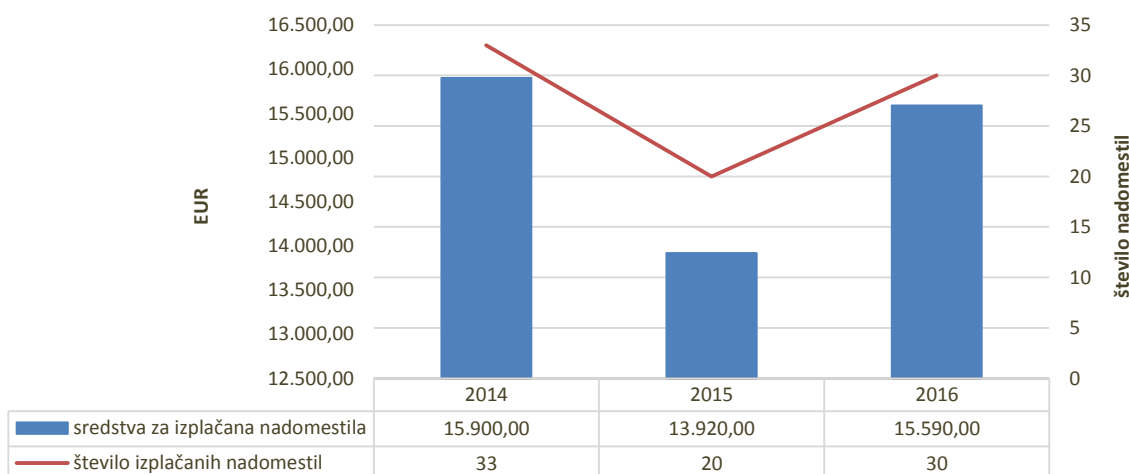
Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Gre za poseben pravni status, ki ga lahko fizični osebi dodeli Ministrstvo za kulturo in ne za status samostojnega podjetnika.

Dnevno nadomestilo za čas zadržanosti od dela zaradi bolezni

Možnost plačila bolniškega dopusta (tudi za prvi mesec in če hkrati traja več kot mesec dni) je bila uvedena s spremembo Zakona o uresničevanju kulture konec leta 2013. Število upravičencev v prvih treh letih niha, zato o zakonitostih gibanja še ne moremo sklepati.

Graf 43: Izplačana nadomestila samozaposlenim v kulturi za čas odsotnosti z dela zaradi bolezni prvih 30 dni (2014–2016)*

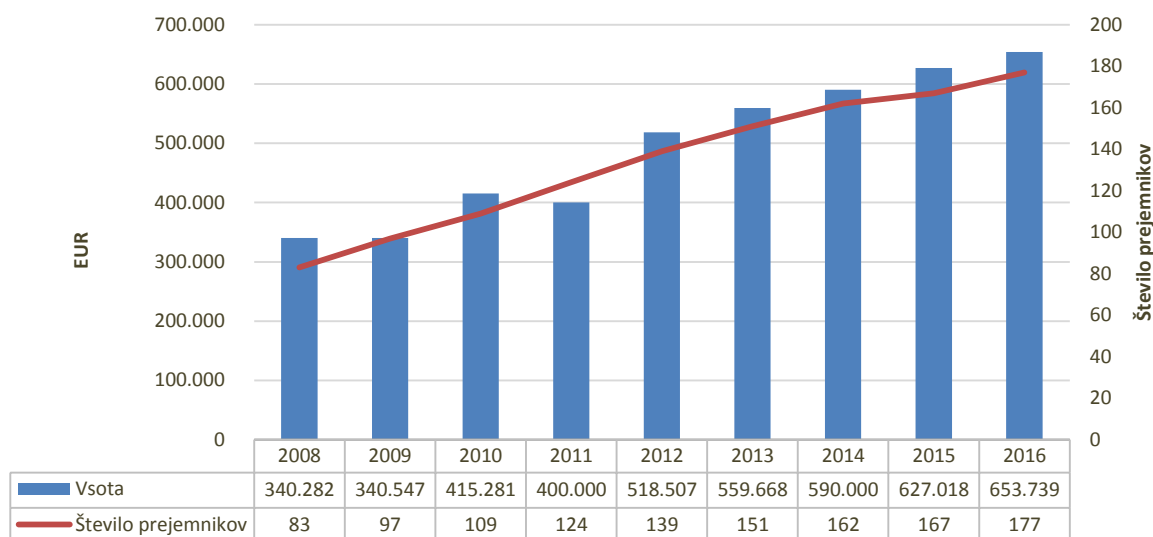
Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Gre za poseben pravni status, ki ga lahko fizični osebi dodeli Ministrstvo za kulturo in ne za status samostojnega podjetnika.

Republiška priznavalnina

Iz grafa 44 je razvidno da je v Sloveniji iz leta v leto več ustvarjalcev, ki so posebej pomembno prispevali k slovenski kulturi, njihova pokojnina pa ni ustrezna danemu prispevku in se zato razliko doda iz proračuna za kulturo. Ta razlika v povprečju znaša 300 evrov na posameznika mesečno.

Graf 44: Zneski republiških priznavalnin in njihovi prejemniki, Slovenija (2008–2015)

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Javni zavodi

V letu 2015 je Ministrstvo za kulturo redno financiralo 72⁷⁴ javnih zavodov: 27 javnih zavodov, katerih ustanoviteljica je država ter 45 javnih zavodov, katerih ustanoviteljice so lokalne skupnosti.⁷⁵ Današnje stanje je posledica postopnega prenašanja vse več finančnih obveznosti na državo. Leta 1989 je država sicer redno financirala 68 javnih zavodov, kar ni bistveno manj kot 72 v letu 2015, a današnji Zavod za varstvo kulturne dediščine je bil tedaj razdeljen na osem zavodov ter restavratorski center, pa tudi število zaposlenih v javnih zavodih se je večalo z leti.

Kronologija prevzemanja obveznosti javnih zavodov

V nadaljevanju je v kronološkem redu opisano prevzemanje finančnih obveznosti javnih zavodov po letu 1989:

- 1990: Notranjski muzej Postojna;
- 1991: Cankarjev dom;
- 1995: Prešernovo gledališče Kranj;
- 1996: iz Slovenskega gledališkega in filmskega muzeja nastala dva nova javna zavoda: Slovenski gledališki muzej in Slovenska kinoteka;
- 1999: ustanovljen Javni zavod RS za varstvo kulturne dediščine (združilo se je osem regionalnih javnih zavodov in restavratorski center). Istega leta se je Slovenski komorni zbor pridružil Slovenski filharmoniji.
- 1999 in 2000: dva poskusa prenosa financiranja občinskih javnih zavodov na občine ustanoviteljice. Občine so bile dolžne zagotavljati sredstva za plače zaposlenih, splošne stroške delovanja in investicijsko vzdrževanje in nakup opreme, ministrstvo pa je bilo še

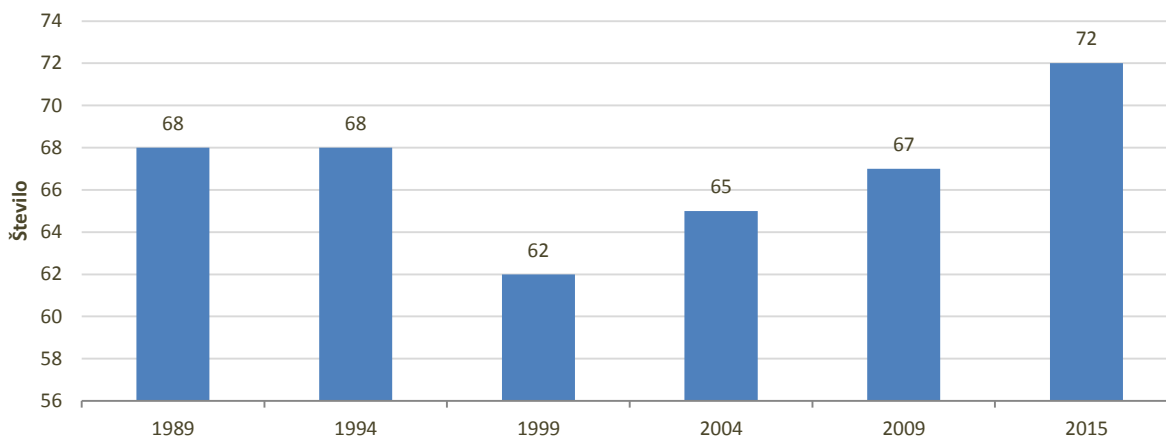
⁷⁴ Leta 2017 jih je bilo že 73. Novi je Center za upravljanje z dediščino živega srebra Idrija, katerega financiranje si delita Ministrstvo za kulturo in Ministrstvo za gospodarstvo.

⁷⁵ Gre za javne zavode na naslednjih področjih: muzeji, galerije in arhivi (premična dediščina); Zavod za varstvo kulturne dediščine in Arboretum Volčji Potok (nepremična dediščina), 13 gledališč, 2 operi in 2 baleta, filharmonija, Slovenski gledališki inštitut (uprizoritvene umetnosti in glasba), Filmski studio Viba (in Kinoteka, ki je formalno filmski muzej), kulturni dom Cankarjev dom ter Narodna in univerzitetna knjižnica.

naprej zavezano za plačevanje programskih materialnih stroškov. Pri obeh poskusih je bilo z odločbo Ustavnega sodišča financiranje vrnjeno državi;

- 2000: Tolminski muzej;
- 2001: spremenil se je sistem financiranja Arboretum Volčji Potok. Ministrstvo za kulturo je začelo zagotavljati namenska sredstva za 21 zaposlenih. Pred tem se je sredstva zagotavljalo v pavšalnem znesku;
- 2003: Koroškemu pokrajinskemu muzeju Slovenj Gradec se je pridružil muzej na Ravnah, ki ga je prej financirala občina.
- 2003: Gledališče Koper;
- 2004: Gledališče Ptuj;
- 2004: Primorsko narodno gledališče je postalo Slovensko narodno gledališče Nova Gorica, ustanoviteljstvo je prevzela država;
- 2006 je Ministrstvo za kulturo začelo delno in leta 2007 pretežno financirati Kobilarno Lipica. Ministrstvo za kulturo je Kobilarno Lipica financiralo do sredine leta 2012, ko je financiranje v celoti prevzelo Ministrstvo za kmetijstvo in okolje;
- 2007: Muzej krščanstva na Slovenskem;
- 2010: Gledališče APT Novo mesto, Gornjesavski muzej Jesenice, Muzej za arhitekturo in oblikovanje, Slovensko narodno gledališče Trst;
- 2011: Center sodobnih plesnih umetnosti (samo to leto);
- 2013: Tržiški muzej, Rokodelski center Ribnica in Galerija muzej Lendava.

Graf 45: Število redno financiranih javnih zavodov iz proračuna Ministrstva za kulturo (1989–2015, večletni intervali)

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Sredstva po skupinah dejavnosti

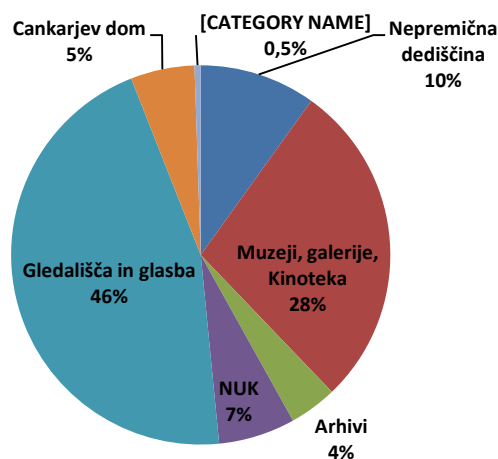
Iz tabele 35 in grafa 46 s pregledom financiranja javnih zavodov po skupinah dejavnosti je razvidno, da se največ sredstev nameni javnim zavodom, ki delujejo na področjih glasbe in gledališča.

Tabela 35: Financiranje javnih zavodov po skupinah dejavnosti iz proračuna Ministrstva za kulturo (2008–2015)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Nepremična dediščina	11.716.958	14.050.328	9.789.176	12.214.591	11.404.337	11.920.827	11.579.411	9.391.506
Muzeji, galerije, Kinoteka	29.521.236	30.882.505	29.329.209	30.175.391	28.596.768	28.219.862	26.876.079	26.464.989
Arhivi	4.546.990	4.529.909	4.301.705	4.283.075	4.162.293	4.087.821	3.844.048	3.862.841
NUK	6.077.519	7.442.318	6.412.517	6.662.376	6.514.591	6.063.623	5.974.723	6.192.989
Gledališča in glasba	42.906.351	48.010.122	48.049.160	49.155.582	47.697.083	45.260.202	44.368.488	43.188.396
Cankarjev dom	6.274.887	6.867.873	5.703.540	5.769.132	6.889.886	7.019.346	5.211.154	5.163.834
FS Viba	761.196	701.313	616.353	611.311	574.075	679.102	560.782	500.008
Skupaj	101.805.137	112.484.368	104.201.660	108.871.458	105.839.033	103.250.784	98.414.684	94.764.563

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Graf 46: Struktura financiranja javnih zavodov po skupinah dejavnosti iz proračuna Ministrstva za kulturo (2015)

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Sredstva po namenu

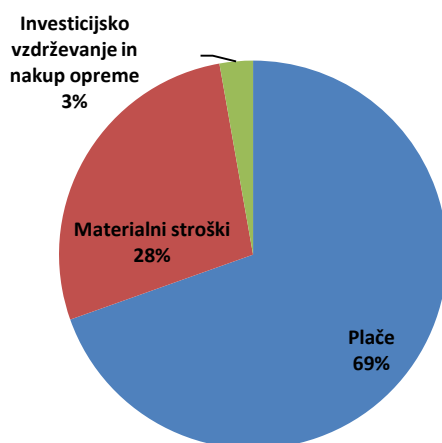
V tabeli 36 je pregled financiranja javnih zavodov po namenih: za plače, materialne stroške in stroške investicijskega vzdrževanja ter nakup opreme v obdobju 2008–2015. Skupna sredstva so med leti nihala, od leta 2011 naprej pa padajo. Leta 2015 je bilo za delovanje javnih zavodov namenjenih slabih 95 milijonov evrov, kar predstavlja približno 60 % celotnega proračuna Ministrstva za kulturo, in od tega je bila, kot tudi že vsaj od leta 2008 naprej, večina financiranja – skoraj 70 % – namenjena plačam (graf 47). A to, kot bomo videli v nadaljevanju, ne pomeni, da javni zavodi namenjajo za plače tolikšen del vseh svojih prihodkov, saj jih poleg Ministrstva za kulturo financirajo tudi drugi in tudi nekaj lastnih prihodkov ustvarijo.

Tabela 36: Financiranje javnih zavodov po namelih iz proračuna Ministrstva za kulturo (2008–2015)

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Plače	66.532.458	72.745.337	74.202.202	74.043.990	72.198.931	67.034.874	67.227.825	65.924.854
Mat. stroš.	31.848.834	33.681.083	28.184.416	33.588.912	29.941.064	28.181.153	27.256.055	26.208.343
Inv. vzdrž. in nakup opr.	3.423.845	6.057.948	1.815.042	1.238.556	3.699.038	8.034.757	3.930.805	2.631.366
Skupaj	101.805.137	112.484.368	104.201.660	108.871.458	105.839.033	103.250.784	98.414.684	94.764.563

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Graf 47: Struktura financiranja javnih zavodov po namelih iz proračuna Ministrstva za kulturo (2015)

Vir: Ministrstvo za kulturo.

Sredstva po viru prihodkov

Javni zavodi imajo poleg državnega proračuna tudi druge vire prihodkov. V naslednjih dveh tabelah (št. 37 in 38) prikazujemo pregled celotnega prihodka javnih zavodov glede na vir prihodka, v grafih (48 in 49) pa njegovo strukturo v letu 2015. Videti je mogoče, da Ministrstvo za kulturo večinsko financira tako nacionalne (okrog 80 % celotnega njihovega prihodka) kot občinske javne zavode (okrog 60 % celotnega njihovega prihodka).

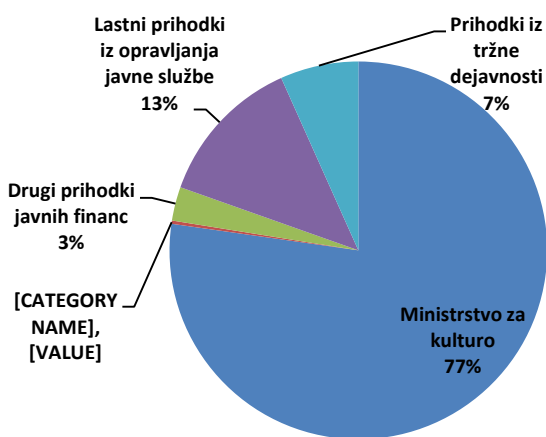
Tabela 37: Celoten prihodek nacionalnih javnih zavodov po viru (2008–2015)*

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Ministrstvo za kulturo	75.651.338	84.196.547	80.226.591	81.734.178	77.684.109	77.206.848	72.174.387	69.481.901
Lokalne skupnosti	1.425.195	1.051.870	294.423	280.548	861.047	789.833	292.474	248.365
Drugi prihodki javnih financ	1.666.170	1.144.580	1.394.941	1.505.587	1.423.720	1.603.121	2.395.034	2.603.119
Lastni prihodki iz opravljanja javne službe	17.387.301	13.168.756	12.900.702	12.104.476	12.536.994	11.001.472	12.499.782	11.585.622
Prihodki iz tržne dejavnosti	6.255.885	6.545.713	6.117.569	6.012.225	5.660.869	5.194.896	5.910.336	6.023.798
Celoten prihodek	102.385.889	106.107.466	100.934.227	101.637.014	98.166.739	95.796.170	93.272.013	89.942.805

Vir: Ministrstvo za kulturo.

*Vključuje tudi investicije.

Graf 48: Struktura celotnega prihodka nacionalnih javnih zavodov po viru (2015)*

Vir: Ministrstvo za kulturo.

*Vključuje tudi investicije.

Struktura celotnega prihodka nacionalnih javnih zavodov se je v opazovanem obdobju spremenila: odstotek sredstev iz Ministrstva za kulturo se je od leta 2008 do leta 2015 povečal, enako velja tudi za prihodke iz tržne dejavnosti in za druge vire javnih financ (sem sodijo npr. sredstva iz evropskih projektov), zmanjšal pa se je odstotek prihodkov iz opravljanja javne službe (sem sodijo npr. vstopnice) ter izrazito, kar za petkrat, odstotek, ki ga nacionalni javni zavodi prejmejo od lokalnih skupnosti.

Tabela 38: Celoten prihodek* občinskih javnih zavodov po viru v nominalnih zneskih (2008–2015)**

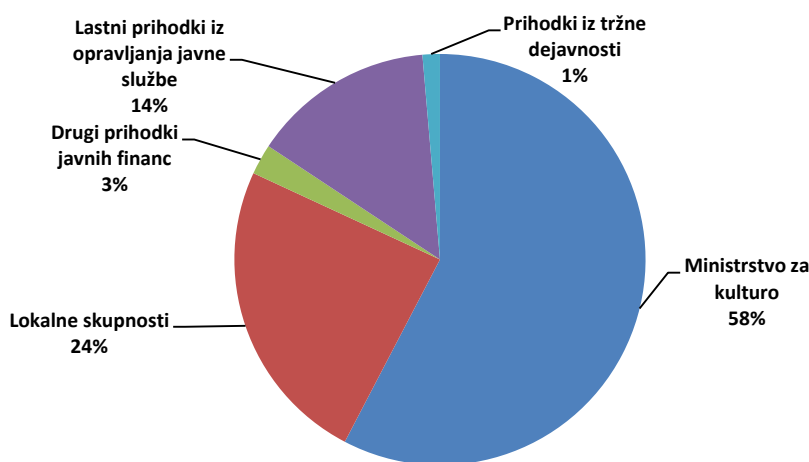
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Ministrstvo za kulturo	26.453.991	28.677.807	28.216.450	28.663.996	27.313.456	25.630.216	24.772.397	24.875.814
Lokalne skupnosti	6.442.590	8.688.483	9.057.137	9.036.647	10.775.317	9.756.918	7.259.126	10.457.630
Drugi prihodki javnih financ	517.667	446.069	1.025.138	760.248	997.959	1.092.840	1.299.769	1.034.078
Lastni prihodki iz opravljanja javne službe	5.677.731	5.917.127	8.072.263	7.262.275	6.010.652	6.528.109	5.288.239	6.186.998
Prihodki iz tržne dejavnosti	683.650	674.604	606.658	547.724	469.269	593.296	401.461	587.611
Celoten prihodek	39.775.629	44.404.090	46.977.646	46.270.890	45.566.653	43.601.379	39.020.992	43.142.131

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Vključuje tudi investicije.

** Podatki se nanašajo samo na občinske javne zavode, ki jih Ministrstvo za kulturo redno financira (na podlagi neposrednega poziva) in ne na vse javne zavode, ki delujejo v kulturi.

Graf 49: Struktura celotnega prihodka* občinskih javnih zavodov po viru (2015)**

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Vključuje tudi investicije.

** Podatki se nanašajo samo na občinske javne zavode, ki jim Ministrstvo za kulturo redno financira (na podlagi neposrednega poziva) in ne na vse javne zavode, ki delujejo v kulturi.

V opazovanem obdobju se je spremenila tudi struktura prihodkov občinskih javnih zavodov: zmanjšal se je odstotek, ki ga v skupnih prihodkih predstavljajo sredstva Ministrstva za kulturo ter tudi odstotka prihodkov iz javne službe in tržne dejavnosti, povečali pa so se prihodki lokalnih skupnosti in drugi prihodki javnih financ.

Stroški dela

Prej smo predstavili podatek, da je v sredstvih, ki jih Ministrstvo za kulturo nakaže javnim zavodom, skoraj 70 % namenjenih plačam. Ker pa imajo javni zavodi tudi druge financirane ter lastne prihodke, skupni stroški dela, kamor sodijo plače, avtorski honorarji, pogodbe o delu in plačila prek študentskega servisa v resnici predstavljajo približno 60 % celotnega prihodka javnih zavodov. Čeprav se je v opazovanem obdobju nominalna vrednost stroškov za plače povečala, danes predstavljajo nekaj manjši odstotek v masi stroškov dela kot leta 2008 (2008: 86,52 %, 2015: 85,72 %), z vidika medsebojnih razmerij med različnimi stroški dela (in ne zaradi obsega) pa najbolj izstopajo stroški za pogodbe o delu, ki so leta 2008 predstavljali dvakrat manjši odstotek (0,75 %) kot leta 2015 (1,75 %).

Tabela 39: Sredstva, ki so jih javni zavodi* namenili za izplačila stroškov dela (2008–2015)**

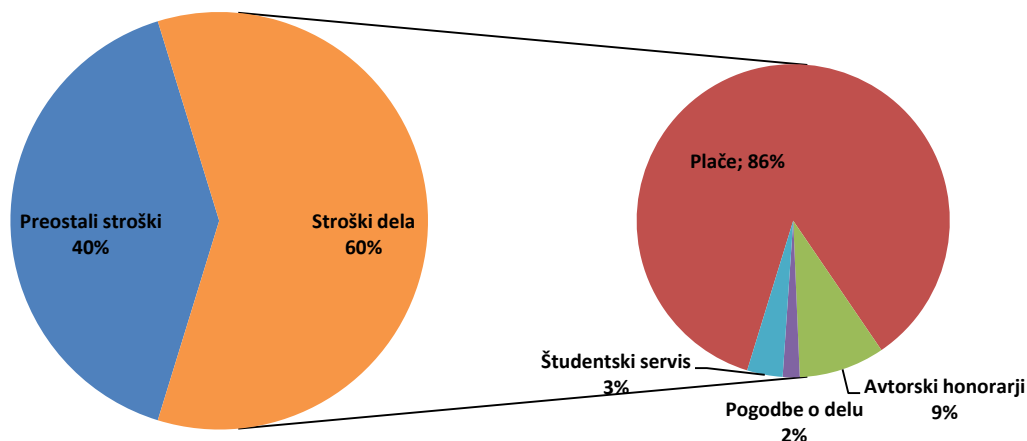
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR	EUR
Plače	66.867.097	73.838.952	75.232.216	74.585.694	72.200.210	68.805.037	69.782.365	67.891.757
Avtorski honorarji	7.582.793	7.429.167	7.592.443	7.393.311	6.950.373	6.979.029	6.774.104	7.017.638
Pogodbe o delu	576.768	504.772	538.439	772.490	624.467	726.926	563.046	1.384.910
Študentski servis	2.261.767	2.413.865	2.354.954	2.312.468	2.259.974	2.003.888	2.327.035	2.909.737
Skupaj	77.288.425	84.186.755	85.718.052	85.063.963	82.035.024	78.514.880	79.446.550	79.204.042
Koliko % predstavljajo stroški dela v celotnem prihodku JZ?	54	56	58	58	57	56	60	60

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Podatki se nanašajo samo na nacionalne in občinske javne zavode, ki jih Ministrstvo za kulturo redno financira in ne na vse javne zavode, ki delujejo v kulturi.

** Vsota sredstev za plače v tej tabeli je višja kot v tabeli 36 *Financiranje javnih zavodov po namenih iz proračuna Ministrstva za kulturo (2008–2015)*, ker javni zavodi financirajo plače in različnih virov in ne le iz sredstev, ki jim jih nakaže Ministrstvo za kulturo.

Graf 50: Struktura sredstev, ki so jih javni zavodi namenili za izplačila stroškov dela (2015)*

Vir: Ministrstvo za kulturo.

* Podatki se nanašajo samo na nacionalne in občinske javne zavode, ki jih Ministrstvo za kulturo redno financira in ne na vse javne zavode, ki delujejo v kulturi.